

Labar Jigan ɣɛn Isa al-Masi ɣɛn Jan

Kupm mɛtn taar taadjeki doobm ɣɛn dooy Labar Jigan ɣɛn Isa al-Masi ɣɛn Jan

Labar Jiga ɣɛn Isa al-Masi ken Jan raanjo se, naan raanjin jeege tun inj taa naange tun kuuy ken maakj naan Yaudge tu eyo. Jan se raan tond daap taaringe kaam kuuy tec aan goɔ taar jigan ken jee kuuy raanɗen se eyo ɔ maakj taaringe tun naan taad se kic bo tec kuuy. ɔ ko taargen maak ki se kic bo kaam kuuy. Taargen ken naan aakinj jiga cir paac se, taargen ken jeege jeel metin eyo ken Isa taad ɔ ute nakgen ken naan tɛda. Labar Jigan ɣɛn Isa ken Jan raanjin se, denin taad ute Yaudge. ɔ tap tap se naan taad ute magalgen jeel tookj metn Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki. Naade se bo jee taamooy Isage. Ey num Isa, ute jee metin ki se kic bo, Yaudge aan goɔ naade. Ken Jan jaay taad metn taar ro Yaudge tu se, ute Yaudgen ute dende sum eyo, num naan taad ute jeegen paacn do naan ki ken baate tookj taariɗa. Maakj kitapm ken Jan raan se, taad te metn taar koojn Isa eyo ute metn kuun naabin naan jeege tu ey kici. Nabo ken naan utu uun kuun metn taarin se, naan taadga dena ken ɔ Isa se naan bo Taara ɔ Taara se baado uun ro deba ɔ ting daan jeege tu taa aden 'tɛdn gaan Raage.

Isa se naan bo debm ken k'danin Taara se

¹ Do dakin ken *Raa utu aalo kaal do naana se, debm ken k'danin Taara se, naan utu tap. ɔ naan ting te Raa ɔ naan mala kic bo Raa. ² Anum do dakin ken Raa utu aalo kaal do naana se, debm k'danin Taara se, naan inj te Raa

tɛɛ. ³ Nakgen ken Raa aalde paac se, naan̄ aalde te debm ken k'dan̄in̄ Taara se ɔ̄ ne d̄im ken Raa aalin̄ jaay te naan̄ ey se, ḡɔ̄ɔ. ⁴ Debm ken k'dan̄in̄ Taara se, naan̄ bo debm ɛd̄ kaaja jeege tu. ɔ̄ kaaj̄n̄ naan̄ ɛdden se bo, w̄ɔ̄rden ḡɔ̄ɔ. ⁵ ɔ̄ ḡɔ̄n̄ w̄ɔ̄r se, w̄ɔ̄r maak̄n̄ ḡɔ̄n̄ ken ɔ̄ɔ̄ɔ nabo ḡɔ̄n̄ ɔ̄ɔ̄ se ɔ̄n̄ gaasin̄ te eyo.

⁶ Bii kalan̄ se Raa ɔ̄lo debm kaan̄ naabīna ɔ̄ naan̄ se ron̄ Jan*. ⁷ Naan̄ baado gen̄ tɛdn̄ saada, taa taadn̄ saadn̄ ḡɔ̄n̄ w̄ɔ̄r se jeege tu, ken bin̄ se jeege paac jaay booy ɔ̄kga taarin̄ num, 'kuunu. ⁸ Jan se, naan̄ bo ḡɔ̄n̄ w̄ɔ̄r eyo, num naan̄ se baado taadn̄ saadn̄ debm ken k'dan̄in̄ ḡɔ̄n̄ w̄ɔ̄r se bo jeege tu.

⁹ Debm k'dan̄in̄ Taara se, naan̄ se bo ḡɔ̄n̄ w̄ɔ̄r mala mala, ken naan̄ jaay baado do naan̄ ki se, w̄ɔ̄r ḡɔ̄ɔ jeege tu paac. ¹⁰ Num debm k'dan̄in̄ Taara se, naan̄ baadoga do naan̄ ki ɔ̄ Raa aalo do naan̄a se utu ro naan̄a, nabo jee do naan̄ ki se, ɔ̄n̄ jeelin̄ te eyo. ¹¹ Naan̄ baado ḡɔ̄n̄ taas̄inge tu, nabo taas̄inge mala kic bo baate dōɔ̄dn̄ k̄ɔ̄kīna. ¹² Num gan̄ jee metingen̄ took uunga taarin̄a ɔ̄ aalga maakde don̄ ki se, naan̄ ɔ̄ɔ̄denga doobo taa naade tɛdn̄ gaan Raage. ¹³ Ken naade jaay tɛd̄ gaan Raage se, naade se jikilimge bo toojde eyo ɔ̄ kese ute maakje jikilimge eyo, num Raa mala bo tɛdden naade se tɛd̄ga gen̄inge.

¹⁴ Debm ken k'dan̄in̄ Taara se, tɛd̄ga debkilimi ɔ̄ naan̄ baado in̄g daanjege tu ɔ̄ naaje se j'laakga *nook̄ina; ɔ̄ nook̄n̄ naan̄ se Bubīn̄ Raa bo ɛd̄in̄o, naan̄ bo Goon̄in̄ kalan̄ lak se. ɔ̄ naan̄ se, debm bɛɛ aak eyo ɔ̄ taad taar met̄ ki ɔ̄ ken taad jeege tu jaay ɔ̄lden naade jeel Raa mala mala se kic bo, naan̄a.

¹⁵ Ken Jan jaay aakin̄ se naan̄ taad saadn̄ naan̄ se jeege tu ɔ̄: «Aakki! Kese bo gaabm maam taadseno taarin̄a m'ɔ̄:

* 1:6 Jan ara se k'taad ute Jan-Batist.

«Debm utu baado metum ki se, naan magal cirum maama oo naan se do dakiin ken j'oojum te ey kic bo, naan utu tap.»¹⁶ Taa naan se bo aan goo naan maakin jiga do jeege tu se, tedjekiga bee den aak eyo. Oo been se borse kic bo, utu tedjeki ted rok.¹⁷ Do dakiin se Raa olo *Musa bo baado taad *Ko Taarin jeege tu. Num ken baado taad bee Raa ute taar met ki se, Isa *al-Masi.¹⁸ Nam nam bii kalan aak te Raa eyo. Num Goonin kalan lakn ting te Bubin tele se bo, taad jeege tu olden naade jeel Raa se.

Jan-Batist taad saadinna

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Lk 3.15-18; Jn 5.33-36)

¹⁹ Gotn se magal Yaudgen maakn geger ken Jeruzalem ki olo *jee tedn serke Raage tu ute Lebige baado tond metn Jan oo: «Naai tap bo naana?»²⁰ Oo Jan se oyden te taar dim eyo, deekdensin naande ki tal oo: «Maam se, *m'al-Masi eyo.»²¹ Ter naade tond metin daala oo: «Bin se naai tap bo naana? Lo naai bo *Eli do dakiin se la?» Naan terlden oo: «Maam se m'naan eyo.» Ter naade tond metin kuuy daala oo: «Lo naai bo debm taad taar teeco taar Raa ki ken taado do dakiin se la?» Naan terlden oo: «Gotn.»²² Gotn se naade deekin oo: «'Taadjen tu naai tap bo naana? Taa naaje se, j'oljeno kol naaba goti ki taa naaje k'baa taadn jeege tun oljeno se. Naai mala tap bo taadjen tu, naai tap bo naana?»²³ Jan-Batist terlden ute taar debm taad taar teeco taar Raa ki k'darin Ezayi ken taado do dakiin oo:

Maam bo mind debm ken taad do kod-baar ki m'oo:

Doobm Meljege se 'tedinsinki jiga toodn tal.†

²⁴ Gan jeegeen magal Yaudge oldeno gotn Jan-Batist ki se jee metinge se, *Parizige.²⁵ Gotn se naade tond metin on eyo oo: «Ken naai bo al-Masi eyo, oo *Eli eyo, oo ter debm taad taar teeco taar Raa ki ken utu ade baa se eyo,

† 1:23 Aak Eza 40.3.

num naŋa taa di jaay ɔɔ *batiz jeege se?» ²⁶ Gaŋ Jan-Batist ɛrlɛn ɔɔ: «Maam se m'batiz jeege ute maane sum. Anum debm kalaŋ utu maakse ki se, naase 'jeeliŋki eyo. ²⁷ Naaŋ ɔɔ debm kɛn utu ɓaado metum ki ɔɔ maam se, kɔl saaŋ kic ɔɔ m'aas gen no tuutiŋ eyo.»

²⁸ Nakgen se paac deel maakŋ naaŋ Betani ki do ool Jordan kɛn kaam naane, gɔtn se ɔɔ gɔtn kɛn Jan-Batist lee batizn jeege.

Isa se naaŋ ɔɔ *Goon Baatn Raa

²⁹ Metbeenki se, Jan-Batist jaay aak Isa utu ɓaado gɔtiŋ ki se, naaŋ deek ɔɔ: «Aakki! Kɛse ɔɔ Goon Baatn Raa kɛn utu kɔɔɔn *kusiŋ jeege do naaŋ ki se. ³⁰ Taa naaŋ se ɔɔ maam m'taado m'ɔɔ: debm utu ɓaado metum ki se, naaŋ magal cirum maama. Kɛn do dɔkiŋ j'oojum te ey ɓɔrt se, naaŋ utu tap. ³¹ Maam mala kic ɔɔ m'jeeliŋ eyo kɛn kɛse ɔɔ naaŋa se, anum m'ɓaado *m'batiz jeege te maane se, taa m'aŋ taadiŋ gaan *Israelge tu aŋ jeele.»

³² Ƨɛr Jan-Batist taad saadn gen Isa deek ɔɔ: «Maam m'aako *Nirl Raa ɓɔɔɔ maakŋ raa ki aan gɔɔ deere ɓaado iŋg doŋ ki. ³³ Ey num maam se, m'jeeliŋ eyo nabo debm ɔlumo ɔɔ m'batiz jeege ute maane se, naaŋ ɔɔ debm taadumo ɔɔ: debm naai utu 'kaakŋ Nirl Raa 'ɓɔɔ ɓaado kiŋg doŋ ki se, naaŋ se ɔɔ debm kɛn utu *batizn jeege ute Nirl Salal. ³⁴ Nakŋ se maam mala m'aako te kaamuma ɔɔ maam se m'saada, naaŋ se Goon Raa deere.»

Jee metn Isa kɛn deet deet

(Mt 4.18-22)

³⁵ Metbeenki se, Jan-Batist ɓaado iŋg te jee metiŋ kɛn di se gɔtn eɛ daala. ³⁶ Kɛn jaay Isa deel deel se, Jan-Batist ɔndiŋ kaama tak ɔɔ deek ɔɔ: «Aakki! Kɛse ɔɔ *Goon Baatn Raa.» ³⁷ Kɛn jee metn Jan-Batist kɛn di jaay booy naaŋ taadɛn se, naade iŋg ɔk metn Isa. ³⁸ Isa jaay ɛrl ɔk de

naade utu baado metin ki se, naan deekden oo: «Naase 'jeki dio?» Naade terlin oo: «Raabi, naai ing gay?» (Raabi se, je deekoo oo: Debm dooy jeege.)³⁹ Gohn se Isa terlden oo: «'Baakiro aki baa kaaka.» Oo naade tumo te naan tele oo baado aak gohn ken naan ing. Oo naade oop ing te naana. Kaad ken naade aan got ken ese se teger.

⁴⁰ Gan maakoo jeege tun di ken booyo taar Jan-Batist, jaay oko metn Isa se, deb kala se ron Andre; naan bo gena Simon Pier. ⁴¹ Ken Andre jaay iin oo Isa se, naan baa oo gena Simon Pier bo deete. Gohn se naan deekin oo: «Naaje se, j'oooga *al-Masi. (Al-Masi ute taar Gerek se je deekoo oo: *Krist)‡.» ⁴² Andre se ok baan te gena gohn Isa ki. Ken naade jaay aan se, Isa ond kaama ro Simon ki oo deekin oo: «Naai se Simon goon Jan, num naan ki se jaay daji Sepas.» (Ro Sepas se, ute taar *Ebre se je deekoo oo: delbe.)

⁴³ Metbeenki se Isa uun doa gen baa taa naan Galile ki. Gohn se, naan oo Pilip oo deekin oo: «Naai se ok metuma.»

⁴⁴ Pilip se, naan goon jee Betsaida oo Betsaida se bo, maakoo naan Pier ute gen gena Andre kici.

⁴⁵ Ter Pilip se baa oo Natanael deekin oo: «Naaje j'oooga debm ken Raa ol *Musa raanoo maakoo *Ko Taar Raa ki ute kengen jee taad taar teeco taar Raa ki raajo taarin se kici. Naan bo, Isan kod Nazaret ken goon Yusup se.»

⁴⁶ Gohn se Natanael terlin oo: «Maakoo naan ken Nazaret ki se bo, ade koo teeco nakoo be kic dey la?» Gan Pilip deekin oo: «'Baado aaka.»

⁴⁷ Ken Isa jaay aak Natanael utu baado gohin ki se, naan taad jeege tu oo: «Aakki! Kese bo kod *Israel mala. Naan taad taar met ki *salal.» ⁴⁸ Gohn se Natanael terlin oo: «A-a naka, naai 'jeel oo num gay?» Gan Isa terlin oo: «Ken Pilip

‡ 1:41 Krist se je deekoo oo: naan bo debm Raa bo oloo gen kaajoo jeege.

jaay utu baai baa darja se, maam m'aaki naai ing king metn ko ba ki se.»⁴⁹ Natanael terlin̄ ɔ: «Debm dooy jeege, naai se Goon Raa; naai bo Gaar Israelge.»⁵⁰ Gaŋ Isa terlin̄ ɔ: «Taa maam taadiga taad m'ɔɔ m'aakiga kaak metn ko ba ki se bo, naai aal maaki dom ki la? Naan ki se, naai utu kaakŋ nakgen magal cir naan̄ se daala.»⁵¹ Ter Isa taad̄in̄ ɔ: «'Booyki bεε m'asen taada: utu aki kaakŋ maakŋ raa utu kɔɔd war̄ ɔ ute doobm *Goon Deba se *kɔdn Raage utu ano bɔɔyo ɔ an kooko.»

2

Isa ute jee metin̄ ki baa gɔtn kɔkŋ mend ki

¹ Ken bii di jaay deele ɔ aan bii k-mɔtɔge tu se, jeege baa kɔkŋ menda maakŋ naan̄ ken Kana ken taa naan̄ Galile ki. ɔ biin se ko Isa kic bo utu gɔtn ese. ² Gɔtn se Isa kic ute jee metin̄ ki, k'darjdeno baadoga gɔtn kɔkŋ mend ken se kici. ³ Gaŋ tɔtn koojn̄ biŋ ken j'ed jeege tun baado se baa naŋa. Gɔtn se ko Isa baa taad goonin̄ Isa ki ɔ: «Bεε, tɔtde se naŋa.» ⁴ Num gaŋ Isa terl̄ koŋ ki ɔ: «Kaaya, naabm maam m'ted se, naai bo am taad eyo, ɔ kaadn̄ maam m'an tedn̄ naabm se le, utu aan te ey bɔrtɔ.» ⁵ Gɔtn se ko Isa taad jee tedn̄ naabge tu ɔ: «Nakŋ naan̄ utu asen taad paac se, 'ted̄insin̄ki.» ⁶ Anum gɔtde ki se, ɔk dugulgen gen koa mεε ken Yaudge tɔmb maane gen lee tugŋ rode taa tedn̄ aak bεε naan̄ *Raa ki ɔ duguldege se ɔs kɔɔyo ɔɔ ey le ɔs kɔɔyo mii. ⁷ Isa taad jee tedn̄ naabge tu ɔ: «Dugulge se baa doocdeki ute maane.» ɔ jee tedn̄ naabge se, baa tak dooc maane dugulge tun se celel celel. ⁸ Ken naade dooc dugulge aas se, Isa taad jee tedn̄ naabge tu ɔ: «Borse se, 'tak 'baa edki debm ken j'ɔndin̄ naan̄ gen kɔsɔ se.» ɔ naade tak baa edin̄. ⁹ Ken naan̄ jaay uum naam maane se, naamin̄ delga tɔtn koojn̄ biŋ. Num tɔtn se naan̄ jeel gɔtn k'baansin̄ eyo. Anum jee tedn̄ naabgen tako maane

se, naade kaldé ki sum bo jeel gōtina. Gōtn se debm ken j'ōndiñ naan gen kōsō se, naar daño gaabm menda se, ¹⁰ ð naan deekiñ ð: «Jeege paac ken jaay baadoga gōtn kōkñ mend ki num, j'ēddēn tōtn koojñ biñ atak bo deete. ð ken naade aay dēreŋga te maraaddē jaay bo, j'ēddēn tōtn ken atak baat se, kaam mōōtn. Gañ naai num ēf tōtn atak baat se bo deete ð ðñ ken atak tap bo kaam mōōtn.»

¹¹ Kana ken taa naan Galile ki se bo, gōtn ken Isa baag tēdn nakñ-kōōbiñgen deet deetn ken j'ansiñ kaakñ jeele. Nakñ-kōōbigen naan tēd se, naan taad *nookiñ jeege tu ð jee metiñ ki se took aal maakde don ki.

¹² Ken nakgen se jaay deel se, Isa iin te koña, jee metiñ ki ð te genaange bōōy baa maakñ gēgēr ken Kaparnayum ki. Nabo, Kaparnayum ki se, naade tingo bii kandum sum.

*Isa tuur jee tēdn zogen maakñ *Bee Raa ki
(Mk 11.15-18; Mt 12.38-40; Lk 19.45,46)*

¹³ Ken Isa jaay aak *laa Paakñ gen Yaudge ðōpga gōōr se, naan iin ook baa Jeruzalem ki. ¹⁴ Ken naan aan Jeruzalem ki, jaay end daan bōōr Bee Raa ki se, ðñ jee tēdn zo maraŋge, gen baatge, ute gen dēerge ð gōtn se, naan ðñ jee lee pelekñ gursgen gen taa naangen kuuy utu iñg kiñg gōtn ese kici. ¹⁵ Ken Isa jaay aakde se naan tōs kōlō ð tēdiñ ria. Gōtn se naan tuurde paac daan bōōr Bee Raa ki se, baatdege ute maraŋdege. Naan tōt tōl tund te tabil jee pelekñ gursgen ese, ð gursdege se kic bo si wōōk kalañ kalañ. ¹⁶ ð naan taad jee tēdn zo dēerge tu ð: «Naksege se ðōd teecdeki naatn gōtn ara! Ōñte 'tēdki bee Bubum se 'tēdn gōtn tēdn suuk!» ¹⁷ Jee metiñ ki jaay saap do nakñ naan tēd se, naade saap ðñ taar ken k'raanjo do dōkiñ ken ð: *Raama, maam se m'je bei.* Maakje ken maam m'ōk

do bee naai ki se den aak eyo do tulum maakum ki aan goo poodo.*

¹⁸ Garj magal Yaudge taadiñ do: «Nakñ kooḅm gay ken naai ajen 'ted jaay naaje j'an kaakñ jeel ro ki do ajen taadñ do naai se ok doobo gen tedñ nakgen se?» ¹⁹ Isa terlden do: «Bee Raa daar se, 'tōokin̄ki naatñ, daan biige tun mōto sum bo maam m'añ kiññ gōtiñ ki.» ²⁰ Gōtn ese magal Yaudge terliñ do: «Bee Raa se, naaje j'ok baara si-sōo-kaar-mēce jaay j'iññ j'aasiña. Garj naai num do daan biige tun mōto ki sum bo añ 'kiññ kaasñ gōtiñ ki bin ne?» ²¹ Ken Isa jaay taaddēn taa bee bin se, naañ aaldēn kaal naagñ taara. Ey num naañ taad te roñ mala. ²² Taa naañ se bo ken Isa jaay ooy duro daan yoge tu se, jee metiñ ki baa saap oñ taar ken naañ taaddēno se do ter naade took do taar ken k'raañiño do dōkiña do ute taargen Isa taaddēno.

Isa jeel nañ nakñ maakñ debkilim ki

²³ Kaad ken Isa utu Jeruzalem ki maakñ *laa Paak gen Yaudge se, naañ tedoga nakñ-kooḅge dena ken taad jeege tu an kaakñ jeel ro ki do ken jeege jaay aak nakñ-kooḅgen naañ ted se, maakde ki se, jeege dena aal maakde doñ ki. ²⁴ Garj Isa aalde maak ki eyo, taa naañ se jeel nañ maakde paac. ²⁵ Nakñ maakñ debkilim ki se naañ je nam bo añ tedñ saadiñ eyo, taa naañ mala se jeel nañ nakñ ken maakñ debkilim ki.

3

Nikodem baa tōnd metñ Isa (Mt 18.3; Jn 1.12-13; 1Pr 1.3,23)

¹ Maakñ jeege tun k'dañde *Parizige se, gaaba kalañ k'daññ Nikodem do naañ se debm maakñ magal Yaudge tu kici. ² Bii kalañ naañ baado oñ Isa nōor tōnd metiñ

* 2:17 Aak KKR 69.10.

Deba kic bo j'utu j'am kuun kolum raan bini. ¹⁵ Bin bo debm ken aalga maakin do maam ki se, naan 'koy *kaajin gen daayum. ¹⁶ Taa Raa se, naan je jeege den aak eyo, naan olo Goon naan kalar lak, taa debm jaay aal maakin do naan ki se, naan 'koy kut eyo, gar naan se koy kaajin gen daayum. ¹⁷ Raa jaay olo Goonin do naan ki se, gen kojn booro do jeege tu eyo. Num gar naan olino do naan ki se gen kaajin jeege. ¹⁸ Debm jaay aalga maakin do naan ki se, booro koocon don ki eyo. Num gar debm baate kaal maakin do naan ki se, naan se booro oocga don ki. Taa naan baatega kaal maakin do Goon Raa kalar lak se. ¹⁹ Kese bo boor ken Raa utu kojn do jeege tu. Taa debm ken k'darin gotn woor se baado do naan ki, nabo jikilimge se je gotn ood se bo cir gotn woor taa nakgen naade ted se, nakgen *kusiina. ²⁰ Taa debm tedn nakn kusiin se, naan je gotn woor eyo o je ade baa got ken woor eyo taa naan beere som nakgen naan ted se metin teece. ²¹ Gar debm ken lee te ken met ki se, naan baa got ken woor taa j'kaakn naabm naan ted se 'tood tal o naabin naan tedn se aan goo ken Raa jen ro ki.»

Jan-Batist taad taar Isa daala

²² Ken nakgen se jaay paac deel se, Isa iin baa te jee metin ki taa naan Jude ki. Naade baa ting gotn ese o Isa lee *batiz jeege. ²³ Kaad ken se Jan-Batist kici utu ing Aynon ki ken ceε Salim ki, naan kic lee batiz jeege, taa gotn se ok maane dena. Gotn se jeege baado gotin ki o naan batizde. ²⁴ Taa kaad ken se, Jan-Batist j'okin te dangay ki ey borto.

²⁵ Gar bii kalar maakn jee metn Jan-Batist ki se, baag naajn te kod Yaud kalar bini taa tug ro ken debkilimi tedn aak beε naan Raa ki se. ²⁶ Jee metn Jan-Batist ki se, baa on Jan deekin o: «Debm dooy jeege, debm ken ingo te naai

do jeȳ ool Jordan ken kaam naane se, ɔ̄ ken naai 'taado saad̄iñ jeege tu se, b̄orse naan̄ kic baagga batizn jeege ɔ̄ jeege se paac ru b̄aa b̄aa ḡɔtn naan̄ ki.» ²⁷ Jan-Batist terlden ɔ̄: «Debkilimi se, ken Raa jaay undiñ te kul dim ey se, naan̄ kaliñ ki k̄ɔj t̄ɛdn̄ dim eyo. ²⁸ Naase mala saadumge ken maam taadseno m'ɔ̄: maam se, *m'al-Masi eyo, num gar̄ maam Raa ɔ̄lumo k̄ɔl b̄o naaniñ ki. ²⁹ Naase kic 'jeelki, debm ɔk m̄enda se, naan̄ b̄o gaabm m̄end se ɔ̄ m̄ɛdn̄ gaabm m̄end inḡ c̄ɛñ ki se booy taariña ɔ̄ taariñ se ɛdiñ maak-raap den aak eyo. Maam kic maakum-raapo ɔ̄ maak-raapm se den aak eyo. ³⁰ B̄ɛki se, ɔ̄ñ naan̄ magal b̄aa ute naaniña ɔ̄ maam m'k̄ɔɔpm baata m'booy m'b̄aa ute naanuma.»

Debm ken booyo maak̄j raa ki

³¹ Jan taad daala ɔ̄: «Debm ken booyo maak̄j raa ki se, naan̄ magal do nakge tun b̄aa se paac. Gar̄ debm ken j'oojiñ do naan̄ ki se, naan̄ se debm do naan̄ ki ɔ̄ naan̄ taad kic b̄o te nakgen do naan̄ ki ese sum. Num debm ken booyo raan se, naan̄ magal do nakge tun b̄aa se paac. ³² Naan̄ se saada do nak̄j ken naan̄ aako te kaamiña ɔ̄ ken naan̄ booyo te biña, nab̄o nam jaay took̄j do saad̄n naan̄ ki se ḡɔtɔ. ³³ Gar̄ debm took̄ do saad̄n naan̄ ki se, naan̄ jeel maakiñ ki, Raa se taad taar met ki *salal. ³⁴ Taa debm ken Raa ɔ̄liño se, naan̄ taad taar Raa, taa Raa ɛdiñ Nirlina ɔ̄ ɛdiñsiñ te maraadiña. ³⁵ Raa Bubu se je Gooniña ɔ̄ naan̄ ɔ̄ñiñ nakge paac kaam jiña. ³⁶ Debm jaay aalga maakiñ do Goon ki se ɛ, naan̄ k̄ɔj *kaaj̄ñ gen daayum. ɔ̄ debm jaay baate kaal maakiña do Goon ken se ɛ, naan̄ k̄ɔj kaaj̄ eyo, num gar̄ daayum Raa se maak-taariñ inḡ don̄ ki.»

4

Isa taad te m̄end *Samari

¹ Kēn Isa jaay booy dō *Parizige booyga dō naan̄ jee metin̄ ki tēdga dēna dō naan̄ lee *batiz jeege dēn cir gen Jan se, ² kēn tap se, Isa mala bō lee batiz jeege eyo, num jee metin̄ ki bō lee batiz jeege. ³ Gōtn se Isa iin̄ on̄ taa naan̄ Jude se dō ok tērl̄ baa taa naan̄ Galile ki daala. ⁴ Gen̄ baa Galile ki se, bēeki se, naan̄ utu 'kaal taa naan̄ Samari ki jaayo. ⁵ Kēn naan̄ jaay aal kaal taa naan̄ Samari ki se, naan̄ aan̄ maak̄n̄ naan̄ kēn k'dan̄in̄ Siikar. Dō Siikar se, naan̄ cēē maak̄n̄ gōt kēn *Yakub eđō do dōkin̄ goonin̄ Yusup ki. ⁶ Gōtn ese ok budū dō budn̄ se k'dan̄in̄ budn̄ Yakub. Kēn Isa jaay aan̄ gōtn ese se, kaada aasga katara tir dō naan̄ jaay lee dōr se baa in̄g cēē bud kēn ese.

⁷ Gōtn se mēnd Samari kalañ bini baado gen tak̄n̄ maane. Isa deekin̄ dō: «Eđumo tu maane m'kaaye.» ⁸ Kaad̄ kēn se jee metin̄ ki baaga maak̄n̄ gēger ki taa adeno baa duḡn̄ nak̄n̄ kōsō. ⁹ Gañ mēnd kēn mēnd Samari se deek Isa ki dō: «Naai lē kōd̄ Yaud, num 'tōnd̄ metn̄ maan̄ kaaye gōtn̄ maam̄ mēnd̄ Samari ki se, gen̄ dīo?» (Taa Yaudge ute Samarige se lē, taarde baa eyo.) ¹⁰ Gōtn se, Isa tērlin̄ dō: «Kēn naai jaay 'jeel nak̄n̄ kēn *Raa utu kēdn̄ jeege tu se num, debm̄ kēn deeki dō eđumo maane m'kaay se, ey num naai bō 'tōnd̄ metn̄ maan̄ kaaye gōtin̄ ki. Dō naan̄ se ai kēdn̄ maan̄ daayum tood̄ dōy kōl kōl dō eđ̄ kaaja.» ¹¹ Gañ mēnda se deekin̄ dō: «Naka, budū se lē jērlē dō naai lē ok dēlē eyo. Num maan̄ daayum tood̄ dōy kōl kōl dō eđ̄ kaaja se an̄ kōñ gay? ¹² Bugje Yakub kēn udjeno budn̄ se, naan̄ mala, gen̄inge dō te maalinge kic bō aayo bud kēn ara. Num naai se, magal cir bugje Yakub la?» ¹³ Isa tērlin̄ dō: «Debm̄ kēn aay maan̄ bud kēn ese se, tēdga sum bō maane utu an̄ tōl̄ kuuy daala. ¹⁴ Num debm̄ kēn jaay 'kaay maan̄ maam̄ m'an̄ kēd̄ se, mōōtn̄ kuuy maane an̄ tōl̄ eyo, taa maan̄ maam̄ m'an̄ kēd̄ se, daayum tood̄n̄ kōy kōl kōl maakin̄ ki dō an̄ kēdn̄ *kaaj̄n̄ gen̄ daayum.» ¹⁵ Gōtn se mēnda deekin̄ dō:

«Naka, εdumo maan se taa mɔɔtn kuuy maane am tɔolum eyo, ɔɔ maam lɛ mɔɔtn m'ade ɓaa ara gen takɲ maan ey sum.» ¹⁶ Isa deekiɲ ɔɔ: «'Baa daɲo gaabi ɔɔ tum 'baakiro kalaɲ ɔɔtn ara.»

¹⁷ Gaɲ menda se tɛrlɲ ɔɔ: «Maam se m'ɔk gaab eyo.» Gɔtn se, Isa tɛrlɲ ɔɔ: «Taar ken naai 'taad ɔɔ maam se m'ɔk gaab ey se, kɛse met ki. ¹⁸ Taa naai se 'tɔkoga gaabge mii, num gaabm ken naai ɲɲ ɓɔrse se gaabi eyo. Taa naaɲ se, taar naai 'taad se taar met ki.» ¹⁹ Gɔtn se menda deekiɲ ɔɔ: «Naka, maam m'aaki naai se, debm taad taar teeco taar Raa ki. ²⁰ Ey num bubm naajege se, eem Raa do ko ken ese, num naase Yaudge lɛ ɔɔki ɔɔtn keem Raa se, maakɲ geger Jeruzalem ki kaliɲ ki sum.» ²¹ Isa deekiɲ ɔɔ: «Ko naka, 'took taar ken maam m'taadi se: kaadiɲ utu kaana gen keem Raa Bubu se, naase aɲki ɓaa kɔɲ keem do ko ken ara ki eyo ɔɔ Jeruzalem ki eyo kici. ²² Naase jee Samari ki se lɛ, eemki Raa ken naase 'jeel ɔkki metɲ eyo. Num gaɲ naaje Yaudge se naaje k'j'leem Raa ken naaje k'jeel j'ɔk metɲa, taa debm utu kaajɲ jeege se ade teecɲ daan Yaudge tu. ²³ Num kaadiɲ se utu 'kaana ɔɔ ɓɔrse kaadiɲ se aasga, *Nirl Raa se utu tɛɔɲ jeege se 'jeel keem Raa mala mala. Jeegen eem Raa bin se ɓo ken Raa Bubu jen ro ki. ²⁴ Raa se naaɲ ɓo Mɛl-kaaja ɔɔ jee jaay aɲ keemiɲ naaɲ mala mala se, jee se ken Nirlɲ tɛɔɔdenga naade aasga jee aɲ lee keeme. Naade se ɓo ken naaɲ εɔɔdenga kaaja.» ²⁵ Gɔtn se menda taadiɲ ɔɔ: «Maam se m'jeel debm k'daɲɲ *al-Masi, ken ute taar Grɛk k'daɲɲ *Krist se, utu ade ɓaao. Ken naaɲ jaay ɓaadoga se utu ajen taadɲ tɔɔkɲ metɲ nakgen se paac kalaɲ kalaɲ.» ²⁶ Isa tɛrlɲ ɔɔ: «Debm ken taadi se ɓo, maama.»

²⁷ Gɔtn se jee metɲ ki ɓaado ɔɲɲa. Ken naade jaay aak Isa taad taad te menda se*, paac ɔkɔɔn taad eyo. Num gaɲ

* 4:27 Taa debm dooy jeegen maakɲ Yaudge tu se taad ute mɛndge eyo.

debm ken jaay aṅ taadn ɔɔ naai 'je di? Lɔ taad te mend se, gen di se gɔtɔ? ²⁸ Gɔtn ese menda iin ɔṅ kɔɔyina ɔɔ ɔk terl baa maakɲ gɛgɛr ki ɔɔ baa taad jeege tu ɔɔ: ²⁹ «'Baado aakki tu. Maam m'ɔŋo gaabm naane se, taad tɔɔdumo metuma do nakge tun maam tɛdɔ se paac. Naan se bo 'tɛdn al-Masi le daam?» ³⁰ Jeege se teeco maakɲ gɛgɛr ki ɔɔ baado ɔṅ Isa.

³¹ Kaad ken menda jaay terl baa been se, jee metn Isa ki taad dɔɔkiṅ taara ɔɔ: «Debm dooyje, baado ɔs jaayo.» ³² Gaṅ naan terldɛn ɔɔ: «Nakɲ kɔsn ken maam m'lee m'ɔs se naase 'jeelki eyo.» ³³ Gɔtn se jee metin ki taad te naapa ɔɔ: «Kaadn naane nam ɛdɪŋga nakɲ kɔsɔ le daam?» ³⁴ Ter Isa taaddɛn daala ɔɔ: «Kese bo nakɲ kɔsuma: maam Raa ɔlumo se, taa m'aṅ 'tɛdn nakɲ ken maakiṅ jen ro ki, ɔɔ naabm ken naan ɛdumsin se m'aṅ tɛd kaas te dɔobiṅa. ³⁵ Naase lee 'taadki ɔɔki: «Kaadn kɔjɔ se, ɔɔpga laapa sɔɔ jaayo.» Num maam m'deeksen m'ɔɔ: uunki kaam se, aakki maakɲ-gɔtɔ se tɛdga gen kɔjɔ. ³⁶ Debm kɔjn maakɲ gɔtɔ se bɔrse bo baagga kɔŋ bɛdɪna, taa naan tus tus nakgen naan ɔj† se gen ting gen daayum. Taa naan se debm kɔɔɔ ute debm kɔjn maakɲ gɔtɔ se, naade paac maakde raap aas kaasa. ³⁷ Kaan kaa taar ese se, taad taar met ki, ken deek ɔɔ: «Deb kalaṅ baado ɔɔɔ, debm kuuy bo baado ɔjɔ.» ³⁸ Maam se m'ɔlse gen kɔjn maakɲ gɔtn ken naase 'naamki te dubar naabin eyo; jee kuuy naab dabaro, num gaṅ naase se, 'baado ɔŋki bo ɔjki kɔj sum.»

³⁹ Maakɲ gɛgɛr ken ese se *Samarige dena ken took aal maakde do Isa ki, do taar mend ken deekdeno ɔɔ: «Naan taad tɔɔdumo metuma do nakge tun maam m'tɛdɔ se paac.» ⁴⁰ Ken Samarige jaay baado ɔṅ Isa se, naade tɔnd metin ɔɔ: «Inṅ te naaje.» Gɔtn se Isa ɔɔp inṅ te naade bii

† 4:36 Nakgen naan ɔj tus se je taadn ute jeegen took aal maakde do Isa ki.

dio. ⁴¹ Gōtn se do taar ken Isa taaddēn se, jee took aal maakde don̄ ki se den̄ cir daala. ⁴² Gōtn se naade taad mend̄ ki ɔ: «Naaje j'aal maakje don̄ ki se, do taar naai ki sum eyo. Num naaje mala k'booyga te bije ɔ k'jeelinga deere, naan̄ se bo Debm Kaaj̄n̄ jeegen do naan̄ ki.»

Magala kalaṅ bin se Isa ed lapi gooniṅ ken gaaba
(Lk 7.1-10)

⁴³ Gōtn se Isa tēd̄ bii dio, jaay bo iin̄ ɔṅ gōtn ese ɔ ɔk terl̄ baa taa naan̄ Galile ki daala. ⁴⁴ Taa naan̄ mala taad̄ga taad̄ te taariṅa ɔ debm taad̄ taar teeco taar Raa ki se, jee maak̄j̄ naan̄iṅ ki mala se aaliṅ maak̄ ki eyo. ⁴⁵ Num ken naan̄ jaay aan̄ taa naan̄ Galile ki se, jee Galile ki dōd̄ ɔkiṅ jiga taa naade kic ingo Jeruzalem ki gen̄ *Iaa Paak ɔ naade kic aakkiga nakgen paac̄n̄ ken Isa tēdo se.

⁴⁶ Gōtn se Isa terlo maak̄j̄ naan̄ Kana ki ken taa naan̄ Galile ki; gōtn se bo ken naan̄ dēl maane tēd̄ tōtn̄ kooj̄n̄ biṅ se. Gaṅ maak̄j̄ Kaparnayum ki se magala kalaṅ bin se gooniṅ gaaba kōɔṅ. ⁴⁷ Ken gaabm se jaay booy j'ɔ Isa iin̄o taa naan̄ Jude ki ɔ baadoga taa naan̄ Galile ki se, gōtn se naan̄ baado ɔṅiṅa ɔ tōnd̄ metiṅ ɔ: «Jaamus, 'bōoy 'baado edum lapia goonum ken ɔp̄ga baata baa baa kooyo se.»

⁴⁸ Isa deekiṅ ɔ: «Ken naase se, jaay aakki te nak̄j̄-kōɔb̄ eyo, te nak̄j̄ ken deel do debkilimi ey se, naase maakse 'took eyo.» ⁴⁹ Magal se deekiṅ ɔ: «Jaamus, k̄r goonum ooy te ey b̄rt se 'bōoy 'baado.» ⁵⁰ Isa terliṅ ɔ: «liṅ 'baa, gooni gaaba se aajga.» Gaabm se aal maakiṅ do taar ken Isa taadiṅ se ɔ naan̄ uun̄ dōobiṅa ɔk terl̄ baa. ⁵¹ Ken gaabm se jaay uun̄ dōobo terl̄ bōoy baa baa se, jee tēdn̄ naabiṅge aṅ baado dōodiṅa ɔ deekiṅ ɔ: «Gooni gaaba se aajga.» ⁵² Naan̄ tōnd̄ metde ɔ: «Goono se ɔṅ lapia kaad̄ di?» Naade terliṅ ɔ: «Terko katar do teger ki sum bo ron̄ ɔṅ kēdek se tōliṅ.» ⁵³ Gōtn se bubm goono saap̄ ɔṅ kaad̄n̄ ese bo,

kaadn ken Isa taadn̄ ɔ: «Gooni ken gaaba se aajga.» Gɔtn ese se sum ɓo, naan̄ ute jee maakn̄ been̄ ki se paac took aal maakde do Isa ki. ⁵⁴ Kese ɓo nakn̄-kɔɔbm̄ gen k-dige, ken Isa tɛdn̄ taa naan̄ Galile ki kaad̄ ken naan̄ iin̄o taa naan̄ Jude ki.

5

Isa ɛd lapi debm̄ k'run̄guy ki

(Jn 7.19-24, 9.1-17)

¹ Ken nakgen se jaay deel se, ɓii kalaŋ Yaudge tɛd tɛd laade, ɔ Isa ook ɓaa Jeruzalem ki taa laade se. ² Jeruzalem ki se ɔk taa doobo, ɔ taa doobm̄ se k'daŋin̄ taa doobm̄ baatge, ɔ goor te gɔtn̄ ese ɔk goɔ ken j'iin̄ k'daapin̄ gen kɔkn̄ maane. Goɔ se, k'daŋin̄ te taar *Ebre *Betzata*, ɔ gɔtn̄ se ɔk daabgen gen lɛke, gɔtɔ kaam mii, ken ɔl gurug goɔ ese. ³ ɔ mɛtn̄ daabgen se, jee kɔn̄ge tood̄ dooc tak tak, jee kaam-tɔɔkge jee cɛkɛd̄ge ute jee ken jidege ute jed̄ge ooyga kooyo. [Naade se in̄g booy kaadn̄ maane utu tɛd dagalec dagalec. ⁴ Taa tɛdga num *kɔdn̄ Raa kalaŋ lee ɓɔy ɓɔy maakn̄ maan̄ ken se, ɔ ken maane jaay baagga tɛdn̄ dagalec dagalec se, debm̄ kɔn̄ jaay ɓɔy deet deet maakn̄ maan̄ ken se, ken kɔn̄in̄ se kɔn̄ ɔ di kic ɓo, ɔŋ lapia.]* ⁵ Taa naan̄ se ɓo gaaba kalaŋ bin se k'run̄guyu, ɔ gɔtn̄ naan̄ tɛd k'run̄guyu sum se ɔkga ɓaara sik-mɔtɔ-kaar-marta. ⁶ Ken Isa jaay aak gaabm̄ se tood̄ tood̄o, ɔ Isa se jeele, gaabm̄ se gɔtn̄ naan̄ tɛrec k'run̄guyu sum se, daanin̄ dɔkga. Naan̄ deekin̄ ɔ: «Naai 'je kɔŋ lapi la?» ⁷ Gaŋ debm̄ k'run̄guyu se tɛrlin̄ ɔ: «Naka, ken maane jaay baagga tɛdn̄ dagalec dagalec se, nam am kuun kɔlum maak ki se gɔtɔ. Kor jaay m'ɔɔ m'kiin̄ ɓaa se lɛ, deb kuuy naar booy deet naanum ki.» ⁸ Gɔtn̄ se Isa deekin̄ ɔ: «lin̄!

* ^{5:4} Taar se, maakn̄ *Kitapge tun do dɔkin̄* se, mɛtinge maakde ki se gɔtɔ.

'Teel raagi ð 'lee 'ḡaa.»⁹ Gətn se sum ḡo gaaba se naar ɔŋ lapi, naan̄ uun raagiṅa ð baag lea. Gaŋ bii se, *ḡii sebit.¹⁰ Gətn se magal Yaudge deek gaab ken ɔŋ lapi se ð: «Jaaki se ḡii sebit; naai ɔk dɔobm gen kuun raagi eyo.»¹¹ Gaŋ gaabm se tərlden ð: «Gaabm ken edum lapi se ḡo deekumo ð: Uun raagi se, iin̄ 'lee 'ḡaa.»¹² Gətn se naade tənd metin̄ ð: «Debm ken taadi ð: Uun raagi ð 'lee 'ḡaa se, naŋa?»¹³ Num gaŋ gaabm se debm jaay edin̄ lapi se naan̄ jeelin̄ eyo. Taa Isa se, endga maakŋ jeege tun den se, naan̄ jeel te gətin̄ eyo.

¹⁴ Num gaŋ ɔkɔ se, Isa ḡaa ɔŋin̄ maakŋ bɔɔr *Bee Raa ki ð deekin̄ ð: «'Booyo, ḡorse naai ɔŋa lapi. Məɔtn ɔŋte tɛdn̄ *kusiŋ sum, ey num naan̄ ki se naai utu 'kɔŋ nakŋ ɔŋ cir naan̄ se daala.»¹⁵ ð gaabm se ḡaa taad magal Yaudge tu ð ken edin̄ lapi se, Isa.¹⁶ Gətn se magal Yaudge baag je tɛdn̄ kusiŋ Isa ki, taa naan̄ tɛdga tɛd nakŋ se ḡii sebit ki.¹⁷ Num gaŋ Isa tərlden ð: «Bubum *Raa se ḡorse kic utu tɛd tɛd naabiŋ rɔk, ð maam kic m'tɛdn̄ naabm ese kici.»¹⁸ Taa naan̄ se ḡo magal Yaudge je ɔŋ dɔobm taar kuuy ken 'cir naan̄ se daala ken an̄ tɔɔl Isa. Taa Isa se aal deelga do taarde, ɔŋ bɔɔb te ḡii sebit se eyo; naan̄ se sum eyo, num gaŋ naan̄ taadga taad kici ð Raa se bubin̄ mala. Bin se naan̄ tɛd ron̄ aas te Raa mala.

Raa ed̄ tɔɔgɔ goonin̄ ki

¹⁹ Isa tər taadden̄ daala ð: «'Booyki bɛe m'asen taada: goono se kɔŋ kuun do kalin̄ ki jaay 'tɛdn̄ nakŋ gen don̄ eyo, num nakŋ ken Bubin̄ tɛd se ḡo, naan̄ aaka ð tɛdin̄ kici. Taa nakŋ ken Bubu lee tɛd se ḡo, Goono kic lee tɛdin̄ bin kici.²⁰ Taa Bubu se je Gooniŋa, ð taadin̄ nakgen naan̄ mala in̄g tɛd se paac ð naan̄ utu an̄ taadn̄ nakgen magal cir kengen deel ken naase aakkiro se daala. Bin se naase utu aki kaak se asen kɔkŋ taad eyo.²¹ Aan̄ gɔɔ Bubu dur jee

ooyga kooyo ðo eɗɗen kaaja se, Goono kic eɗ kaaja jeege tun aan gɔɔ ken naan̄ jen ro ki. ²² Bubu se naan̄ oj bɔɔrɔ do nam ki eyo, num gan̄ gen koj̄n̄ bɔɔr do jeege tu paac se, naan̄ ɔ̄nīn̄ kaam ji Goonīna. ²³ Taa naan̄ se bo jee paac aal Goono maak ki se, keɛe aan gɔɔ naade aal Bubu bo maak ki ðo debm jaay baate kaal Goono maak ki se, Bubm ken ɔ̄līno se kic bo naan̄ aalīn̄ maak ki eyo.

²⁴ «'Booyki bɛɛ m'asen taada: debm jaay booy uun taar maama ðo aal maakīn̄ do deb ken ɔ̄lumo se, naan̄ ɔ̄nga *kaajīn̄ gen daayum. Naan̄ se bɔɔrɔ kooc̄n̄ don̄ ki eyo. Num gan̄ naan̄ se teecga naatn̄ maakīn̄ yo ki ðo ɔ̄nga kaaja.

²⁵ «'Booyki bɛɛ m'asen taada: bii kalān̄ kaadīn̄ utu 'kaana ðo bɔ̄rse kaadīn̄ se aasga ken jeegen aan gɔɔ jee ooyga kooy naan̄ Raa ki se utu booy mind̄ Goon̄ Raa ðo jee ken booy uunga se, utu 'kɔ̄n̄ kaaja. ²⁶ Taa aan gɔɔ Raa Bubu se naan̄ bo Mɛl-kaaja, taa naan̄ se bo Goonīn̄ kic naan̄ teɗīn̄ teɗga Mɛl-kaaja kici. ²⁷ Gen koj̄n̄ bɔɔr do jeege tu se, naan̄ ɔ̄nīnsinga kaam jīna taa naan̄ se *Goon̄ Deba. ²⁸ Naase taar se ɔ̄nte gen deel dose, bii kalān̄ kaadīn̄ utu 'kaan se jeegen ooyga kooy paac se utu 'booy mind̄ina. ²⁹ Jee ken teɗga nak̄n̄ aak bɛɛ se, utu 'duru ðo utu 'tinḡ gen daayum. ðo jee ken teɗ nak̄n̄ aak kus se le, naade se kic utu 'duru, naɓo bɔɔrɔ utu kooc̄n̄ doɗe ki. ³⁰ Nak̄n̄ maam teɗ se, m'uun dom ki kalum ki bo m'teɗ eyo, maam m'oj bɔɔrɔ te ken maam m'booyo ðo koj̄n̄ bɔɔr maam se ken met ki. Taa maam se, m'teɗ nak̄n̄ do maak-jem ki eyo, num gan̄ maam m'teɗ nak̄n̄ ken do maak-je deb ken ɔ̄lumo.»

Saad̄n̄ ken Raa taad̄ ro Isa ki

³¹ «Ken maam mala bo m'teɗ saada gen dom sum num, saad̄ maam se 'kɔ̄sn̄ kaay eyo. ³² Num gan̄ deb kuuy bo teɗdum saad̄uma, ðo maam m'jeele saad̄n̄ naan̄ se saad̄n̄ ken met ki. ³³ Bii kalān̄ naase ɔ̄lkiro jeege gɔ̄tn̄ Jan-Batist

ki ɔɔ saadn ken naan taadseno ro maam ki paac se, ken met ki. ³⁴ Maam se m'je nam kuuy bo am taadn saadum eyo, num gan ken olum maam taad bin se taa naase aki 'kɔŋ kaaja. ³⁵ Ɔɔ Jan-Batist se, naan tecn aan gɔɔ lɔɔmpɔn ken j'ɔɔcinga num wɔɔr gɔtɔ se. Kaad ken naane se, naase maakse raapo do gɔtn wɔɔr ken wɔɔrseno gɔtɔ se. ³⁶ Num gan saad maam se cir gen Jan-Batist. Kese bo naabm ken Bubum edumo ɔɔ m'an tɛdn kaasn ute doobin se. Naabgen se bo ken taad saadn maama, ɔɔ naade se bo taad ɔɔ maam se Bu bo olumo. ³⁷ Bu ken olumo se, naan mala kic bo saaduma, naɔo naase se bii kalaŋ 'booyki te mindin eyo ɔɔ aakin ki te te eyo. ³⁸ Ɔɔ naase le ɔkki taarin maakse ki eyo, taa di naase 'baate kaalki maakse do deb ken naan olino se. ³⁹ Naase ing 'dooyki taargen k'raanjo do dakin ese, maakse ki se, 'saapki ɔki te naan ese sum bo, naase aki 'kɔŋ *kaajn gen daayum. Gan taar ken taad taargen se, taad te maama. ⁴⁰ Ken akiro baa gɔtum ki jaay, gen kɔŋ kaajn gen daayum se le, naase 'baateki.

⁴¹ «Maam m'je jeege bo am nook eyo. ⁴² Anum maam se m'jeelse naase se 'jeki Raa eyo. ⁴³ Maam baado se, te ro Bubuma, num gan naase 'baate 'tookki taaruma. Ɔɔ deb kuuy ken utu ade baa gen don se, naan se naase utu aki tookn taarina. ⁴⁴ Ɔɔ naase se 'jeki bo tɔɔm naapa sum. Ey num naase se 'jeki Raa bo asen tɔɔm eyo. Bin se naase aki 'kɔŋ kaal maakse dom ki ɔɔ dio? ⁴⁵ Ɔn te 'saapki ɔki maam bo m'asen baa kɔkɔ mindse naan Bu ki. Num ken asen baa kɔkɔ mindse se, *Musan ken naase ɔndki dose don ki se. ⁴⁶ Ken naase jaay aalki maakse do Musa ki deer num, naase aki kɔŋ kaal maakse do maam ki kici. Taa Musa se taar ken naan raajo se, taad te maama. ⁴⁷ Num ken naase 'tookki te taar ken naan raajo do dakin ey se, naase aki tookn taar maam taadsen se ɔɔ di?»

6

Isa ed kəsə gaabge tu dupu-mii

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

¹ Ken nakgen se jaay deel paac se, Isa gaan̄ baa taa baar Galile ki ken kaam naane əɔ baar Galile se bo k'dan̄j̄n̄ baar Tiberiad se kici. ² Gətn se jeege dēna ək mət̄iṇa, taa naade aakga kaak nak̄j̄-kəəɔbgen Isa tēdo do jee kəəŋge tu se. ³ Taa naan̄ se bo, Isa ute jee mət̄iṇ ki se iin̄ ook baa inj̄ do kəs ki. ⁴ Kaad̄ ken se, laa Yaudgen k'dan̄j̄n̄ *Paak se, əɔp̄ga gəəɔ. ⁵ Gətn se, Isa uun kaamiṇa əɔ aak jee denge utu baado gətiṇ ki. Naan̄ deek Pilip ki əɔ: «'Je j'akiro baa duḡj̄ mapp̄a kaam gay jaay 'kaasn̄ kəsn̄ jeege se?» ⁶ Ken Isa jaay taad̄ bin se, naan̄ je nan̄ taar maak̄j̄ Pilip ki sum. Ey num Isa se jeele nak̄j̄ ken jaay naan̄ baan̄ tēda se. ⁷ Gətn se Pilip tēriṇ əɔ: «Ken j'uuno tamma kaar-dio* jaay k'duḡj̄ mapp̄a əɔ k'nigdesiṇ cəkə cəkə kic bo aden kəŋ kaas eyo.» ⁸ Maak̄j̄ jeege tun mət̄iṇ ki se deb kalan̄ roṇ̄ Andre, naan̄ se bo genaa Simon Pier deekiṇ əɔ: ⁹ «Goon gaaba utu ese se ək mapp̄a mii ken k'tēdiṇ ute ruj̄n̄ ərj̄† ute kəŋj̄ge sɛem sɛem dio. Num jee te dēndə se kese aden kaasn̄ di?» ¹⁰ Gətn se ək mu zɛɛɛ dēna; Isa deek jee mət̄iṇ ki əɔ: «Jee se 'taad̄deki j'inḡ naan̄ ki.» Gətn se naade taad̄den əɔ naade inj̄ naan̄ ki. Əɔ jee se gaabge kaliṇ ki bo baa baa nak̄j̄ dupu-mii. ¹¹ Gətn se Isa təs mapp̄a jin̄ ki, təəm *Raa əɔ dup əl k'nigiṇ jeege tun se paac. Əɔ kəŋj̄ge kic naan̄ tēdiṇ bini naade əs dɛɛɛj̄ te maraadde. ¹² Ken naade jaay əs dɛɛɛj̄ te maraadde aas se, Isa deek jeege tun mət̄iṇ ki əɔ: «Toḡj̄ əɔp̄ se 'tuun̄iṇki, əŋte kəŋki kalan̄ 'kutn̄ cɛɛ.» ¹³ Toḡj̄ mapp̄an̄ mii ute kəŋj̄gen naade əs əɔp̄ se, k'təsiṇ se dooc gərnə sik-kaar-dio. ¹⁴ Ken jeege jaay aak nak̄j̄-kəəɔbm̄ ken Isa tēd̄

* 6:7 Kaad̄ ken se tamma kalan̄ se aas kəŋj̄ deba gen naabm̄ bii kalan̄. † 6:9 Ərj̄ se napar gɛmɛ kici.

se, naade deek do: «Deere, kесе bo debm taad taar teeco taar Raa ki mala mala, ken j'oo te ade baa do naan ki se, kесе bo naana.»¹⁵ Anum Isa se jeele, jee se utu an kuun kol gaara taa too se, gotn se naan iin iik sees ki baa ing do ko ki kalin ki.

Isa lee do maane ki
(Mt 14.22-34; Mk 6.45-53)

¹⁶ Ken kaadn teger jaay aan se, jee metn Isa ki se, iin booy baado taa baar ki. ¹⁷ Naade ook maakn markab ki, gen baa Kaparnayum ki, jey baar ken kaam naane. Kaad ken se goto tedga nooro, do Isa se aan onden te ey borto. ¹⁸ Gotn se kuulu doobo do ol makono do maane ki. Do olin maane se aal walak walak. ¹⁹ Kaad ken se naade baaga nakn kilometir mii lo mee do maane ki ken jee metn Isa ki jaay aak Isa lee do maane ki do utu baado baa see markab ki se. Gotn se naade beere okde. ²⁰ Gan Isa deekden do: «On te beerki, kесе maama.» ²¹ Gotn se naade je an kuunin maakn markab ki, nabo markaba se naar aanga jey ki, got ken naade baan baa ro ki se.

Isa se naan aan go kosa booyo raan
(Jn 3.14-16; 1Jn 5.10-13; 1Kor 11.23-26)

²² Metbeenki se, jee denge do po do jey ken kaam naane se, naade aako markaba se ooga kalan sum, do Isa ute jee metin ki se ook te maakn markab ken se eyo. Jee metin ki se baaga kaldе ki. ²³ Kaad ken se, markabgen kuuy iino Tiberiad do baado goor ute gotn ken Isa tos mappa jin ki, jaay toom Raa do ed jeege tu os se. ²⁴ Ken jee denge jaay aak Isa ute jee metin ki, goto gotn ese se, naade took maakn markabge tu do baa Kaparnayum ki taa baa je Isa.

²⁵ Ken naade jaay baa onin naan baar ken kaam naane se, naade tond metin do: «Debm dooy jeege, naai tap bo aan gotn ara nun ki?» ²⁶ Gotn se Isa terlden do: «Booyki

bɛɛ maam m'asen taada: naase 'jemki se, taa nakɲ-kɔɔbm maam m'tɛd se bo naase 'jeel ɔkkiga kɔk mɛtiŋ eyo, num gaŋ naase 'jemki se, taa nakɲ kɔsn naase ɔs 'dɛrɛŋkiro te maraadse se. ²⁷ Ɔŋte 'tɛdki naaba kaliŋ ki gen nakɲ kɔsn ken tɛdga sum bo 'ruum se. Num 'tɛdki naaba taa nakɲ kɔsn ken 'tiŋ gen daayum. Nakɲ kɔsn ese bo ken maam *Goon Deba m'utu m'asen kɛda, taa Raa Bubu mala se ɛdga tɔɔgiŋ gooniŋ ki.» ²⁸ Gɔtn se naade tɔnd mɛtiŋ ɔ: «Naabm Raa se j'aŋ tɛdn ɔ di jaay bo j'aki tɛdn aan gɔɔ ken naaŋ jen ro ki se?» ²⁹ Isa tɛrlɛn ɔ: «Kɛse bo naabm ken Raa je ɔ naase aki tɛda; naaŋ je ɔ aki kaal maakse do deb ken naaŋ ɔliŋo.» ³⁰ Naade tɛrliŋ ɔ: «Num naai tap bo ajen 'tɛdn nakɲ-kɔɔbm di jaay naaje k'kaaka, jaay bo j'kaal maakje doi ki se? Nakɲ naai 'baa 'tɛda tap bo ne di? ³¹ Do kɔd-baar ki se, bubjege ɔso nakɲ kɔsn ken k'daŋiŋ maan, kɛse bo taar ken k'raaŋiŋo taado ɔ: Gen kɔsdɛ se Raa ɛddeno mappan bɔɔyɔ raan.‡»

³² Gaŋ Isa tɛrlɛn ɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen deeke: ken ɛdseno mappan bɔɔyɔ raan se *Musa eyo, num mappan mala mala ken bɔɔyɔ raan se, Bubum bo, ɛdseni. ³³ Ɔ mappan gen Raa se, naaŋ bo debm ken bɔɔyɔ raan, ɔ naaŋ bo debm ɛd kaaja jeege tun do naaŋ ki.» ³⁴ Gɔtn se naade deekiŋ ɔ: «Jaamus, bii-raa ɛdjen mappan ese.»

³⁵ Isa tɛrlɛn ɔ: «Maam bo mappan ken ɛd kaaja se, debm ken jaay baado gɔtum ki se, mɔɔtn bo aŋ tɔɔl eyo; ɔ debm jaay aal maakiŋ do maam ki se, mɔɔtn maane aŋ tɔɔl eyo. ³⁶ Ey num maam m'taadsenoga, ɔ naase mala kic bo aakumkiroga naɔo naase 'baate 'kaalki maakse dom ki. ³⁷ Jeegen paacŋ Bu bo ɛdumɛ se utu ade baa gɔtum ki, ɔ debm ken baado gɔtn maam ki se, maam m'aŋ kɔŋ kɔɔdn kund eyo. ³⁸ Taa maam m'bɔɔyɔ raan se, gen tɛdn nakɲ

‡ 6:31 Aak Ekz 16.15 ɔ KKR 78.24.

ken maam bo m'je eyo, num ganj m'baado se, gen tedn nakj ken debm olumo se bo jea. ³⁹ Debm olumo se, nakj naan je se, jeegen naan edumsinj paac se, m'onte kutn deb kalañ. Num naan je bii ken kaam mootn se, maam m'aden dur daan yoge tu. ⁴⁰ Kese bo nakj ken Bubum jea. Debm jaay aak Goono do aal maakin don ki se, naan se onga *kaajn gen daayum. Bii ken kaam mootn se, maam m'an durin daan yoge tu.»

⁴¹ Gotn ese Yaudge baag mooy naan ki dir dir utu naapa ro Isa ki, taa Isa taadga taad do: «Maam bo kosn ken booyo raan.» ⁴² Ter naade taad do: «Kese Isan ken goon Yusup se ey la? Ken konj ute Bubin k'jeeldeki se ey la? Ted do di jaay borse num taad do: «Maam booyo raan se?»» ⁴³ Gotn se Isa terlden do: «Onje 'taadki naan ki ute naapa rom ki. ⁴⁴ Bu ken olumo se, nam nam jaay naan tiik olinj te gotum ki ey se, ade koj baa gotum ki eyo. Do debm ken Bu olumsinga se, bii ken kaam mootn se maam m'an durin daan yoge tu. ⁴⁵ Jee taad taar teeco taar Raa ki raajo do dakinj do: *Raa se, utu dooy jeege paac.* §

«Do debm ken jaay ondga binj do taar Bubum ki, do booy okga taarin ken naan dooy jeege se, ade koj baa gotum ki. ⁴⁶ Taa nam, bii kalañ aak te Bu eyo. Debm ken iino gotn Raa ki se naan kalinj ki sum bo aakkiga Bua. ⁴⁷ Booyki bee m'asen taada: debm jaay aalga maakinj do maam ki se, naan onga kaajn gen daayum. ⁴⁸ Taa maam bo m'mappan ken ed kaaja jeege tu. ⁴⁹ Do kod-baar ki, do dakinj naane se, bubsege oso nakj kosn ken k'dajinj maan. Te naan se kic bo naade ooyga. ⁵⁰ Num kese bo mappan booyo raan, debm jaay osga naan se num, naan 'koj kooy eyo. ⁵¹ Maam bo kosn booyo raan do ken ed kaaja. Debm jaay osga kosn ese num, naan utu ting gen daayum daayum. Kosn ken

§ 6:45 Aak Eza 54.13.

maam m'utu m'asen kɛd se, kɛse daa rom mala; naan̄ se bo kɛn utu kɛdn̄ kaaja jeege tun do naan̄ ki.»

⁵² Kɛn Yaudge jaay booy taar se, naadɛ baag naajn̄ te naapa makɔŋɔ ɔɔ: «Gaabm se jaay ɔɔ ajeki kɛdn̄ daa ron̄ bo j'aki kɔs se, j'aŋki kɔsn̄ ɔɔ dɔo?» ⁵³ Gɔtn̄ se Isa deekden̄ ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taada: kɛn naase jaay ɔski te daa ro maam Goon Deb eyo, ɔɔ aayki te moosum ey se, naase aki kɔŋ kaajn̄ mala eyo. ⁵⁴ Debm̄ ɔs daa roma ɔɔ aay moosum se, naan̄ ɔŋga kaajn̄ gen daayum, ɔɔ kɛn naan̄ ooyga kic bo, bii kɛn kaam mɔɔtn̄ se maam m'an̄ durin̄ daan̄ yoge tu. ⁵⁵ Deere, daa rom se, kɛse bo nakɔ kɔsn̄ mala mala, ɔɔ moosum se lɛ, naan̄ bo nakɔ kaay mala mala kici. ⁵⁶ ɔɔ debm̄ tinḡ tɔs daa roma, ɔɔ tinḡ taay moosum se, naan̄ se inj̄ *dɔɔk ute maama, ɔɔ maam m'inḡ dɔɔk te naan̄a. ⁵⁷ Aan̄ gɔɔ Bua kɛn ɛd̄ kaaja nakge tun̄ baa se paac se, naan̄ bo debm̄ kɛn ɔlumo ɔɔ naan̄ bo debm̄ ɛdum̄ kaaja maam ki kici. Taa naan̄ se bo, debm̄ kɛn ɔs daa ro maam se 'kɔŋ kaaja gɔtum̄ ki. ⁵⁸ Kɛse mappan̄ kɛn bɔɔyo raan̄. Naan̄ se tec aan̄ gɔɔ kɔsn̄ kɛn bubsege ɔso do dɔkiŋ̄ do kɔd-baar ki se eyo. Ute naan̄ se kic bo naadɛ ooyga, num̄ gan̄ debm̄ ɔs mappan̄ ese se, naan̄ 'kɔŋ kaajn̄ gen daayum.» ⁵⁹ Taargen se bo, Isa dooy jeege maakɔŋ *bɛɛ kɛn Yaudge lee tusun̄ maak ki gen keem Raa kɛn maakɔŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki.

Jee mɛtn̄ Isa kɛn mɛtinge se, iin̄ rɛsina

⁶⁰ Jee mɛtin̄ ki, kɛn mɛtinge se jaay booy taar Isa taad̄ bin se, maakdɛ ki se jeege dɛna baag taad̄n̄ ɔɔ: «Taar se, ɔɔŋ̄ aak eyo! Nan̄a jaay 'kɔŋ 'booy taar se?»

⁶¹ Isa jeel maak-saapdɛ kɛn jee mɛtin̄ ki jaay baag mooy naan̄ ki ron̄ ki se, do taar kɛn naan̄ taad̄ se deekden̄ ɔɔ: «Naase maakse tujga do taar kɛn se la? ⁶² Num̄ kɛn naase amki kaakɔŋ maam *Goon Deba m'kookɔŋ baa gɔtum̄ kɛn

deet se, naase tap bo aki taadn ooki di? ⁶³ Ken ed kaaja jikilinge tu se, *Nirl Raa; ey num jikilinge kalde ki se, 'kon kaajn rode eyo. Taargen maam taadsesino se, iino gotn Nirl Raa ken lee ed kaaja jeege tu se. ⁶⁴ Num gan maakse ki se, jee metinge aal maakde dom ki eyo.» Taa gotn do dokin tap bo Isa se, naan jeel jeegen aal maakde don ki ey se, o debm ken utu an kutin se kic bo, naan jeelina. ⁶⁵ Ter Isa taadden o: «Taa naan se bo maam taadseno m'oo: debm ken Raa oddin te doob ey se, naan ade kon baa gotum ki eyo.»

⁶⁶ Ken jee metin ki jaay booy taar bin se, denin iin resina o baate baa ute naana. ⁶⁷ Gotn se Isa tond metn jee metin ken oop sik-kaar-di se o: «Num naase se, 'je aki baa ey la?» ⁶⁸ Gotn se Simon Pier terlin o: «Meluma, naai bo ok taar ken ed *kaajn gen daayum. Ken jaay kon naai se k'baa gotn nan ki? ⁶⁹ Taa naaje se j'aalga maakje do naai ki o k'jeeli naai se Debm *Salal ken iino gotn Raa ki.» ⁷⁰ Ter Isa taadden o: «Naasen sik-kaar-di ki se, maam bo m'beer toadseno ey la? Num gan maakse ki se, deb kalan se, tec sitan te kaamina.»

⁷¹ Kese naan taad te Judas goon Simon ken Iskariot; naan bo debm ken maakn jeege tun sik-kaar-dio ken utu an kut se.

7

*Isa se genaange mala kic bo aal maakde don ki eyo
(Jn 5.44, 15.18-19; Mt 10.16)*

¹ Ken nakgen se paac jaay deel se kic bo, Isa utu lee lee taa nan Galile ki rok. O naan baate baa lee taa nan Jude ki taa magal Yaudge se je je doobm an tooo. ² Kaad ken se, laa Yaudgen ken k'darin *laa Daabge se, oopga gooro. ³ Gotn se genaange deekin o: «Beeki num, naai 'kiin baa taa nan Jude ki, taa nakn-kooogen naai 'ted gotn ara se,

'ḅaa tēdīn naane kici taa jee meti ki 'ḅaa kaaka. ⁴ Ken debm jaay je ḅ jeege jeel gōtīn se, naan tēd nakge tal tal, ḅyīn kōy eyo. Taa di nakī-kōḅgen naai 'lee tēd se, ḅaa tēdīn naan jeege tu, taa jeege paac ai kaakī jeele.» ⁵ Taa gena Isage mala kic ḅo, naade aal maakde don ki eyo. ⁶ Gōtn se Isa deekden ḅo: «Gen tēdn nakī ese se, kaadum aas te ey ḅōrtō. Num gaḅ gen naase lē, kaadn gay gay kic ḅo jigsen naase ki. ⁷ Jee do naan ki se asen kōḅ kōḅdn kund naase eyo; num gaḅ maam se naade ḅḅ undum naata. Taa maam m'lee m'tōḅden tōḅ metn *kusiḅdege. ⁸ Gen ḅaa tēdn laa se, naase 'ḅaaki. ḅo maam se m'ḅaa eyo, taa kaadum aas te ey ḅōrtō.» ⁹ Ken Isa jaay taad nan taarin se, naan ḅḅ iḅg taa naan Galile ki.

Isa ḅaa gen tēdn *laa Daabge

¹⁰ Ken genaange jaay iīn ḅaa gen tēdn laa se, naan kic iīn ḅaa. Nāḅo ken naan ḅaa ḅaa se goon goono ḅo ken aan naane se kic ḅo tōy tōy rōna. ¹¹ Maakī ḅiige tun Yaudge tēd tēd laa taal Daabge se, magal Yaudge lee je je Isa deek ḅo: «Naan tap ḅo gay?» ¹² Jeege dena gōtn se taad naan ki, ḅo naaj te naapa ro Isa ki. Jee metiḅge deek ḅo: «Gaabm se, naan debm jiga.» ḅo kengen kuuy deek ḅo: «ḅere naan se, iig kiig ḅo jeege.» ¹³ Num gaḅ debm jaay 'taadn taa Isa tal naan jeege tu se gōtō, taa naade se beer beer magal Yaudge tu.

¹⁴ Kaad ken jeege tēd tēd laa gen taal Daabge jaay aan daanīn ki se, Isa ḅaado end daan ḅōr *ḅee Raa ki ḅo baag dooy jeege. ¹⁵ Ken Yaudge jaay booy naan iḅg dooy dooy jeege se, ḅkden taad eyo, deek ḅo: «Gaabm se lē, iḅgo te gen dooyo gam eyo, num jeel nakge den bin se ḅiḅo gay?»

¹⁶ Num gaḅ Isa tērdēn ḅo: «Taargen maam dooy jeege se, m'tēreḅ daan dom ki eyo, num taargen se, debm ken ḅlumo se ḅo taadumsiḅo. ¹⁷ Debm ken je tēdn nakī ken *Raa maakiḅ ḅo jen ro ki se, kōḅ 'jeele taargen maam dooy

jeege se, m'terɛc te daan dom bo m'taad eyo num taargen se iino gɔtn Raa ki. ¹⁸ Debm ken jaay terɛc te daan doŋ sum bo, taad se naan je jeege bo an *nooko. Num gan debm je jeege nookɔ debm ɔliɔ naaba se, naan se taad taar met ki ɔ ɔk taar-kɔɔb eyo. ¹⁹ Ken baado taadsen *Ko Taar Raa se, *Musa ey la? Gan maakse ki se, debm jaay ɔk Ko Taar Raa jiga se gɔtɔ, ey num ken naase jaay 'je amki tɔɔl se taa di?» ²⁰ Gɔtn se jee denge terliɔ ɔ: «Naai se ɔk sitan! Nam nam je aay tɔɔl naai se tap bo naŋa?»

²¹ Isa terlden ɔ: «Bii kalaɔ se, maam tɛdo nakɔ-kɔɔbo kalaɔ bini, ɔ nakɔ-kɔɔbm se deelo dose, ɔ ɔksen gen taad eyo. ²² Musa se taadseno ɔ gaangen gaabge se 'tɔjdeki pɔndo, num gan *kɔjɔ pɔndo se iino do bubge tun do dɔkiɔ, do Musa ki sum eyo. Taa naan se bo ken aanga *bii sebit ki kic bo, naase lee 'tɔjki pɔndo gensege tu. ²³ Taa naan se bo, naase 'tɔjki pɔndo gensege tu utu bii sebit kic bo tuj Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se eyo. Num gan debkilimi ute magaliɔ bo maam m'ɛdiɔ lapi bii sebit ki jaay naase maakse taarse se taa di? ²⁴ Ken jaay aki kɔjɔ bɔɔrɔ do nam ki num, ɔnte kɔjki do nakge tun, ken naase aki ute kaamse sum eyo, num ɔjki bɔɔrɔ ute doobiɔ.»

²⁵ Gɔtn se jee Jeruzalem ken metinge deek ɔ: «Kese bo gaabm ken k'je j'an tɔɔl se ey la? ²⁶ 'Booyki naan daar tal taad taad naan jeege tu, ɔ tɔɔgjege se, nam tap bo taadiɔ taar dim eyo. Lo bin se naade jeelinga naan *al-Masi deer ne? ²⁷ Num al-Masi jaay utu ade baa se, gɔtn naan ano kiin tap bo nam jeel eyo. Gan gaabm se ɛ, naaje k'jeelki gɔtn naan iino ro ki.»

²⁸ Kaad ken Isa dooy dooy jeege daan bɔr Bee Raa ki se, ken naan jaay booy taarde se, uun mindiɔ raan deekden ɔ: «Deere, naase 'jeelumki ɔ 'jeelki gɔtn maam m'iino. Anum, maam se m'iino gen dom bo m'baado eyo. Num deb kuuy bo ɔlumo, ɔ debm ɔlumo se taad taar met ki.

Num garj naan se naase 'jeeliŋki eyo. ²⁹ Anum debm se maam m'jeeliŋa taa maam se m'iinŋo gŋtiŋ ki, ɔ naan bo ɔlumo.» ³⁰ Gŋtn se naade je aŋ kŋkŋ nabo nam ɔŋ ɔl te jiŋ roŋ ki eyo, taa kaadiŋ aas te ey bŋrtŋ. ³¹ Garj maakŋ jee denge tu se, jee meŋtinge took aal maakde don ki ɔ naade deek ɔ: «Ken al-Masi utu ade baa se 'kŋŋ 'tedn nakŋ-kŋbŋgen den cir gen gaabm ese ted se la?»

³² Gŋtn se *Parizige baa booy taar ken jeege lee taad naan ki ro Isa ki se, naade ute magal jee tedn serkge se, ɔl asgargen lee bŋbŋ Bee Raa se, gen baa kŋkŋ Isa. ³³ Garj Isa deekden ɔ: «Maam se, ɔɔpunga baata ken m'king te naase ɔ tedga bo maam baa kŋŋ debm ken ɔlumo. ³⁴ Naase utu amki jea, nabo amki je kŋŋ eyo. Taa gŋtn maam baan baa se, naase aki kŋŋ kaan eyo.» ³⁵ Gŋtn se Yaudge baag taadn te naapa ɔ: «Naan tap bo baa kaam gay, jaay naaje j'aŋki kŋŋ kŋŋ ey se? ɔ baa ting daan Yaudge tun wŋkŋ maakŋ Grekge tu se la? ɔ gŋtn naane se naan baa dooy Grekge la? ³⁶ Ey num taar naan taad ɔ: «Naase utu amki jea, nabo amki je kŋŋ eyo, taa gŋtn maam baan baa se, naase aki kŋŋ kaan eyo.» Taar se tap bo naan je deekŋ ɔ dio?»

Isa taad taar maan ken ed kaaja jeege tu

³⁷ Bii magal cir paacŋ gen *Iaa Daabge se, biin ken kaam mŋŋtn. Biin se bo Isa iin daara ɔ uun mindiŋ raan ɔ baag taada ɔ: «Debm ken jaay maane tŋŋliŋ se ŋ'baado gŋtum ki ɔ ŋ'kaaye. ³⁸ Aan gŋŋ taar ken k'raaŋo do dŋkiŋ taad ɔ: debm jaay aalga maakiŋ dom ki se, 'kŋŋ maan ken ed kaaja. ɔ maan ken ed kaaja se, ade kiin maakiŋ ki ɔ 'toodn kŋŋ maakiŋ ki kŋl kŋl aan gŋŋ maan maakŋ oolge tu.» ³⁹ Ken Isa jaay taad taar se, naan je taadn taa *Nirl Raa, ken tedga num, jee aalga maakde don ki se utu 'kŋŋŋ. Taa kaad ken

se, Nirl Raa booy te ey b̄orto; taa Isa se ook b̄aa te raan ḡotn j'ansen nook ey b̄orto.

Jeege naaj taara te naapa ro Isa ki

⁴⁰ Ken jeege jaay booy taar se, jee metinge deek ɔ: «Gaabm se, deere naan se debm taad taar teeco taar Raa ki mala mala.» ⁴¹ Jee metinge taad ɔ: «Naan se bo *al-Masi.» Gan jee metingen kuuy taad ɔ: «Al-Masi bo ade kiin taa naan Galile ki ne? Kese ḡoto. ⁴² Ey num taargen do d̄okin k'raaninga raan se deek ɔ: *Al-Masi se, ade teecn̄ metjil *Daud ki ɔ ade kiin Betleem ki, ken maakn̄ naan Daud ki ey la?**» ⁴³ Taa Isa se jee den se, taarde b̄aa ɔk metn naap eyo. ⁴⁴ Ḡotn se jeege kandum maakde ki se je an̄ k̄ok̄o nabo nam ɔn ɔl te jin̄ ron̄ ki eyo.

⁴⁵ Asgargen lee b̄oob *Bee Raa se ɔk terlo baado ɔn *magal jee tedn̄ serke Raage tu ute *Parizige. Naade taad asgarge tu ɔ: «Gen di jaay naase 'baate k̄ok̄n̄ baansinkiro se?» ⁴⁶ Ḡotn se asgarge terlden ɔ: «Bii kalan̄ tap bo nam ɔn taad te taara aan ḡoo gen gaabm se eyo.» ⁴⁷ Anum Parizige se, terlden ɔ: «Naase kic gaabm se taad bisenga dose kic la? ⁴⁸ Maakn̄ magalge tu ey le maakn̄ Parizige tu se aakkiga nam kalan̄ tookga taarin̄ la? ⁴⁹ Num gan̄ jee den took taarin̄ se naade jeel *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se eyo, ɔ naade se le jee ken Raa naamdega naama.»

⁵⁰ Gan̄ maakn̄ Parizige tu se gaaba kalan̄ ron̄ Nikodem, naan se bii kalan̄ ingoga kinḡ ḡotn Isa ki kici deekden ɔ: ⁵¹ «Ko Taar ken Raa edjekiro se, debkilimi jaay k'booy te taarin̄ eyo, ɔ j'aak te nakn̄ ken naan̄ ted ey se, j'an̄ k̄ok̄n̄ mindin̄ j'ɔ di?» ⁵² Ḡotn se naade terlin̄ ɔ: «Naai kic 'tedn̄ k̄of Galile la? 'Baa dooy ɔk taargen k'raandeno do d̄okin̄ se jiga jaayo, bii kalan̄ tap bo debm taad taar teeco taar Raa ki gam teeco te taa naan̄ Galile ki eyo.»

* 7:42 Aak Jn 8.42, KKR 120.10-12, 2Sam 7.12 ɔ Mis 5.1-3.

⁵³ [Gətn se, naŋa naŋa kic ɓo iin̄ uun doobm ɓeeŋa ɓeeŋa.]

8

Mend gaaba j'əkiŋ ute gaabm kuuy

¹ Naan̄ ken se Isa iin̄ ɓaa do *kəsn ɔlib ki. ² Metbeen̄ki tanəriŋ nəriŋ se, naan̄ ɔk tərlo daan ɓəər *Bee Raa ki ɔɔ jeege paac ɓaado ɔŋiŋa. Gətn se naan̄ booy ing naan̄ ki ɔɔ baagden dooyo. ³ Gətn se jee jeel taadn̄ təkŋ metn̄ Ko Taar Raage ute *Parizige se ɔk ɓaano te mend gaaba kalaŋ bin se j'əkiŋo te gaabm kuuy. Naade ɓaado ɔndiŋ daan jeege tu. ⁴ Naade deek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege, mend se tɛdga nakŋ *kusiŋa j'əŋiŋo tood tood te gaabm kuuy. ⁵ Maakŋ *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se taadjeki ɔɔ: «Mendgen bin se j'adɛn tund tɔl te koa.» Num gen naai ki num ɔɔ di?»

⁶ Ken naade jaay taad bin se, je ken naan̄ taadga taar dim ɔkɔ sum ɓo, naade an̄ goom kəkɔ taa an̄ kəkŋ mindiŋa. Num gaŋ gətn se, Isa no don̄ naan̄ ki ɔɔ baag raan̄ naan̄ ki ute goon jiŋa. ⁷ Aan gɔɔ naade dək taara tɔnd metiŋ ɔŋ ey se, gətn se Isa uun don̄ deekden ɔɔ: «Maakŋ naase ken 'paacki se, nam nam ɓii kalaŋ jaay tɛd te nakŋ kusiŋ ey num, uun koa und mend se deete.» ⁸ Gətn se tər naan̄ no don̄ naan̄ ki daala ɔɔ baag raan̄ naan̄ ki. ⁹ Ken naade jaay booy taar ese se, naŋa naŋa kic ɓo uun doobiŋ doobiŋa. Jee magalge se ɓo baag kiin̄ ɓaa deet deet. Gətn se ɔɔp Isa kaliŋ ki te mend ken naade ɔk ɓaano daande ki se. ¹⁰ Num gətn se Isa uun don̄ daala deek mend ki se ɔɔ: «Menda, jee se ɓaaga gay? Maakde ki se, nam nam 'daar jaay 'kend teeli gen kuti se gətɔ ne?» ¹¹ Menda se deekiŋ ɔɔ: «Jaamus, nam utum te eyo.» Gətn se Isa deekiŋ ɔɔ: «Maam kic m'je kuti eyo. 'Baao naɓo mɔɔtn ɔŋte tɛdn̄ nakŋ kusiŋa.»

Isa se naan̄ gətn wəər gen jeege paac

¹² Isa deek jeege tu daala ɔɔ: «Maam se, m'gɔtn wɔɔr gen jeege paac. Debm ken baadɔga metum ki se, naan se lee maakɲ ɔt ken ɔɔf eyo. Gaɲ naan se 'kɔɲ ɔtn wɔɔr ken aɲ tɔɔdn kɔl ɔtn ken naan an kɔɲ kaaja.» ¹³ Gɔtn se *Parizige deekiɲ ɔɔ: «Naai bo 'tɛdn saadn gen naai mala se, saadn naai se ɔs aay eyo.» ¹⁴ Isa tɛrlden ɔɔ: «Ken maam m'tɛdn saadn maam mala kic bo, saadn maam se ɔs aaye. Taa maam m'jeel ɔtn maam m'iinno ɔɔ ɔtn maam m'an baa. Num gaɲ naase ɔtn maam m'iinno lɛ, 'jeelki eyo ɔɔ ɔtn maam baan baa ro ki kic bo, naase 'jeelki eyo. ¹⁵ Naase ɔjki bɔɔrɔ do jeege tu aan ɔɔ ken jikilimge lee tɛda. Num maam lɛ m'ɔj bɔɔrɔ do nam ki eyo. ¹⁶ Ken jaay aanumga gen kɔɲɲ bɔɔrɔ kic num, kɔɲɲ bɔɔr maam se ken met ki. Taa maam se m'kalum ki eyo, num Bu ken ɔlumo se kic utu te maama. ¹⁷ Maakɲ *Ko Taar ken Raa ɛdseno se, k'raaɲinga raan j'ɔɔ: ken jeege di jaay taad taarde ɔk metn naapa se saadn naade se, ɔs aaye. ¹⁸ Maam mala bo m'taadn saaduma ɔɔ Bubum ken ɔlumo se kic taad saadn maama.» ¹⁹ Gɔtn se naade tɔnd metiɲ ɔɔ: «Bubi naai 'taadn se gay?» Isa tɛrlden ɔɔ: «Naase lɛ 'jeelumki eyo. ɔɔ Bubum kic naase 'jeeliɲki eyo. Ken naase jaay 'jeelumki maam num, Bubum kic bo naase aɲki 'kɔɲ jeel kici.»

²⁰ Isa taad taargen se, kaad ken naan dooy dooy jeege daan bɔɔr *Bee Raa ki. Naan ken se, naan iɲ ɛɛ nakɲ ken jeege lee tɔmb *sɛrke maak ki; num gaɲ ɔtn se, nam ɔɲ ɔl te jɲɲ roɲ ki eyo taa kaadiɲ aas te ey bɔrtɔ.

Isa taad ɔɔ naan utu tɛrl ɔtn Bubiɲ ki

²¹ Isa taadden daala ɔɔ: «Maam se m'baa baao ɔɔ naase utu amki jea, naɔo naase se utu aki kooy maakɲ *kusiɲse ki. Taa ɔtn maam m'an baa se lɛ, naase aki kɔɲ baa eyo.» ²² Gɔtn se magal Yaudge taad te naapa ɔɔ: «Taar ken naan taad ɔɔ ɔtn maam m'baan baa se naase aki kɔɲ

baa eyo. Bin se, naan̄ kalin̄ ki bo baa baa tōol ron̄ la?»
²³ Isa tərlden̄ ɔ: «Naase se, jee do naan̄ ki, num maam le, m'iino raan. Naase se, jee do naan̄ ki ara, num maam se, m'metn̄ jee do naan̄ ki ara ki eyo. ²⁴ Taa naan̄ se bo maam taadseno m'ɔ, naase se utu aki kooy maakɲ kusin̄sege tu. Ken naase jaay 'baate 'kaalki maakse do maam ken m'ing daayum se, naase se utu aki kooy maakɲ kusin̄sege tu.»
²⁵ Gōtn̄ se naadē tōnd̄ metin̄ ɔ: «Naai tap bo nan̄a?» Isa tərlden̄ ɔ: «Do kupm̄ met ki tap bo maam m'ōn̄ te eyo num m'taadsenoga. ²⁶ Do naase ki se, maam m'ok taarge dena ken m'asen taadā ɔ gen̄ kōjn̄ bōrō dose ki. Num gan̄ Debm̄ ken ɔlumo se, naan̄ taad̄ taar met ki. ɔ taar ken maam taad̄ jeege tu se, m'booyo gōtn̄ naan̄ ki.»

²⁷ Num taar jaay naan̄ taadden̄ te *Raa Bubu se, naadē ɔnd̄ te metin̄ eyo. ²⁸ Gōtn̄ se Isa deekden̄ daala ɔ: «Ken naase jaay 'tup 'tōolkiga *Goon Deba ro kaag ki uun daarin̄kiga raan se, kaad̄ ken se jaay nabō naase aki jeele, maam se bo debm̄ ken m'ing gen̄ daayum. ɔ maam se m'ted̄ naka gen̄ dom eyo, num maam taad̄ se m'taad̄ te nakɲ ken Bubum dooyumo. ²⁹ Debm̄ ken ɔlumo se, naan̄ utu te maama. Naan̄ ɔn̄ ɔnum te kalum ki eyo, taa maam se daayum m'ted̄ nakɲ ken tōlin̄ naan̄ ki.» ³⁰ Gōtn̄ se ken jeege jaay booy taar Isa taad̄ bin se, jeege dena took aal maakdē don̄ ki.

*Gaan Raage ute gaan *Bubm̄ sitange*

³¹ Gōtn̄ se Isa taad̄ Yaudge tun aalga kaal maakdē don̄ ki se ɔ: «Ken naase jaay ɔkki taarum maakse ki tōog se, naase aki ted̄n̄ jee metum ken mala mala. ³² Ute naan̄ se naase aki jeel taar met ki, ɔ taar met ki ken naase aki jeel se bo, asen̄ kōɔdn̄ dose maakɲ bul ki.» ³³ Naadē tərliŋ̄ ɔ: «Naaje se k'metjil *Abraamge ɔ bii kalaŋ̄ naaje k'ted̄ te bul nam gam eyo. Naai 'taadj̄en̄ ɔ: naase aki kōn̄ ted̄n̄

bul ey sum se, taa di?» ³⁴ Isa terlden ɔ: «'Booyki bæe m'asen taada: debm jaay tɛd nakɲ *kusiɲ se, naaɲ ɔɔp tɛdga bul gen kusiɲa. ³⁵ Bulu se naaɲ kɔɲ kiɲg maakɲ bæe ki gen daayum eyo, num goono bo debm 'kiɲg maakɲ bæe ki gen daayum. ³⁶ Taa naaɲ se bo ken Goon Raa jaay ɔɔdsenga maakɲ bul ki num, naase aki kɔɲ dose deer deer. ³⁷ Maam m'jeele naase se metjil Abraamge. Nabo naase 'baate 'kuunki taaruma ɔ taa naaɲ se bo naase 'je amki tɔɔlo. ³⁸ Maam se m'taadsen nakɲ ken maam m'aako gɔtn Bubum ki. Gaɲ naase se 'tɛdki nakɲ ken naase 'booykiro gɔtn bubse ki.» ³⁹ Naade terliɲ ɔ: «Bubm naaje se, Abraam.» Isa terlden ɔ: «Ken naase jaay gaan Abraamge deer num, naase aki tɛdn nakgen aan gɔɔ Abraam tɛdo se. ⁴⁰ Num boɔse naase 'je amki tɔɔlo. Taa maam m'taadsenga taad taar met ki ken maam booyo gɔtn Raa ki. Nakgen bin se Abraam ɔɲ tɛdiɲ te eyo. ⁴¹ Num gaɲ naase se 'tɛdki nakgen ken bubse lee tɛda.» Naade terliɲ ɔ: «Naaje se k'gaan bumige eyo. Naaje j'ok Bubu kalaɲ sum, ɔ Bubm naaje se, Raa!»

⁴² Isa deekden ɔ: «Ken Raa jaay Bubse num kaadɲ naane, naase amki jea. Maam m'iino gɔtn Raa ki ɔ m'baado kic bo taa naaɲa: maam se m'baado gen dom eyo, num naaɲ bo debm ken ɔlumo. ⁴³ Gen di naase 'booy ɔkki taarum ey se? Taa taar maam m'taadsen se naase aasiɲki gen booy kɔkiɲ eyo. ⁴⁴ Bubm naase se, naaɲ Bubm sitange. ɔɔ naase 'jeki tɛdn nakɲ ken bubse maakiɲ jea. Do dakiɲ kic bo, naaɲ bo debm tɛeso gen tɔɔl jeege. ɔɔ naaɲ se taad taar met ki eyo, taa nakɲ met ki se gɔtn naaɲ ki gɔto. Ken naaɲ baaga taadɲ taar-kɔɔbo se taargen se naaɲ uun don ki bo taada, taa naaɲ se debm taar-kɔɔbo ɔɔ bubm jee taar-kɔɔbge. ⁴⁵ Num gaɲ maam se m'taadsen taar met ki. Taa naaɲ se bo naase 'baate 'tookki taaruma. ⁴⁶ Maakse ki se naɲa jaay am kɔɲ taadɲ kusiɲ ken maam tɛda ɔɔ

ken maam m'taad taar met ki num, naase 'baate kuunki taarum se gen di? ⁴⁷ Debm gen Raa se, booy uun taar Raa. Num naase se, jee Raage eyo, taa naan se bo naase 'baate 'booyki taaruma.»

⁴⁸ Gōtn se magal Yaudge taad Isa ki ɔ: «Ken k'deek j'ɔ naai kɔd *Samari ɔ debm sitan se, taarje met ki.»

⁴⁹ Gaŋ Isa tərldən ɔ: «Maam se debm sitan eyo. Num maam se *m'nook Bubuma, gaŋ naase aalumki maak ki eyo. ⁵⁰ Maam se m'je jeege bo am nook eyo, num deb kuuy bo je jeege am nooko, naan bo debm utu 'kɔŋ bɔɔɔ.

⁵¹ 'Booyki bæ m'asen taada: debm jaay booy uun taar maam se, mɔɔtn naan se 'kɔŋ kooy eyo.»

⁵² Gōtn se, magal Yaudge deekiŋ ɔ: «Bɔrse naaje k'jeeliga naai se debm sitan! Ey num Abraam te jee taad taar teeco taar Raa ki ken do dɔkiŋ se kic bo ooyga, gaŋ naai 'taad ɔ debm jaay booy uunga taar naai num, mɔɔtn 'kɔŋ kooy eyo. ⁵³ Bin se bubjen Abraam ken ooyga se naai magal cirin la? Ey num jee taad taar teeco taar Raa ki se kic bo ooyga ɔ naai magal roi bin se 'je kaasn te naŋa?»

⁵⁴ Isa tərldən ɔ: «Ken maam bo m'nook rom mala sum num, nookŋ ro maam se nakŋ cɛɛ. Ken nookum maam se, Bubuma, ɔ naan bo ken naase 'taadki ɔki naan bo Raase se. ⁵⁵ Gaŋ naase 'jeel ɔkiŋki eyo ɔ maam se m'jeel m'ɔkiŋ mala mala. Ken maam jaay m'taad m'ɔ m'jeel m'ɔkiŋ ey se, m'tɛdn debm taar-kɔɔbo aan gɔɔ naase kici.

Num maam se m'jeel m'ɔkiŋa ɔ m'ɔk taariŋ se maakum ki. ⁵⁶ Bubse Abraam se maakiŋ raapo ɔ naan aak kaam biin m'ano 'baa do naan ki. Ken naan jaay aak naan se sum se, naan maakiŋ raap dɛn aak eyo.» ⁵⁷ Do taar ken naan taad se magal Yaudge deekiŋ ɔ: «Naai ken baari si-mii kic aas te ey sum bo aakga Abraam ne?» ⁵⁸ Isa tərldən ɔ:

«'Booyki bæ m'asen taada: kaad ken j'ooj te Abraam ey se, maam m'utu tap.» ⁵⁹ Gōtn se naade tɔs koa je an tundu,

nabo naan̄ end iig daan jeege tu ð ð iin̄ teec daan bōor *Bee Raa ki se naatn.

9

Isa ed lapi gaab ken j'oojin̄ tap bo kaam-tōokō

(*Mk 8.22-25, 10.46-52*)

¹ Bii kalan̄ Isa deel deel se, aak gaaba kalan̄ bin se j'oojin̄ bo kaam-tōokō. ² Gōtn se jee metin̄ ki tōnd metin̄ ð: «Debm dooyje, ken tuj *Raa ki jaay ðl gaabm se j'oojin̄ kaam-tōokō se, naan̄ mala lōbu bubin̄ te kon̄ lē?» ³ Isa terlden̄ ð: «Ken ðl jaay k'l'oojin̄ kaam-tōokō se, taa *kusin̄ kon̄ te bubin̄ eyo, ð gen naan̄ mal eyo. Num ute naan̄ se, Raa bo 'je taadn̄ naabin̄ jeege tu! ⁴ Ken kaada jaay utu se, bēeki se, k'tēdki naabm gen debm ðlumo. Ey num ken nōwō jaay aanga num, nam l'kōj tēdn̄ naab ðim eyo. ⁵ Kaad ken maam m'utu do naan̄ ki bōrt se, maam bo gōtn wōor gen jee do naan̄ ki.»

⁶ Ken Isa jaay taad̄ nan̄ taarin̄ se, tup bōorin̄ naan̄ ki, deepin̄ te naan̄a ð uun ðtin̄sin̄ kaam gaab ken kaam-tōokō se. ⁷ ð ð deekin̄ ð: «Baa tug kaami maakr̄ gō ð ken ðk maane ð gō ð se bo ken k'darjin̄ Siloam se.» Siloam se je ðeekr̄ ð: j'ōlinga. Gōtn se debm kaam-tōokō iin̄ baa tug kaamin̄a ð ken naan̄ terlo terl se, naan̄ aak kaaka. ⁸ Jee do daambooginge ute jee jeelin̄ do ðakin̄a jaay aakin̄o naan̄ lē, baayo baay se ðeek ð: «Kese bo debm kaam-tōokr̄ ken in̄g lē baayo se ey la?» ⁹ Jee metinge ðeek ð: «Kese bo naana.» Ken gen kuuy ðeek ð: «Gōtō! Kese naan̄ eyo. Nam bo tecin̄ tece.» Gan̄ gaabm kaam-tōokō se taad̄den ð: «Kese maam mala.» ¹⁰ Gōtn se naade tōnd metin̄ ð: «Tēd ð ði jaay kaami ðd̄ aak se?» ¹¹ Naan̄ terlden̄ ð: «Gaabm k'darjin̄ Isa se bo deep bōorin̄ te naan̄a ð ðtumsin̄ kaamum ki ð ðeekum ð: «'Baa tug kaami maakr̄ Siloam ki se.» Gōtn se bo maam m'iin̄ baa tug kaamuma ð

kaamum ḡḡḡ aaka.» ¹² Naade tḡnd metiḡ ḡḡ: «Gaabm se utu gay?» Naaḡ terlḡden ḡḡ: «Maam jeel ḡḡtiḡ eyo.»

**Parizige* tḡnd metn gaabm debm kaam-tḡḡkḡ Isa eḡfiḡ lapi se

¹³ ḡḡtn se j'ḡk k'ḡaan te gaabm, ken iḡḡo kaam-tḡḡkḡ se, ḡḡtn Parizige tu. ¹⁴ Gaḡ bii ken Isa deep naaḡa ute ḡooriḡ jaay ḡt kaam gaab ken debm kaam-tḡḡkḡ ḡḡ kaamiḡ ḡḡḡ aak se, ḡiin se *ḡii sebit. ¹⁵ Taa naaḡ se ḡo Parizige kic tḡnd metiḡ ḡḡ: «Tēḡ ḡḡ ḡi jaay kaami ḡḡḡ aak se?» Naaḡ terlḡden ḡḡ: «Gaabm ken k'daḡiḡ Isa se ḡo, deep ḡooriḡ ute naaḡa ḡḡ ḡtum kaamum ki ḡḡ m'ḡaa m'tug kaamuma ḡḡ kaamum ḡḡḡ aaka.» ¹⁶ Maakḡ Parizige tu se jee meḡiḡḡe deek ḡḡ: «Gaabm se debm Raa eyo. Taa bii sebit kic ḡo naaḡ aaliḡ maak ki eyo.» Gaḡ jee kuuy deek ḡḡ: «Debm *kusiḡ naan Raa ki sum ḡo, 'kḡḡ tēḡn nakḡ-kḡḡḡḡḡen deel do bin ne?» ḡḡtn se taarde ḡaa ḡk metn naap eyo. ¹⁷ ḡḡtn se ter naade tḡnd metn gaabm iḡḡo kaam-tḡḡkḡ se daala ḡḡ: «Maak-saapm naai ki num, gaabm ḡḡḡio kaami se, naai ḡḡ ḡi?» Naaḡ terlḡden ḡḡ: «Naaḡ se debm taad taar teeco taar Raa ki.»

¹⁸ Gaḡ magal Yaudge se baate tooko ken gaabm se jaay j'oojiḡ ḡo kaam-tḡḡkḡ ḡḡ ḡḡrse kaamiḡ ḡḡḡ aakga kaak se; taa naaḡ se ḡo, naade daḡo koḡ te bubin se. ¹⁹ ḡḡtn se naade tḡnd meḡde ḡḡ: «Gaabm se ḡo keḡe ḡoosḡen ḡḡki oojiḡki kaam-tḡḡkḡ se ne? ḡḡ ḡḡrse 'tēḡ ḡḡ ḡi jaay kaamiḡ ḡḡḡ aak se?» ²⁰ Bubiḡ ute koḡ terlḡden ḡḡ: «Keḡe ḡoonje mala. Naaje se deere j'oojiḡ ḡo kaam-tḡḡkḡ. ²¹ Gaḡ tēḡ ḡḡ ḡi jaay kaamiḡ ḡḡḡ aak se, naaje j'ḡnd eyo ḡḡ nam nam ḡḡḡiḡ kaamiḡ se ḡ, naaje k'jeeliḡ eyo. Naaḡ ḡ debm magala, 'tḡndki meḡiḡa naaḡ mala asen taadḡ meḡiḡa.» ²² Ken ḡl koḡ ute bubin jaay taad bin se, taa naade ḡeer ḡeer magal Yaudge tu. Taa magal Yaudge se ḡḡḡkga ḡḡḡk

taarde ၵၵ debm ken jaay taadga ၵၵ: «Isa ၵၵ *al-Masi se» naade an tuuriṅ maakṅ *ၵee ken Yaudge lee tusn maak ki se naatn. ²³ Taa naan se ၵၵ koṅ te bubiṅ deek ၵၵ: «Naan le debm magala, tၵndki metiṅa.»

²⁴ Ter Parizige se daṅṅ gaabm ken ingo kaam-tၵၵko se, daala, deekiṅ ၵၵ: «Naan Raa ki se, naai taad taar met ki. Gaabm se le naaje k'jeeliṅ naan se debm kusiṅa.» ²⁵ Naan terlden ၵၵ: «Ken gaabm se ၵၵ debm kusiṅa, lo debm kusiṅ eyo, maam jeel eyo. Nakṅ maam jeel se, maam se j'oojum kaam-tၵၵko ၵၵ ၵorse kaamum ၵၵၵ aakga.» ²⁶ Naade taad gaab ken se ၵၵ: «Naan tap ၵၵ tedi ၵၵ di? ၵၵ kaami se naan tediṅ ၵၵ di jaay ၵၵၵ aak se?» ²⁷ Naan terlden ၵၵ: «Taar se maam taadsenga taad metiṅa. Naၵo naase mala, 'baate 'tookki taar se! 'Jeki m'asen taad metiṅ daal se gen di? Lo naase 'je aki tediṅ jee metiṅ ki kic le?» ²⁸ Gၵtn se Parizige baagiṅ naaja deekiṅ ၵၵ: «Naai ၵၵ metn gaabm se ey num! Naaje se k'jee metn *Musa ki. ²⁹ Naaje k'jeel se Raa se taado Musa ki. Num gaṅ naan se iṅṅo gၵtn gay gay se, naaje k'jeel eyo!» ³⁰ Gၵtn se gaabm ingo kaam-tၵၵko se terlden ၵၵ: «Ken naase jaay ၵၵki 'jeelki gၵtn naan iṅṅo ey se taar se deel doa! Ey num gaabm se naan ၵၵ debm ၵၵၵdumo kaamuma. ³¹ Naaje k'jeelki Raa se, booy keem nၵၵ jee kusiṅge eyo. Num gaṅ Raa se booy keem nၵၵ debm ken aaliṅ maak ki ၵၵ tedi nakṅ ken Raa maakiṅ jen ro ki. ³² Bii kalaṅ jaay k'booy j'ၵၵ nam ၵၵၵga kaam debm j'oojiṅ ၵၵ kaam-tၵၵko se gၵၵၵ. ³³ Ken gaabm se jaay debm Raa ey se, naan 'koṅ tediṅ dim eyo!» ³⁴ Naade terliṅ ၵၵ: «Naai ၵၵ j'ooji maakṅ kusiṅ ki tappi ၵၵ gaṅ ter 'je ajen dooy naaje ne?» Gၵtn se naade tuur ၵၵၵṅ naatn.

³⁵ Ken Isa jaay booy ၵၵ naade tuuringa naatn se, gၵtn se naan ၵၵa je ၵၵṅṅa ၵၵ deekiṅ ၵၵ: «*Goon Deba se, naai aal maaki doṅ ki la?» ³⁶ Gaabm se terliṅ ၵၵ: «Naka, 'taadum tu naan naṅa jaay maam m'kaal maakum doṅ ki se?» ³⁷ Isa

deekiñ ð: «Aaka! Debm ken naai aakiñ daar naani ki jaay taadi se, kexe bo naana.» ³⁸ Gaabm se deek ð: «Meluma, maam m'aalga maakum doi ki.» Gōtn se naan no naan ki ð erg naaniñ ki.

³⁹ Gōtn se Isa deek ð: «Maam m'baado do naan ki se taa kōjn bōōō, taa jee kaam-tōkge se kaamde kōōdn kaaka, ð jeegen kaamde utu aak kaak se le utu 'tedn jee kaam-tōkge.» ⁴⁰ Parizigen utu te naan se, ken naade jaay booy taar ese se deekiñ ð: «Ken bin se naaje kic k'jee kaam-tōkge la?» ⁴¹ Isa terlden ð: «Ken naase jaay 'tedkiga ted jee kaam-tōkge num, kaadn naane naase aki tedn jee kusinge eyo. Num gan borse naase 'deekki ðki: «Naaje se jee kaamje aak kaaka.» Taa naan se bo naase utu ingki maakñ kusinse ki se.»

10

Isa aal naagñ taara ute debm gaam baatge

¹ Ter Isa taaddēn ð: «'Booyki bεε m'asen taada: debm end tōrdn baatge tu jaay aal te taa doob eyo, gaan aal got kuuy se, naan se debm boogo ð debm tujñ jeege. ² Num gan debm aal te taa doobo se, naan se bo debm gaam baatge. ³ ð debm ken ing bōōb taa doobo se, ðdñ kaam taara ð baatge se booy mindiñ. ð baatn naange mala se, naan danje te rode ð ðd teecnde naatn. ⁴ Ken naan jaay ðd teecndega naatn se, naan lee naande ki, ð naade ðk metiñ taa naade booy jeel mindiñ. ⁵ Num naade se kōñ kōkñ metn nam kuuy eyo. Ken naade booyga mindiñ kic bo aaniñ kaana, taa deb kuuy se naade booy jeel mindiñ eyo.» ⁶ Isa se taaddēn te kaal naagñ taara, num gan jee se booy ðk metn taar ken naan taaddēn se eyo.

Isa naan debm gaam bεε

⁷ Ter Isa taadden daala ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taada: maam se bo aan gɔɔ m'taa doobm baatge. ⁸ Jeegen baado paac deet naanum ki se, naade se jee boogge ɔɔ jee tujɲ jeege, nabo baatge se took te taarde eyo. ⁹ Ɖɔ maam bo aan gɔɔ m'taa doobo. Ken debm jaay end te doobm maam se, naanɲ 'kɔɲ kaaja. Naanɲ kɔɲ kɛndɛ ɔɔ teecnɲ baa gaam te maraadiɲa. ¹⁰ Debm boogo baado se, gen boogo, gen tɔɔɔ, gen kutu. Num gan maam m'baado se, taa jeege 'kɔɲ kaaja ɔɔ 'kɔɲ kaajɲ gen taad eyo.

¹¹ «Maam se m'debm gaam bɛɛ: debm gaam bɛɛ ken utu kutn kɔɲa taa baatinge. ¹² Ɖɔ debm ken gaam gen gurs sum se, naanɲ se mɛl baatge eyo ɔɔ baatge se lɛ gen naanɲ eyo. Ken aakga k-sogsogi utu baado se, naanɲ an rɛsn te baatge. Ɖɔ k-sogsogi se baado ooc baatge ɔɔ wɔɔkde naatn. ¹³ Taa naanɲ lɛ tɛd naabm gen gurs sum, ɔlinɲ dim te baatge eyo. ¹⁴ Num maam se m'debm gaam bɛɛ, maam m'jeel baatumge ɔɔ baatumge kic bo jeelum maama ¹⁵ aan gɔɔ Bubum jeeluma ɔɔ maam jeelinɲ naanɲ se, maam m'utu kutn koma taa baatumge. ¹⁶ Ɖɔ maam m'ɔk baatgen kuuy ken te naatn kici. Naade se kic bo m'utu m'adeno kɔgɲ baa. Naade se kic utu 'booy jeel minduma. Bin se naade utu tum tɛdn dɔɔl baatgen kalaɲ ɔɔ debm gaamde kic bo 'tɛdn kalaɲ. ¹⁷ Bu se jema taa maam m'utu m'kɛdn koma ɔɔ tɛdga num maam m'utu m'duru. ¹⁸ Nam nam jaay am kɔɔdn kɔmb taa tɔɔgɔ se gɔɔ. Maam mala bo m'kɛdn koma taa maam se m'ɔk tɔɔgɔ ken m'je lɛ m'kɛdn koma ɔɔ m'ɔk tɔɔgɔ ken m'utu m'duru. Kese bo nakɲ ken Bubum taadumo ɔɔ m'tɛda.»

¹⁹ Gɔtn se Yaudge jaay booy taar Isa taad bin se, taarde baa ɔk mɛtn naap ey daala. ²⁰ Maakde ki se, jee den taad ɔɔ: «Naanɲ lɛ debm sitan ɔɔ do lɛ tɛdga gen naanɲ eyo. Num ing 'booyki taarinɲ se gen di?» ²¹ Gan jee mɛtinge deek ɔɔ:

«Debm sitan 'kəŋ taadn taargen bin eyo; ɔɔ sitan se 'kəŋ tɔɔdn kaam jee kaam-tɔɔkge la?»

Yaudge ɔɔɔ und Isa

²² Kaad ken se kaadn kuul ki, ɔɔ bii ken se Jeruzalem ki Yaudge tɛd tɛd maak-raapde gen bii ken naade daapo *Bee Raa tɛdo salal*. ²³ Gɔtn se daan bɔɔr 'Bee Raa ki metn daabm ken k'danjɪn daabm Salomon se, Isa lee baa kaam ara kaam ara. ²⁴ Yaudge baado ɔl gurugiŋa deekiŋ ɔɔ: «Naaje tap bo j'ai booy bini nuŋ ki jaay naai ajesiŋ taadn tal se? Ken naai bo al-Masi lɛ, 'taadjesiŋ!» ²⁵ Isa terlden ɔɔ: «Ey num maam m'taadseŋga, naɔo naase 'baate 'tookki taaruma. Nakgen maam m'tɛd te ro Bubum paac se kic bo, taad saadn maama. ²⁶ Gaŋ naase 'baate tookki taarum se, taa naase se baatn maamge eyo. ²⁷ Baatn maamge se booy jeel minduma, maam jeelde ɔɔ naade se ɔk metuma. ²⁸ ɔɔ maam m'aden kedn *kaajɪn gen daayum. ɔɔ naade se 'kəŋ kut eyo ɔɔ nam kuuy aden kəŋ kujɪn jim ki eyo. ²⁹ Bubum ken ɛdumdɛno se naaŋ magal do nakge tu paac, nam 'kəŋ kujɪn ne dim jiŋ ki eyo. ³⁰ Maam te Bubum se, naaje k'kalaŋ.»

³¹ Ken Yaudge jaay booy taar se, naade tɔso ko daala gen tund tɔɔliŋa. ³² Gaŋ ter Isa taadɛn ɔɔ: «Nakgen jiga sum se, maam m'tɛdga dɛna te ro Bubuma ɔɔ naase aakkiga te kaamse. Num taa nakŋ ken gay jaay naase je amki tund tɔɔl se?» ³³ Yaudge terliŋ ɔɔ: «Taa nakŋ jigan naai tɛd se bo, naaje k'je j'ai tund tɔɔl eyo. Num gaŋ naai bo naaj *Raa, taa naai debkilimi sum bo 'tɛd roi aan gɔɔ Raa.»

* 10:22 Laa ken ara se ɔl gaan *Israelge saap do kaad ken Juda Makabe daap 'Bee Raa ken Jeruzalem ki ken do dakiŋ Antioŋ tujɪŋo maakiŋ se ɔɔ naaŋ se maakŋ baar ken kaaru ute si-mɛɛɛ-kaar-sɔɔ (164) kaad ken se j'ooj te Isa *al-Masi ey bɔrtɔ.

³⁴ Isa terlden ɔɔ: «Maakɲ *Ko Taar Raa naase ki se, taar se k'raaŋiŋga raana j'ɔɔ: *Naase se raage.*»†

³⁵ «'Booyki, Raa jaay daŋ *raage*, jeegen ken naan taadɛn taarin se. Bin se, k'jeelki taar Raa k'raaŋiŋga raan se nam an kɔŋ tɔɔl eyo. ³⁶ Gaŋ maam ken Bu mala ɔɔ beer ɔɔɔɔmo ɔɔ ɔɔlumo do naan ki, taa maam m'taadga taad m'ɔɔ maam Goon Raa sum ɔɔ, naase ɔɔki maam m'naaj naaj Raa. ³⁷ Ken maam jaay m'teɛn naabm gen Bubum ey num, ɔɔte 'kaalki maakse dom ki. ³⁸ Num ken naabm maam m'teɛ se jaay gen Bubum num, ken naase 'baate 'kaalki maakse do maam ki kic num, naase aalki maakse do naab ken maam m'teɛ se. Ute naan se naase aki kɔŋ jeel Bubum se, utu te maama, ɔɔ maam m'iŋg te naana.» ³⁹ Gɔtn se magal Yaudge iin daala, je an kɔkɔ, gaŋ naan iik uj jide ki. ⁴⁰ Naan ɔk terl ɔɔa iŋg do ool gen Jordan ken kaam naane, gɔtn se ɔɔ ken Jan lee *batizno jeege. ⁴¹ Gɔtn se jeege dena ɔɔaɔɔ ɔɔŋiŋa, naade deek ɔɔ: «Deere, Jan-Batist ɔɔ teɛ te nakɲ-kɔɔbm gam eyo, num gaŋ taargen paacɲ naan taad ro gaab ken se, kalaŋ kic ooc te naan ki eyo.» ⁴² Gɔtn se jeege dena took aal maakde do Isa ki.

11

Yo Lazar

¹⁻² Gaaba kalaŋ k'daŋiŋ Lazar, naan se gena Mari te gen Mart ɔɔ naade se tiŋg Betani ki. Mari ese ɔɔ ken ɔɔtɔ uubm oot koot jɛ Mɛlje Isa ki, ɔɔ ɔɔtiŋsiŋ te beekiŋa. Gaŋ bii kalaŋ gena Lazar se ooc kɔɔɔɔ. ³ Genaangen mendge se ɔɔ deba ɔɔa taad Isa ki ɔɔ: «Mɛlje ɔɔere, debm naai 'jen se oocga kɔɔɔɔ.» ⁴ Ken Isa jaay booy taar se, naan deek ɔɔ: «Kɔɔɔ Lazar se an kɔŋ tɔɔl eyo, num naan se utu 'taadn nookɲ *Raa. ɔɔ ute kɔɔ Lazar se, Goon Raa *nookiŋ ute 'keeme.»

† 10:34 Aak KKR 82.6.

⁵ Ey num Mart te genaən Mari ɔ Lazar se, Isa jede aak eyo. ⁶ Gaŋ gətn ese ken Isa jaay booy ɔ Lazar kəŋŋ se, naən ɔp tɛd bii dio gət ken k'baado j'əŋiŋ se. ⁷ Ken bii di jaay deel se, naən deek jee metiŋ ki ɔ: «J'iin k'tɛrl k'baaki taa naən Jude ki.» ⁸ Gətn se jee metiŋ ki deekiŋ ɔ: «Debm dooyje, gəŋ gəŋ ese sum bo Yaudge je ai tund tɔli te koa se bo, naai 'je tɛrl baa gətn naane daal ne?» ⁹ Isa tɛrlɛn ɔ: «Gəto jaay iipga ɔ kaada jaay ookga se naən lek bini aan tɛger jaay ooc ey la? Taa naən se bo debm lee te kaam kaada se naən rɔk eyo, taa te kaam kaada se naən aak nakgen do naən ki. ¹⁰ Anum debm lee nɔŋ se, naən 'rɔkŋ kooco taa gətn wɔŋ ken an wɔŋ gəto se gəto.» ¹¹ Ken Isa jaay taad naŋ taariŋ se, naən tɛr deekɛn ɔ: «Bɛɛ, mɛdʒe Lazar se, kaamiŋ ɔkga bia, gaŋ maam m'utu m'aŋ baa duru.» ¹² Jee metiŋ ki se deekiŋ ɔ: «Mɛlje, ken naən jaay toodga bi se, naən utu 'kəŋ lapia.» ¹³ Ute naən se Isa jedɛn taadn ɔ Lazar se ooyga. Gaŋ maak-saapm naade ki se, ɔ daan naane Isa taadɛn te toodn bi aan gəto ken jeege lee tood se sum. ¹⁴ Gətn se Isa taadɛsiŋ tal ɔ: «Bɛɛ, Lazar se ooyga. ¹⁵ Num ken Lazar ooy jaay maam gəto gətn naane se, maam maakum-raapo taa naase. Taa bin se naase aki kaal maakse dom ki paac. Bɔŋse j'iin k'baa k'j'əŋiŋki.» ¹⁶ Gətn se debm metiŋ ken k'dariŋ Tɔma ɔ roŋ Tɔma se je deekŋ ɔ rəŋ, naən deek jee metn Isa ken metiŋge se ɔ: «Naaje kic bo j'iin k'baaki te naən j'aki baa kooy kalaŋ.»

Isa tɔg maakŋ Mart te gen Mari

¹⁷ Ken Isa jaay aan se, əŋ Lazar ɔkga bii sɔo maakŋ baad ken aan gəto iibi se. ¹⁸ Aan gəto Betani se gəŋ te Jeruzalem, daande se ɔk kilɔmetir baa baa nakŋ mɔto sum se, ¹⁹ taa naən se bo, Yaudge dena baado taa 'daar ro Mari ute Mart ki taa yo genaade. ²⁰ Ken Mart jaay booy ɔ Isa utu baado

se, naan̄ iin̄ baa ɔŋiɲa, gaŋ Mari se ɔɔp iŋg beene. ²¹ Ken Mart jaay aan se deek Isa ki ɔɔ: «Meluma, ken naai jaay utu gɔtn ara ki num, kaadn̄ naane genaam 'kooy eyo. ²² Gaŋ borse ken naan̄ ooŋga kic ɓo maam m'jeele nakŋ paacŋ ken naai 'tɔndga meta gɔtn Raa ki se, Raa se naan̄ aisin̄ kɛda.» ²³ Isa deekin̄ ɔɔ: «Genaai se utu 'duru.» ²⁴ Gɔtn se Mart terlin̄ ɔɔ: «Meluma, maam m'jeele biin̄ dunia naŋ jaay jeege utu aɛe dur se, naan̄ kic utu aɛe duru.» ²⁵ Isa deekin̄ ɔɔ: «Maam ɓo debm dur jeege daan yoge tu ɔɔ ken ɛɛ kaaja jeege tu. Debm ken jaay aal maakin̄ do maam ki se, ooŋga kic ɓo utu 'kɔŋ kaaja. ²⁶ Debm jaay iŋg ɔɔ aal maakin̄ do maam ki se, naan̄ se mɔɔtn 'kɔŋ kooy eyo. Num do taar ken se naai 'took la?» ²⁷ Gɔtn se Mart terlin̄ ɔɔ: «Yɛɛ Meluma, maam se m'aal maakum doi ki taa naai ɓo *al-Masi, Goon Raa, ken utu aɛe baa do naan̄ ki se.»

²⁸ Ken Mart jaay taad naŋ taarin̄ se, naan̄ iin̄ baa ɔŋ genaan̄ Mari ɔɔ taadin̄ naan̄ ki ɔɔ: «Debm dooyje se baadoga ɔɔ naan̄ dan̄i.» ²⁹ Ken Mari jaay booy taar se, naan̄ naar iin̄ baa gɔtn Isa ki. ³⁰ Naan̄ ken se Isa ɛnd te Betani ki ey ɓortɔ. Naan̄ utu iŋg king gɔt ken Mart ɔŋiɲo se. ³¹ Gaŋ Yaudge se iŋg king beene ute Mari, naade iŋg selin̄ sele. Ken naade jaay aakin̄ naan̄ naar iin̄ teec se, naade ɔk metiɲa. Taa naade saap ɔɔ: «Kaadn̄ naane naan̄ baa baa taa baad ki se, gen baa keeme.» ³² Ken Mari jaay aan ɔŋ Isa gɔt ken naan̄ iŋg se, jaay naan̄ aakin̄ se, ooc metn̄ jen̄ ki ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Meluma, ken naai jaay utu gɔtn ara ki num, kaadn̄ naane genaam se 'kooy eyo.» ³³ Ken Isa aak Mari te Yaudgen ɔko metiɲa jaay baag keeme se, gɔtn se Isa maakin̄ ɔŋ daar eyo, gɔtn se maakin̄ tuju. ³⁴ Naan̄ tɔnd metde ɔɔ: «Naase aalin̄kiga kaam gay?» Naade terlin̄ ɔɔ: «Melje, 'baado kaaka.» ³⁵ Gɔtn se Isa eeme. ³⁶ Gaŋ Yaudge taad ɔɔ: «Aakki tu! Lazar se naan̄ jen̄ den aak eyo!» ³⁷ Anum maakde ki se, jee kandum deek ɔɔ: «Debm

kaam-tōkō kic naan̄ wōdīn̄ kaamina, num Lazar bo n̄'ōn̄ gaasiñ te yo ki ey la?»

Isa dur Lazar daan yoge tu

³⁸ Gōtn se tēr Isa maakin̄ ōn̄ daar ey daala, naan̄ iin̄ baa taa baad̄ ki. Baad̄n se aan̄ gōō iibi wō taariñ se naadē gaasiñ te koa. ³⁹ Gōtn se Isa deekden̄ wō: «Ko taar ki se wōdīn̄ki naata.» Mart, genaa debm̄ ooy se, deekin̄ wō: «Meluma, naan̄ se ōkga bii sōō maakn̄ baad̄ ki; bōrse naan̄ tēdn̄ ootga.» ⁴⁰ Gan̄ Isa deekin̄ wō: «Maam taadiga taadā m'wō ken̄ naai jaay aalga maaki do maam ki num naai utu 'kaakn̄ *nookn̄ Raa ey la?» ⁴¹ Gōtn se naadē wōd̄ und te ko taar ki se naata, Isa uun̄ kaamin̄ raan̄ wō deek wō: «Bua, m'tōomi taa naai 'booyumga. ⁴² Deere, maam se m'jeele daayum nakn̄ maam m'tōndga meti bo, naai 'lee 'booyum booyo. Anum m'taad̄ se taa jee den̄ gurug aalum se, naadē 'jeele naai bo ōlumo.» ⁴³ Ken̄ Isa jaay taad̄ nan̄ taariñ se, naan̄ wōd̄ wōy makōn̄ wō: «Lazar 'teeco!» ⁴⁴ Gōtn ese debm̄ ooyga kooy se teeco, wō teeco se jinge te jenge se k'teelinga teel te kala wō daan̄ kaamin̄ se naadē deebiñ kala. Gōtn se Isa deek jeege tu wō: «'Tuutin̄ki kalingen̄ ron̄ ki se naata wō ōn̄in̄ki naan̄ baa.»

Magalgen gen Yaudge se end tēl gen tōol Isa

⁴⁵ Yaudgen̄ baadō daar ro Mari ki se, naadē jaay aak nakn̄ Isa tēd̄ se, deniñ took aal maakde don̄ ki. ⁴⁶ Gan̄ jee mētinge se baa ōn̄ *Parizige wō taad̄den̄ nakn̄ ken̄ Isa tēdō se. ⁴⁷ Gōtn se *magal jee tēdn̄ serke Raage tu ute Parizige, naaden̄ *jee kaakn̄ mētn̄ taargen̄ Yaudge se paac tuso wō taad̄ wō: «Gaabm̄ se j'an̄ki tēdn̄ wō dī? Naan̄ lē tēdn̄ nakn̄-kōōbge dena ōn̄ eyo. ⁴⁸ Ken̄ jaay j'ōn̄in̄ te naan̄ se lē, jeege paac utu 'tookn̄ taar naan̄a. Wō bēre sōm̄ *Rōmēge se utu adē baao wō utu an̄ tōōkn̄ te 'Bee Raajege wō utu an̄ tērecn̄ te naanjēge.» ⁴⁹ Maakde ki se gaaba kalanj̄ k'darj̄n̄

Kayip. Baar se, naan̄ bo magal jee tēdn̄ serke Raage tu, naan̄ deek ɔ: «Naase se 'jeelki dim̄ eyo. ⁵⁰ Naase 'saapki kic bo ɔn̄iŋki eyo, ey num bēeki se, deb kalaŋ bo 'kooyo 'kōŋ jee dēna. Bin se naan̄jege se 'kōŋ tēreɕŋ te magaliŋ eyo.» ⁵¹ Taa baar se naan̄ bo magal jee tēdn̄ serke Raage tu, bin se taar naan̄ taad se iinō maak-saapm naan̄ maliŋ ki eyo, gaŋ taar naan̄ taad se, iinō gōtn̄ Raa ki. ɔ taar naan̄ taad se je taadn̄ ɔ: Isa se utu kooy taa Yaudgen te deniŋ, ⁵² ɔ naan̄ utu kooy se taa Yaudge kaliŋ ki sum eyo, num gaŋ kooy naan̄ se utu 'tusn̄ gaan Raagen gōtn̄ baa se paac 'tēdn̄ kalaŋ.

⁵³ Bii ken se sum bo, magal Yaudge uun doa taa tōl Isa.

⁵⁴ Taa naan̄ se mōōtn̄ Isa baate lee maakŋ Yaudge tu, naan̄ iik tək baa maakŋ naan̄ ki kalaŋ bini k'daŋiŋ Epraim, ken gōor te kōd-baara. Gōtn̄ ese bo naan̄ baa iŋg te jee metiŋ ki.

⁵⁵ Jeege dēna iinō taa naan̄ge tun kuuy ɔ baado Jeruzalem ki, gen tugŋ daapm rode naan̄ Raa ki, taa *laa Paakŋ gen Yaudge se ɔppga gōorɔ. ⁵⁶ Daan bōor *Bee Raa ki se naade lee je Isa ɔ gōtn̄ se naade taad te naapa ɔ: «Naase tap bo 'saapiŋki ɔki dio? Bēre, daam jaay ey num, Isa se ade kōŋ baa laa ki se eyo.» ⁵⁷ Taa magal jee tēdn̄ serke Raage tu ute Parizige se, taadga taad jeege tu ɔ: «Debm ken jaay jeel gōtn̄ Isa num, aden taadn̄ gōtiŋa taa naade aŋ baa kōkɔ.»

12

Mari ɔt itir je Isa ki

(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)

¹ Ken Isa jaay aan Betani ki gōtn̄ ken naan̄ duro Lazar daan yoge tu se, ɔppga bii mēce sum bo, Yaudge 'tēdn̄ *laa Paak. ² Gōtn̄ se k'tēd kōsɔ taa naana ɔ Mart uuno kōsɔ se, baado tōnddesiŋa. Gaŋ maakŋ jeege tun iŋg ɔs kōs te

Isa se, Lazar kic utu maakde ki. ³ Gōtn se Mari uuno itir aas kaam doocn̄ kurku ðo itir se k'dan̄jn̄ *nard* ðo naan̄ se itir salal ðo ðn̄ð. Naan̄ j̄eR itir se do j̄e Isa ki ðo ðt̄ns̄n̄ ute bæek̄na ðo bee naade iŋg maak ki se, oot itir itir sum. ⁴ Gōtn ese maak̄j jee m̄etiŋ ki se, debm ken k'dan̄jn̄ Judas Iskariot se, naan̄ bo ken t̄edga num utu an̄ kut se, deek ðo: ⁵ «Bæeki se, itir se jaay k'duḡinga utu tamma kaar-mōto* ðo gursn se k'niḡj jee daayge tu num bæe ey la?» ⁶ Ken Judas jaay taad̄ bin se, taa naan̄ saap bo do jee daayge tu eyo, num gan̄ taa naan̄ debm boogo; aan gōð naan̄ debm k̄k̄j gursde d̄ey se, naan̄ iinḡa num lee tuun tuun m̄etn gursn ese. ⁷ Gōtn se Isa deek ðo: «M̄enda se ðn̄jn̄ kaam kalaŋ! Nak̄j naan̄ t̄edum se kese bo aasga gen̄ bii duubuma. ⁸ Jee daayge se daayum utu te naase. Num gan̄ maam se, daayum m'k̄j kinḡ te naase eyo.»

Magal Yaudge je t̄oal Lazar

⁹ Kaad̄ ken se Yaudge d̄ena ken booy jaay j'ðo, ðo Isa utu Betani ki se, naade iin̄ baado. Naade baado se taa Isa sum eyo, num naade baado se taa kaak̄j Lazar ken naan̄ dur̄iŋo daan yoge tu se kici. ¹⁰ Gōtn se *magal jee t̄edn̄ serk̄e Raage tu uun doa gen̄ t̄oal Lazar kici. ¹¹ Taa Lazar se, Yaudge d̄ena iin̄ r̄esde ðo baado uun taar Isa.

Isa end Jeruzalem ki aan gōð Gaarge

(Mt 21.1-11; Mk 11.1-10; Lk 19.29-44)

¹² M̄etbeen̄ki se, jee den̄ baado gen̄ t̄edn̄ *laa Paak se, booy ðo Isa utu baado Jeruzalem ki. ¹³ Naade gaan̄jo doomo jidege tu, ðo teec baado d̄oðd̄ Isa. Naade d̄oðd̄in̄ se, d̄oðb ðoy ðo:

«Ozaana†,

* 12:5 Tamma kaar-mōto se aas kōḡj deba maak̄j baar ki.

† 12:13 Ozaana se je deek̄j ðo: Raa aaja.

*Raa tēdn bēēn do deb ken baado te ro Mēljege Raa, naan se bo Gaar *Israelge‡.»

¹⁴ Isa oḡ goon buur gaaba se ook inḡo do ki, aan gōo taar ken k'raaḡo do dōkiḡa ken deek o: ¹⁵ *Jee maakḡ gēger* ken Sion ki, §oḡte 'beerki, aakki gaarse ookoga do goon buur ken gaaba utu baado.*

¹⁶ Nakgen deel metn-jiki paac se kaad ken se, jee metiḡ ki se oḡ jeel ok te metiḡ eyo. Num gaḡ ken Isa Raa *nookiḡ se jaay bo, naade saap oḡiḡa nakḡ Isa tēd se, taa nakḡ se k'raaḡiḡoga raḡa do dōkiḡa o kese bo nakgen ken jeege tēdiḡsiḡ se.

¹⁷ Anum jee den inḡo te Isa jaay aako ken naan daḡo Lazar maakḡ baad ki jaay Lazar duro daan yoge tu se, naade se bo baado oos maaniḡ jeege tu. ¹⁸ Aan gōo naade booyga booy nakḡ-kōoḡm naan tēdo se, taa naan se bo jeege teec baado dōod Isa. ¹⁹ Gōtn se *Parizige baag taadn te naapa o: «Aakki! Naan se le cirga dojege, o boḡse se le, jeege paac baaga metiḡ ki.»

Grēkgen mētinge baado je kaakḡ Isa

²⁰ Bii *Iaa Paak ki se, Grēkgen† mētinge baado Jeruzalem ki gen keem Raa. ²¹ Naade se bo baado oḡ Pilip ken iḡo Betsaida ken taa naan Galile ki se o naade tōnd metiḡ o: «Naka, naaje se k'je kaakḡ Isa.» ²² Pilip baa oḡ Andre o taadiḡ o naaden di se paac baa taad Isa ki. ²³ Isa terlden o: «Boḡse kaadn ken *Goon Deba *nookiḡ keem se, aanga. ²⁴ 'Booyki bēe m'asen taada: kaam teēḡe jaay j'ōoḡiḡ te ey se, naan inḡ gōtiḡ ki sum. Num gaḡ ken j'ōoḡiḡa num, kaamiḡ se ut naatn, o ken teeco se baado ooj dena. ²⁵ Debm je roḡ se, utu kutn koḡa o debm do

‡ 12:13 Aak KKR 118.25-26. § 12:15 Sion se, naan ro Jeruzalem kici.

* 12:15 Aak Zak 9.9. † 12:20 Grēkgen se jeeḡen metjiḡ Yaudge eyo.

naaṅ ki ara jaay je Raa cir roṅ se, naaṅ se utu 'kəṅ *kaajṅ gen daayum. ²⁶ Debm jaay je tɛdn naabm maam se, 'kəkṅ metuma. Gətn maam m'utu se, debm tɛdn naabum se kic 'king te maama. Ken debm jaay tɛdum naabm maam se, Bubum utu aṅ magala.»

Isa taad ɔɔ naaṅ utu 'kooyo

²⁷ Ter Isa taad ɔɔ: «Borse maam m'ing se nirlum aayuma, num gaṅ m'taadn m'ɔɔ di? M'taadn m'ɔɔ: Bua, aajuma gen kaadn dubar utu 'kaan dom ki se 'sookumsin naatn rom ki bin ne? Gətə! Maam baado tap bo taa naaṅ se. ²⁸ Bua, *'nookṅ roi.» Gətn se k'booy mindi taad maakṅ raa ki ɔɔ: «Maam se m'nookinga ɔɔ m'utu m'aṅ nookṅ daala.» ²⁹ Jee den ing gətn ese jaay booy se, taad ɔɔ: «Kese Raa bo aata.» Gaṅ jee metinge deek ɔɔ: «Kese *kədn Raa gam bo taadin.» ³⁰ Gaṅ Isa terl taadden daala ɔɔ: «Mind taad se taad te maam eyo, anum naaṅ se, taad te naase. ³¹ Borse kaadn ken Raa an kəṅ bəwə do jeege tun do naaṅ ki se aanga. Biin se bo *Bubm sitange, naaṅ bo Gaar jee kusingen do naaṅ ki se, j'aṅ tuurin naatn. ³² Ken maam se jaay j'uun k'daarumga raan se, maam m'tɛdn jeege paac ade baa gətum ki.» ³³ Ken naaṅ jaay taad taargen se, naaṅ je taadn ɔɔ te doobm gay jaay naaṅ utu 'kooyo. ³⁴ Jee denge se deekin ɔɔ: «Naaje k'booy maakṅ *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se ɔɔ: *al-Masi se baadoga num naaṅ se 'ting gen daayum. Anum gen di jaay naai taad ɔɔ: *Goon Debm j'aṅ tupm tɔl ro kaag ki ɔɔ j'aṅ kuun daar raan se? Goon Debm ese ken gay daala?» ³⁵ Isa terlden ɔɔ: «Gətn wəwə ken lee wəwəsen gətə se, kaadin ɔɔpga gəwə. Kaad ken naaṅ utu se, 'leeki maakṅ gət ken wəwə se, taa bin se gətn ɔɔd se asen naar kəkṅ do jise ki eyo. Taa debm lee maakṅ gət ken ɔɔd se le, naaṅ jeel gətn naaṅ baan se eyo.

³⁶ Kaadn gōtn wōor utu se, 'tookki 'leeki utu gōtn wōor se. Taa bin se naase aki tēdn gaan gōt ken wōorə.»

Ken Isa jaay taad naŋ taariŋ se, naaŋ iin ɔnde ɔ baa oom gōtn dək te naade.

Yaudge baate tooko gen kaal maakde do Isa ki

³⁷ Ute nakŋ-kōɔbgen Isa tēd den naande ki se kic ɓo, Yaudge baate kaal maakde don ki rək. ³⁸ Taa naaŋ se ɓo taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezyi taadno se aanga doobiŋ ki ken ɔ:

Meljege Raa, taari naaje jaay k'lee k'taad jeege tu se, naŋa took uunga

ɔ Meljege Raa tap ɓo 'tōɔgiŋ se, naaŋ taadga naŋ ki?‡

³⁹ Yaudge jaay ɔŋ aal maakde do Isa ki ey se, taa Ezyi se taadga taad taar ese se kici ken ɔ:

⁴⁰ *Deere, jee se Raa turumdenga* kaamdege ɔ tēdden naade tēdga jee do-mōŋgge

taa kaamde kaakŋ kəkŋ gōt eyo ɔ bide booy kəkŋ taar eyo ɔ ute maakde kic naade kōŋ booy kuun jaay adē terl ro maam ki,

ey num kaad ken naane se, maam Raa m'aden kaaja.‡

⁴¹ Ken Ezyi jaay taad bin se, taa naaŋ aakga kaak *nookŋ Isa ɔ taargen naaŋ taado se, taad ute naaŋa.

⁴² Ute naaŋ se kic ɓo maakŋ magal Yaudge tu se, jeege dena aal maakde do Isa ki. Nabo taa *Parizige se, naade ɔŋ taadiŋ tal naan jeege tu eyo, taa naade beer ɔ sōm Parizige aden tuur naatn, maakŋ *ɓee ken Yaudge lee tusn maak ki se. ⁴³ Taa naade je tōom ken jikilimge lee tōomde se ɓo, bēe cir ken Raa ɓo aden tōomə.

Isa se naaŋ ɓo gōtn wōor gen jee do naaŋ ki

‡ 12:38 Aak Eza 53.1. § 12:40 Aak Eza 6.9-10.

⁴⁴ Garj gōtn se Isa uun mindiñ raan taad̄ ɔ: «Debm jaay aal maakiñ do maam ki se, naañ aal maakiñ do maam ki sum eyo, num naañ se aal maakiñ do Deb ken ɔlumo. ⁴⁵ Ɔ debm ken aakumga maam se, aakga Debm ken ɔlumo se kici. ⁴⁶ Maam se m'gōtn wōr ken baado do naañ ki se, taa debm jaay aalga maakiñ do maam ki se, naañ 'kōñ king maakj gōt ken ɔd̄ eyo. ⁴⁷ Ken debm jaay booy taaruma ɔ ɔkiñ maakiñ ki ey se, maam bo m'añ kōjñ bōrɔ doñ ki eyo. Taa maam m'baado se, gen kōjñ bōrɔ do jeege tun do naañ ki eyo, num m'baado se gen kaajñ jeege do naañ ki. ⁴⁸ Debm jaay ɔd̄ unduma ɔ baate tookj taarum se, bōrɔ utu koocñ doñ ki. Taa biin dunia an nañ se, taargen maam m'taad̄iñ se bo utu añ kōjñ bōrɔ doñ ki. ⁴⁹ Taargen maam taad̄ se, m'terec te dom eyo. Kese Bu ken ɔlumo se bo ɔlum m'taad̄ taargen se ɔ m'dooy jeege. ⁵⁰ Maam m'jeele taar ken naañ taad̄umo gen tēda se, kese bo taar ken ɛd̄ kaaja gen daayum. Taar ken maam m'taad̄ se, m'taad̄iñ aan gō ɔ ken Bu taad̄umsiño.»

13

Isa tug jē jeengen mētiñ ki

(Mt 26.19-20; Mk 10.35-45; Lk 22.14-18,24-27)

¹ Aan gō ɔppga biin kalañ sum bo Yaudge 'tēdn *Iaa Paak se, Isa jeelga kaadn ken naañ 'kiin kōñ do naaña an ba gōtn Bubiñ ki se aasga. Ɔ jeengen do naañ ki se daayum naañ jeden aak eyo. Ɔ naañ jeden ute maakiñ paac. ² Ken aan kaadn kōs ki jaay naade baag kōsɔ se, kaad ken se *Bubm sitange ɛndga kend maakj Judas goon Simon Iskariot ki, gōtn se naañ saap je doobm an kutn Isa. ³ Aan gō Isa se jeel Bu se ɛdiñga nakge paac kaam jina, taa naañ iinno gōtn *Raa ki ɔ tēdga num utu 'terl ba gōtn Raa ki se, ⁴ ken naade utu ɔs kōs se Isa iin ɔd̄ aal kal magaliña ɔ uun dōok maakiñ ute kal ken k'lee k'l'jōtn jē jeege. ⁵ Ter naañ

ɔmb maane maakɲ baay ki ɔɔ baag tugɲ jɛ jee metiɲ ki ɔɔ ɔtɔdesiɲ te kal ken naaɲ uun dɔɔkɲ maakiɲ ki se. ⁶ Ken jaay aan do Simon Pier ki se, Simon Pier deekiɲ ɔɔ: «Meluma, naai bo am tugɲ jɛ maam ne?» ⁷ Isa terliɲ ɔɔ: «Nakɲ maam tɛd se, bɔrse naai 'kɔɲ jeel metiɲ eyo, num gaɲ tɛdga jaay sɔm naai utu 'jeel kɔkɲ metiɲ bɛɛ.» ⁸ Gɔtn se Simon Pier deekiɲ ɔɔ: «Naai bo am tugɲ jɛ maama! Gɔtɔ!» Isa terliɲ ɔɔ: «Ken maam jaay m'tugi te jei ey se, dim jaay ai tum te maam se gɔtɔ.» ⁹ Gɔtn se Simon Pier terliɲ ɔɔ: «Meluma, jem sum eyo, num tugum jimge ute dom paac kici.» ¹⁰ Isa deekiɲ ɔɔ: «Debm jaay roogga roog se, kɔɲ roogɲ kuuy ey sum ken ɔɔpiɲ se 'tugɲ jɛɲ sum taa debm roogga se roɲ paac aacga walak ɔɔ naaɲ tɛdga aak bɛɛ naan Raa ki. Bɔrse naase 'tɛdkiga jee aak bɛɛ naan Raa ki, nabo 'paacki eyo.» ¹¹ Taa debm ken jaay utu aɲ kut se, Isa jeeliɲa. Taa di naaɲ deek ɔɔ: «Naan Raa ki se naase aakki bɛɛ 'paacki eyo.»

¹² Ken Isa jaay tug jɛ jeenge aas se, naaɲ uun uus kal magaliɲa, ɔɔ baado iɲg gɔt ken naade iɲg ɔs kɔs se. Gɔtn se naaɲ tɔnd metde ɔɔ: «Nakɲ maam m'tɛdsen se, naase 'jeel ɔkki metiɲ dey la? ¹³ Ken naase jaay 'dajumki ɔɔki: «Debm Dooyje» ɔɔ «Melje» se, taarse se met ki. Deere, maam bo m'Debm Dooyse ɔɔ Melse. ¹⁴ Ken maam Melse ɔɔ m'Debm Dooyse jaay bo m'tugsen jesege se, bɛeki se, naase kic 'lee 'tugki jɛ naapge bin kici. ¹⁵ Ken maam jaay m'tɛdsen naaɲ se, taa naase kic bo aki kɔɲ tɛdn aan gɔɔ gen maam m'tɛdseno se kici. ¹⁶ Booyki bɛɛ m'asen taada: debm tɛdn naaba gɔtn deb ki se, naaɲ se magal cir debm ken naaɲ lee tɛdiɲ naaba eyo ɔɔ debm aɲ naaba deb ki se, naaɲ magal cir debm ken lee ɔliɲ naaba eyo. ¹⁷ Nakgen se, bɔrse naase 'jeel ɔkkiga metiɲa ken naase jaay 'tɛdiɲkiga naaɲ se num, maakse 'raapo. ¹⁸ Taar ken maam m'taadse, m'taad te naase paacki eyo, taa jeegen ken maam bo m'bɛɛr m'tɔɔdɛ se, maam jeelde. Gaɲ taar

ken k'raarjɪ̃ do dəkɪ̃ se, aanga doobĩ ki ken ɔ: *Debm* ken lee ɔs mapp̃a te maam se, 'tɛrlumga naaga.*

¹⁹ «Kɔr nakɪ̃ se jaay ute kaan se, maam m'taad̃sesĩ bɔrse. Bin se nakɪ̃ se jaay aanga kic num, naase aki 'jeele maam se debm ken tĩng gen daayum. ²⁰ 'Booyki bæe m'asen taada: debm dɔɔd ɔk debm kaañ naabum jiga se, naañ se dɔɔd ɔkum maam mala, ɔ debm dɔɔd ɔkum maam se dɔɔd ɔk *Debm* ken ɔlumo.»

Isa taad̃ ɔ Judas utu añ kutu

(*Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34*)

²¹ Ken Isa jaay taad̃ nañ taarĩ se, gɔtn se maakĩ tuju. ɔ naañ taad̃desĩ tal ɔ: «'Booyki bæe m'asen taada: maakse ki se deb kalaɪ̃ utu am kutu.» ²² Gɔtn se jee metĩ ki baag tɛrl̃ kaakɪ̃ naapa ɔ saap maakde ki ɔ: «Naañ tap bo taad̃ te naña?» ²³ Deb kalaɪ̃ maakɪ̃ jee metĩ ki se, naañ se bo debm ken Isa jeɪ̃ se utu ĩng cɛɛɪ̃ ki†. ²⁴ Gɔtn se Simon Pier tɛdĩ nakɪ̃ ken naañ añ kaakɪ̃ jeel ro ki ɔ: «N̄'tɔnd metĩ naañ tap bo n̄'taad̃ te naña?» ²⁵ Gɔtn se debm ken metn̄ Isa ken ese se deɪ̃ kaad̃n̄ Isa ki tɔnd metĩ ɔ: «Mɛluma, kese tap bo naña?» ²⁶ Isa tɛrlĩ ɔ: «Kese debm ken maam m'utu m'dupm mapp̃a ɔ m'kɔl maakɪ̃ baay ki jaay m'an̄ kɛd̄ se.» Gɔtn se Isa dup mapp̃a ɔl maakɪ̃ baay ki ɔ ed̄ Judas goon Simon Iskariɔt ki. ²⁷ Ken Judas jaay ɔk mappan̄ ji Isa ki se, gɔtn ese sum bo *Bubm sitange baado end maakĩ ki. Gɔtn se Isa deekĩ ɔ: «Nakɪ̃ naai 'je 'tɛda se 'naar tɛdĩ yɔkɔd̄.» ²⁸ Gaɪ̃ jee ĩng gɔtn ese se maakde ki se, metn̄ taar ken naañ taad̃ se, nam tap bo booy jeel te metĩ eyo. ²⁹ Aan̄ gɔɔ Judas bo debm bɔɔbm gursde deɪ̃ se, jee metĩng̃e saap ɔ kaad̃n̄ naane Isa jeɪ̃ taad̃n̄ ɔ n̄'baa n̄'dugo nakɪ̃ tɛdn̄ laa, ey lɛ jeɪ̃ taad̃n̄ ɔ n̄'baa n̄'ed̄

* ^{13:18} Aak KKR 41.9. † ^{13:23} Yaudge se ken naade ɔs kɔs num tood̄ rɛs yer kɛrlɛ do ji jeele ɔ dodege se ɔlĩ kaam sak tabil.

naka jee daayge tu. ³⁰ Garj gōtn se, Judas jaay ɔk mappan k'dup k'l'edinsin̄ sum se, naan̄ naar teec naatn. Ɔɔ kaad̄ ken se gōtɔ tɛdga nōɔɔ.

Isa taadd̄en ɔɔ k'je naapa

³¹ Ken Judas jaay teec sum se, Isa d̄eek ɔɔ: «Borse se *Goon Deba se *nookin̄ ute 'keeme ɔɔ ute ro Goon Deba se Raa kic nookin̄ ute keeme. ³² Aan gōɔ Raa nookin̄a utu 'keem ute d̄oobm Goon Deba se, bin se Goon Deba kic ɔɔp̄ga baata Raa utu an̄ nooko. ³³ Genumge‡ maam se m'kōŋ kinḡ d̄en ute naase ey sum. Naase utu amki jea nabo aan gōɔ ken m'taad̄o Yaudge tu se, m'taad̄sen naase ki kici, gōtn maam m'an̄ baa se, naase aki kōŋ baa eyo. ³⁴ Borse maam m'taad̄sen nak̄ŋ naase utu aki tɛd̄ se ken kiji: 'jeki naapa. Aan gōɔ ken maam m'jeseno se, bin se naase kic 'jeki naapa. ³⁵ Ken naase jaay 'jeki naapa d̄eer num, ute naan̄ se jeege paac 'jeele, naase se jee m̄ɛtn maam ki.»

³⁶ Gōtn se Simon Pier tōnd̄ m̄ɛtin̄ ɔɔ: «M̄eluma, naai 'baa gay?» Isa terlin̄ ɔɔ: «Borse gōtn maam m'an̄ baa se, naai am kōŋ daan eyo. Num kaad̄n̄ naai am daan se, m̄ɔɔtn̄ kuuy jaayo.» ³⁷ Pier terlin̄ ɔɔ: «M̄eluma, gen̄ di jaay naai ɔɔ borse maam m'ai kōŋ daan ey se? Taa naai se, maam m'kooyo!» ³⁸ Isa terlin̄ ɔɔ: «Naai se bo 'kooy taa maam ne? 'Booy b̄ɛ m'ai taada: k̄ɔr k̄ɔrōŋj̄ɔ 'kōɔy ey sum bo, naai 'naaj̄n̄ d̄ɔɔl̄ m̄ɔɔ ɔɔ naai 'jeelum eyo.»

14

Isa se naan̄ d̄oobm ken ɔl jeege gōtn *Raa ki

¹ Ɔnt̄e 'kuunki nirl̄se, naase aalki maakse do Raa ki ɔɔ aalki maakse do maam ki kici. ² Gōtn kinḡi utu d̄ena raan̄ maak̄ŋ b̄ee Bubum ki. Ken jaay gōtɔ num, kaad̄n̄

‡ 13:33 Genumge se gōtn se Isa je taad̄n̄ ɔɔ jee m̄ɛtin̄ ki se naan̄ jede aan gōɔ gaan maakinge mala.

naane maam m'taadsenga. Maam baa baa se taa m'asen baa daapm gōtō. ³ Ken jaay m'baa daapsenoga gōtō num, maam m'ade tērlē m'utu m'asen tōsō taa j'aki baa king tēlē. ⁴ Naase 'jeelki dōobm ken maam m'an baa se. ⁵ Gōtn se Tōma deekiñ ð: «Mēlje, gōtn naai 'baan baa se naaje k'jeel eyo, ð dōobm se tap bō j'an̄ jeel ð di?» ⁶ Isa deekiñ ð: «Maam bō dōobo, m'taar mēt ki ð debm ken eđ kaaja jeege tu. ð debm jaay baa gōtn Bubum ki se kaal te dōobm maam jaayo. ⁷ Ken naase 'jeelumki maam se, Bubum kic num naase an̄ki 'jeele. Bōrse, naase 'jeeliñki ð aakiñkiga te kaamse.»

⁸ Pilip deekiñ ð: «Mēlje, 'taadjēn tu Bua, nabo bēejega sum.» ⁹ Isa deekiñ ð: «Do dōkiñ maam m'ting ute naase se bō ð naai 'jeelum ey ne Pilip? Debm aakumga maam se, naan̄ se aakga Raa Bubu. Gen dī jaay deekum ð: <'Taadjēn tu Raa Bubu se?> ¹⁰ Naai 'took ey la ken maam m'ing ute Bua ð Bu ing te maam se, taargen maam m'taadsen se maam m'tērec ute dom eyo, gañ Bu ken naaje k'kalañ se bō lee tēdn̄ naabiña. ¹¹ 'Tookki taaruma ken maam m'ing ute Bua ð Bu ing ute maam se, ken 'tookki taarum ey kic num, 'tookki taa nakñ-kōōbgen maam m'lee m'tēd se. ¹² 'Booyki bēe m'asen taada: debm aal maakiñ do maam ki se, 'kōñ tēdn̄ nakgen aan gōō maam m'lee m'tēd se, ð naan̄ se utu 'tēdn̄ nakgen cir gen maam se daala, taa maam baa baa gōtn Bubum ki. ¹³ Nakgen paacñ naase utu aki tōnd meta te ro maam se, maam m'utu m'an̄ tēda bin bō maam Goono se m'taadn̄ *nookñ Bubuma. ¹⁴ Nakñ ken naase 'tōndki meta ute ro maam se, maam m'utu m'an̄ kōñ tēda.»

*Isa deek ð utu ade kōl *Nirl Raa jeen̄ge tu*

(1Jn 5.3, 2.3-5; Jn 16.5-15,33)

¹⁵ «Ken naase jaay 'jemki num, naase aki kōñ tēdn̄ nakñ ken maam m'taadsen gen tēda se. ¹⁶ Maam m'utu m'tōnd

metn Bubuma, ɔ naan̄ utu aseno kəl debm ken asen king noogɲ daayum. ¹⁷ Debm ken naan̄ ade kəl se, kɛse Nirl Raa mala ken taad̄ taar met ki. Naan̄ se jee do naan̄ ki aɲ kɔŋ kɔŋ eyo, taa naad̄e se ɔŋ aakiɲ eyo ɔ jeeliɲ eyo. Gaɲ naase se 'jeeliɲki taa naan̄ utu te naase ɔ utu iɲg maakse ki. ¹⁸ Maam m'asen kɔŋ kɔŋ genaalge eyo, maam m'utu m'asen tɛrl kɔŋɔ. ¹⁹ ɔɔpɣa baata jee do naan̄ ki se am kaak ey sum, gaɲ naase se utu amki kaakum m'iɲg zɛɛɛɛ, ɔ naase kic num aki kɔŋ kaaja. ²⁰ Bii ken se, naase aki 'jeele maam m'iɲg te Bubuma ɔ Bubum iɲg ute maam se, naaje k'kalarɲ ɔ naase ute maam se, naaje k'kalarɲki kici.

²¹ «Taar ken maam m'taad̄sen gen tɛda jaay debm tɛdiɲ se kɛse ɔ debm jema, ɔ debm jem maam se, Bubum kic aɲ jea ɔ maam kic m'utu m'aɲ jea ɔ m'aɲ taad̄n roma, taa naan̄ am jeele.»

²² Judn ken Judas Iskariot ey se, deekiɲ ɔ: «Mɛlje, naai ɔ ajen taad̄n roi naaje ki sum ɔ jee do naan̄ ki jaay ai kaak ey se ajensiɲ taad̄n ɔ di?» ²³ Isa tɛrliɲ ɔ: «Debm jem maam se 'tookɲ kuun taaruma ɔ Bubum se utu aɲ jea maam te Bubum se k'ɓaa gɔtiɲ ki, ɔ k'king tɛɛ ute naana. ²⁴ Debm ken jem ey se, naan̄ 'took taarum eyo. Taar ken naase iɲg 'booyki maam m'iɲg m'taad̄sen se m'tɛɛɛ te dom eyo, gaɲ naan̄ se Bubum ɔlumo se ɔ taada. ²⁵ Maam m'taad̄sen nakgen se kaad̄ ken maam m'utu te naase. ²⁶ Bubu se utu ade kəl *Nirl Salal ute ro maama, taa naan̄ asen noogo ɔ naan̄ asen dooy nakge paac, ɔ utu asen tɛd̄n naase aki saapm jeel metn taargen maam m'taad̄seno se.

²⁷ «ɔŋte 'kuunki nirlse ɔ ɔŋte 'ɓeerki. Maam m'ɓaa ɓaa se m'asen kɔŋ tɔɔsuma ken asen tɔɔɲg maakse, ɔ tɔɔn se ɔ ken utu maakɲ maam ki kici. Maam m'asesiɲ kɛd̄se aan gɔɔ gen jee do naan̄ ki eyo. ²⁸ Naase 'booykiga taar ken maam m'taad̄sen m'ɔ m'ɓaa ɓaao num m'utu m'ade tɛrl

m'asen kəŋɔ. Ken naase jaay 'jemki num maam ɓaa ɓaa ɓoŋn Bubum ki se, bɛeki num, maakse raapo taa Bubum se naan magal cirum maama. ²⁹ Maam m'taadsen ɓorse kər nakgen se aan te ey ɓoŋt se, ken naade se jaay aanga kic num, naase aki tooko. ³⁰ Naan ki se maam m'kəŋ taadn den te naase ey sum, taa gaar gen do naan se utu 'ɓaado. Nabo ɗeere, naan se ɔk tɔɔɔ dom ki eyo. ³¹ Num gan taa jee do naan ki 'jeel maam se, m'je Bubuma ɔ m'tɛdn nakŋ ken naan taadumi. Iiŋki ɓoŋn ara; k'ɓaaki!»

15

*Isa se naan *ko biŋ mala mala*

¹ Isa taad jeege tun metiŋ ki daala ɔ: «Maam se aan ɓo ko biŋ mala mala ɔ Bubum se, naan ɓo mel ko biŋ se. ² Teletgen paacŋ dɔk ute maama ɔ ken ooj ey se, naan gaan tund naatn. Gan teletn ken ooj se naan gaan ɗaapina taa koojn den cir ken se daala. ³ Taargen ken maam m'taadsen se, 'ɗaapsenga, akiga bɛɛ naan *Raa ki. ⁴ Inŋ 'dɔkki ute maama aan ɓo ken maam m'utu m'inŋ m'dɔk te naase se. Aan ɓo teletn ko biŋ k'gaan k'l'undga naatn num ɔ ooj ey se se bin ɓo ken naase jaay inŋ 'dɔkki ute maam ey se, naase aki kəŋ tɛdn nakŋ aak bɛɛ eyo kici. ⁵ Maam se m'ko biŋ ɔ naase se 'teletumge. Debm inŋ 'dɔk te maama ɔ maam m'inŋ m'dɔk te naan se, debm se utu 'tɛdn nakgen jiga den aak eyo. Anum ken naase jaay 'dɔkki te maam ey se aki kəŋ tɛdn dim eyo. ⁶ Debm ken inŋ 'dɔk te maam ey se j'utu j'an gaan kund naatn aan ɓo teletn ko biŋ k'gaan j'undiŋ se naan utu tuutu ɔ j'an tɔsn tɔɔɔ. ⁷ Ken naase jaay inŋ 'dɔkki te maama ɔ taarum jaay inŋ maakse ki se, 'tɔndki metn nakŋ naase 'jeki ɔ naase anki kəŋɔ. ⁸ 'Tɛdki nakgen bɛɛ dena, bin se naase aki 'tɛdn jee metum ki ɔ nakgen se *'nookŋ Bubuma. ⁹ Maam

m'jese aan gəw kən Bubum Raa 'jem maam se kici. Inḡ 'dɔkki te maama, bin se naase aki 'jeele maam se m'jese. ¹⁰ Kən naase jaay 'tedki nakḡ maam m'taadsen gen tɛda se num, kɛse naase inḡ dɔkki ute maam maakḡ maak-jem ki, aan gəw maam m'tɛd nakgen kən Bubum taadum gen tɛda se jaay m'inḡ *dɔk ute Bubum maakḡ maak-jen ki se.

¹¹ «Maam m'taadsen nakgen se taa naase aki kəḡ maak-raapuma, wə maak-raapse se 'tɛdn maak-raapm maraadin ki. ¹² 'Booyki! Nakḡ kən maam m'taadsen gen tɛda se: 'jeki naapa aan gəw kən maam m'jese se. ¹³ Debm kən jaay ɛd kəḡa taa mɛdḡnge se, naan se jedɛ te maakin cir paac. ¹⁴ Nakḡ maam m'taadsen se jaay, naase 'tɛdin ki se, naase se bo mɛdn maamge. ¹⁵ Maam se mɔɔtn m'asen kəḡ daḡ bulumge ey sum, taa debm bulu se wə jeel nakḡ kən mɛlin lee tɛd se eyo. Num naase se maam m'daḡse mɛdumge, taa maam m'taadsenga nakgen paacḡ kən maam booyo gətn Bubum ki. ¹⁶ Naase bo 'bɛɛr wɔdumki eyo, anum maam bo m'bɛɛr m'tɔɔdseno se taa m'asen kəl naaba aki ba tɛdn nakḡ aak bɛɛ wə nakgen tinḡ gen daayum. Taa bin se nakḡ naase paac 'tɔndkiga meta ute ro maam se, Bubum asen 'kəḡ kɛda. ¹⁷ Nakḡ maam m'taadsen m'wəw aki tɛd se: 'jeki naapa.»

Jee do naay ki utu kəwɔdn kund jee metn Isa ki

¹⁸ «Kən jee do naay ki jaay wɔd undse se, 'jeelki naadɛ wɔd undumoga maam bo deete. ¹⁹ Kən naase jaay metn jee do naay ki num, kaadn naane naadɛ asen jea, taa naase aki 'tɛdn metn naadɛ. Gaḡ naase 'tɛdkiga metn naadɛ eyo, wə maam se m'bɛɛr m'tɔɔdseno maakḡ naadɛ ki se, naase 'tɛdkiga kalse ki, taa naan se bo naadɛ wɔd undse naatn se. ²⁰ 'Saapki tu do taar kən maam m'taadseno m'wəw: debm tɛdn naaba gətn deb ki se, naan se magal cir

debm ken naan̄ tēdn̄ naaba gōtīn̄ ki se eyo. Jee se jaay dabarumo maam se, naase kic, naade utu asen dabara; ɔ naade jaay uun taar maam se taar naase kic ɔ, naade utu kuunu. ²¹ Naade utu asen tēdn̄ nakgen se paac dose ki se taa maama, taa naade lē jeel debm ɔlumo se eyo. ²² Ken maam m'ɔaado jaay m'taadden te taargen se ey num, naade 'tēdn̄ jee *kusinge eyo, num ɔorse maam m'ɔaado m'taaddenga jaay naade baate kuun se, naade 'kōŋ doobm ken naade an kōɔdn̄ dode eyo. ²³ Debm ɔɔd undum maam se, ɔɔd und Bubum kici. ²⁴ Nakŋ kōɔbgen maam m'tēd daande ki ken ɔii kalaŋ nam tēdn̄ te ey se, ken maam jaay m'tēdn̄ te ey num, naade kōŋ 'tēdn̄ jee kusinge eyo. Num ɔorse nakŋ-kōɔbgen maam m'tēddesīn̄ se naade aakinga ute kaamde. Ute naan̄ se kic ɔ naade ɔɔd undum maam te Bubuma. ²⁵ Nakŋ naade tēd se aanga doobīn̄ ki aan gō k'raan̄jīn̄ maakŋ *Ko Taar ken Raa ɛdō Musa ki ken ɔ: *Jee se ɔɔd undum se, cεε sum.** »

²⁶ Tεr Isa deekden ɔ: «Debm utu ade ɔaa jaay asen noogse, ade kiin̄ gōtn̄ Bubum ki, ɔ ken maam m'ɔaaga gōtn̄ Bubum ki num, m'asesīno kōlō. Naan̄ se ɔ Nirl naan̄ Raa mala ken taad taar met ki ɔ ken iino gōtīn̄ ki, ken naan̄ ɔaadoga se naan̄ mala utu am tēdn̄ saaduma. ²⁷ Naase kic ɔ utu amki tēdn̄ saadumge taa gōtn̄ maam m'baag naabum sum se, naase utuki te maama.»

16

¹ «Maam m'taadsen taar ese se, taa kaal maaksen naase aalki do *Raa ki se an̄ki kōŋ eyo. ² J'utu j'asen tuur maakŋ *ɔee ken Yaudge lee tusn̄ maak ki ɔ ken kaadīn̄ utu kaan se, jeege utu asen tōlō, maak-saapm naade ki num ɔ kaadn̄ naane naade tēd tēd naabm Raa. ³ Naade utu 'tēdn̄ naan̄ se, taa naade jeelum maam eyo ɔ jeel Bubum eyo.

* 15:25 Aak KKR 35.19 ɔɔ 69.4.

⁴Garj maam m'taadsen naan̄ se, ken kaadiñ aanga kic num, naase aki saapm do taar ken maam taadseno se. Kaad ken maam m'utu m'baag baag naabum se, maam m'əŋ m'taadseno te naan̄ se eyo, taa maam m'utu te naase.»

Naabm γεν *Nirl Raa

⁵Børse maam taadga taad m'əɔ m'ɓaa ɓaa gətn deb ken əlumo, nabo maakse ki se, debm jaay 'tənd mətum əɔ naai 'ɓaa gay kic ɓo gətə. ⁶Num garj taa taar maam m'taadsen bin se, tujsenga maakse. ⁷Ey num taar maam m'taadsen se taar mət ki; ken maam m'ɓaaga se asen tɛdñ jiga naase ki; ken maam jaay m'ɓaa te ey num, Debm Noogo se aɔe kəŋ ɓaa eyo. Num garj ken maam m'ɓaaga num m'utu m'aŋo kəɔ. ⁸Ken naan̄ ɓaadoga num, naan̄ utu 'taadñ jeege tun do naan̄ ki se, naade iigga do maak-saapm ken naade əkə do *kusiñ ki, do nak ken ute doobiña, əɔ tɛr do kəŋŋ bəər ken Raa utu kəŋŋ do jeege tu se kici. ⁹Maak-saap naade ək do kusiñ ki se lɛ taa naade aal maake dom ki eyo. ¹⁰Əɔ maak-saapm ken naade ək do nak ken ute doobiñ se lɛ, taa maam ɓaa ɓaa gətn Bubum ki əɔ məətn naase amki kəŋ kaak eyo. ¹¹Əɔ maak-saapm ken naade ək do kəŋŋ bəər ken Raa utu kəŋŋ do jeege tu se lɛ, taa gaar do naan̄ ki se bəərə oocga doŋ ki.

¹²«M'ək nakge dɛna ken m'asen taada, nabo ken m'taadsesiŋga bərse kic ɓo, naase aŋki kəŋ booy kək eyo. ¹³Ken *Nirl Salal ken taad taar mət ki utu aɔe ɓaa se, naan̄ utu asen təɔdə taa naase aki jeel taar mət ki se mala mala. Taa taar naan̄ utu 'taad se, 'tɛrɛcŋ doŋ ki ɓo 'taad eyo, garj naan̄ se utu asen taadñ taar ken naan̄ utu aɔe booyo, əɔ utu asen taadñ nakgen utu 'kaan se. ¹⁴Nirl Salal se utu am *nooko, taa nakgen jaay naan̄ aɔe booy gətum ki se utu asesiñ taadñ naase ki. ¹⁵Nakgen paacŋ Bubum ək se, nakgen se gen maam kici; taa naan̄ se ɓo maam m'taadsen

m'wɔ: nakgen jaay naan̄ adef booy gɔtum ki se utu asesin̄ taadn̄ naase ki.»

Naase 'maakse utu raapo

¹⁶ «Ɔɔpɔga baata naase utu amki kaak eyo, ɔɔ tɛdɔga cɔkɔ jaay sɔm utu amki kaaka.» ¹⁷ Gɔtn̄ ese maakɔ jeunge tu se jee mɛtinge se taad te naapa ɔɔ: «Naan̄ tap ɓo je deekɔ ɔɔ dɔio kɛn taad ɔɔ: ɔɔpɔga baata naase utu amki kaak eyo, ɔɔ tɛdɔga cɔkɔ jaay sɔm utu amki kaaka, tɛr deek ɔɔ: maam ɓaa ɓaa gɔtn̄ Bubum ki se? ¹⁸ Ɔɔ taarin̄ kɛn ɔɔ ɔɔpɔga baata se, je deekɔ ɔɔ dɔio? Taar naan̄ taad se naaje j'ɔnd te mɛtin̄ eyo.» ¹⁹ Isa se jeele kɛn naade je tɔnd mɛtin̄ se, naan̄ deekden ɔɔ: «Naase je aki jeel ute naapa mɛtn̄ taar kɛn maam m'deeksen m'wɔ: Ɔɔpɔga baata naase utu amki kaak eyo, ɔɔ tɛdɔga cɔkɔ jaay sɔm utu amki kaak se. ²⁰ 'Booyki bɛɛ m'asen taada: naase maakse utu tujɔ ɔɔ aki keeme, garj jee do naan̄ ki se maakde utu 'raapo. Maakse utu tujɔn̄ deere, nabo tɛdɔga num, maak-tujse se 'del maak-raapo. ²¹ 'Saapki tu do mɛnd kɛn ɓaa ɓaa koojo se: kɛn kaadn̄ koojin̄ jaay aanga se, naan̄ dabar bini jaay ooj goono. Kɛn naan̄ oojga num, dirign̄ te dubarin̄ se naatn̄ ɔɔ naan̄ maakin̄ raapo taa goon naan̄ ooj se. ²² Taa naan̄ se, naase kic ɓɔrse utuki maakɔ maak-tuj ki, ɔɔ tɛdɔga num, maam m'utu m'asen kaaka ɔɔ bin se maakse utu raapo ɔɔ maak-raapm naase se, nam an̄ kɔɔ tuj eyo.

²³ «Bin ɓo, ɓii kɛn se, naase aki tɔnd mɛtn̄ dɔm gɔtum ki ey sum. 'Booyki bɛɛ m'asen taada: nakɔ naase 'tɔndki meta gɔtn̄ Bubum ki te ro maam se, naan̄ utu asen kɛda. ²⁴ Bini ɓɔrse kic ɓo, naase 'tɔndki te mɛtn̄ dɔm te ro maam eyo; ɓɔrse 'tɔndki meta ɔɔ utu aki kɔɔɔ, bin se ɓo maakse 'raap maraadin̄ ki.»

*Isa tɔɔg cir *dunia*

²⁵ «Taargen maam m'taadseno paac se, m'taadseno ute kaal naagɲ taara. Gaɲ kaadiɲ utu 'kaan se, maam m'utu m'asen taadɲ ute kaal naagɲ taar ey sum. Num naan ki se nakgen taad taa Bubum se m'utu m'asesiɲ taadɲ tal tal. ²⁶ Biin se naase aki tɔnd metn nakge paac ute ro maama. Maam m'asen taada taa naase se maam m'kɔɲ tɔnd metn Bu ey sum; ²⁷ taa Bu mala se jese taa naase 'jemki maama ɔ naase 'jeelkiga maam se m'iiɲo gɔtn Raa ki. ²⁸ Maam m'baado do naaɲ ki se m'iiɲo gɔtn Bubum ki; bɔrse maam m'kiin do naaɲ ki se m'baa gɔtn Bubum ki.» ²⁹ Gɔtn se jee metiɲ ki deekiɲ ɔ: «'Booyo, bɔrse naai 'taadjen tal tal aaljen naagɲ taar ey sum. ³⁰ Bɔrse naaje k'jeele, naai se 'jeel nakge paac ɔ 'je nam 'tɔnd meti ey sum. Taa naaɲ se bo naaje k'jeele naai se iiɲo gɔtn Raa ki.» ³¹ Isa terlden ɔ: «Bɔrse naase 'jeelkiga sum la? ³² 'Booyki! Kaadiɲ utu 'kaana, ɔ bɔrse kaadiɲ se aanga, naase utu aki 'kaaɲ wɔkɔ ɔ naɲa kic bo 'kuun doobiɲ doobiɲa ɔ utu amki kɔɲ kalum ki, naɔo maam se m'kalum ki eyo, num Bu se utu te maama. ³³ Taargen maam m'taadsesiɲ se, taa ute maam se naase aki 'kɔɲ tɔɔɛ. Deere, naase utu aki 'kɔɲ dubar do naaɲ ki, naɔo aayki kaamse taa maam cirga dunia.»

17

*Isa tɔnd metn *Raa taa jee metiɲ ki*
(*ɛb 7.24-28, 4.14-16*)

¹ Ken Isa jaay taad naɲ taariɲ se, naaɲ uun kaamiɲ raan deek ɔ: «Bua, bɛɛ, kaadiɲ se aasga naai *'nook Gooni, taa Gooni kic ai nooko. ² Naai eɔɔɲga jikilimge paac kaam jiɲa, taa naaɲ keɔɔn *kaajɲ gen daayum jeege tun naai eɔɔɲsiɲga se. ³ Kaajɲ gen daayum ken ese se taa naade ai jeeli naai Raa mala ken kalaɲ lak ɔ am jeel maam Isa *al-Masi ken naai ɔlumo. ⁴ Do naaɲ ki se maam nookiga ɔ naabi naai

ɛdum se, maam m'tɛd narjɪŋa. ⁵ Bɔrse Bua, 'nookum naani ki aan gɔɔ kɛn naai 'nookumo kaad kɛn naai aal te dunia ey bɔrt se.

⁶ «Maam m'taadɛŋa naade jeeliga naai jeegen kɛn naai 'bɛɛr tɔɔdo do naaj ki jaay ɛdumden se. Naade se jee naaige, ɔɔ naai ɛdumdɛŋa kaam jima, ɔɔ naade booy uunga taar naai. ⁷ Bɔrse naade jeele, nakɪ naai ɛdumo paac se iɪno gɔtn naai ki. ⁸ Taar kɛn naai 'taadumo se, maam m'taadɛsɪŋa kici. ɔɔ naade took uunga, naade jeelga deere, maam se m'iɪno gɔtn naai ki ɔɔ naade tookga naai bo ɔlumo.

⁹ «Maam m'tɔnd meti se taa naade sum, ey num gen jee do naaj kɛn baa se paac eyo. Anum m'tɔnd meti se gen jee naai ɛdumdɛno kaam jima, taa naade se jee naaige. ¹⁰ Nakɪ maam m'ɔk paac se gen naai ɔɔ nakɪ naai ɔk paac se lɛ, gen maama; ɔɔ ute doobm naade se bo, jeege 'kaakɪ nookuma. ¹¹ Naan ki se maam m'kɔɪ king do naaj ki ey sum. Gaɪ naade se utu king do naaj ki ɔɔ maam lɛ m'tɛrl tɛrl gɔtn naai ki. Bua, naai Debm *Salal se, bɔɔbdɛ ute tɔɔgi kɛn naai ɛdum se. 'Bɔɔbdɛ taa naade 'tɛdn kalaɪ aan gɔɔ maam ute naai naaje k'kalaɪ se. ¹² Kaad kɛn maam m'ɪŋo te naade se, maam lɛ m'bɔɔbdɛno ute tɔɔgɪ kɛn naai ɛdumo se. Maam se m'bɔɔbdɛnoga maakdɛ ki se nam kalaɪ tap bo ut eyo, ɔɔ deb kalaɪ kɛn ut se lɛ, taa taar k'raajo do dɔkiɪ se 'kaan te doobiɪa. ¹³ Bɔrse maam m'tɛrl tɛrl gɔtn naai ki ɔɔ kɛn bɔrse m'utu do naaj ki jaay m'taadɛn taargɛn se, taa naade kɔɪ maak-raapuma ɔɔ maak-raapm naade se, 'tɛdn maak-raapm maraadiɪ ki. ¹⁴ Maam m'taadɛŋa taar naai, gaɪ jee do naaj ki se ɔɔd undɛŋa taa naade se metn jee do naaj kɛn baa se eyo, aan gɔɔ maam kic metn jee do naaj kɛn baa se ey se. ¹⁵ Maam m'tɔnd meti se taa adɛn tɔsn naatn do naaj ki eyo, num taa adɛn bɔɔbm ro Deb kɛn ɪŋg bo gen tɛdn

*kusiŋ sum se. ¹⁶ Naade se metn jee do naaŋ ken ɓaa se eyo, aan gɔɔ maam kic metn jee do naaŋ ken ɓaa se ey se. ¹⁷ Ute taar naai met ki se, naai 'tɛɗɗen naade 'tɛɗn jee naaigen mala mala; taa taar naai se taar met ki. ¹⁸ Aan gɔɔ ken naai ɔlumo do naaŋ ki se, maam kic m'ɔlden do naaŋ ki. ¹⁹ Taa naade se, maam m'ɛɗi rom paac, taa naade kic ai keɗn rode paac ute taar met ki.

²⁰ «Ken m'tɔnd meti se taa naade sum eyo, num m'tɔnd meti, taa jeegen utu 'tookŋ taarde ɔɔ utu 'kaal maakde dom ki se kici. ²¹ Ɔɗde naade paac 'tɛɗn kalaŋ. Bua, 'tɛɗɗen naade 'tɛɗn kalaŋ ute naaje kici, aan gɔɔ naai iŋg *dɔɔk ute maama ɔɔ maam m'iŋg dɔɔk te naai se. 'Tɛɗde naade 'tɛɗn kalaŋ kici, jaay jee do naaŋ ki se 'jeel naai ɓo ɔlumo. ²² Maam m'taaddɛnoga nookŋ naai ɛɗumo se, ute naaŋ se naade tɛɗn kalaŋ aan gɔɔ maam m'utu naai k'kalaŋ se. ²³ Maam m'iŋg m'dɔɔk te naade, aan gɔɔ naai iŋg dɔɔk te maam se. Bin se naade 'kɔŋ dɔɔkŋ tɛɗn kalaŋ, jaay jee do naaŋ ki se 'jeele naai ɓo ɔlumo ɔɔ naai 'jede aan gɔɔ naai 'jem maam se. ²⁴ Bua, jee se naai ɓo ɛɗumdɛno ɔɔ m'je gɔtn maam m'iŋg se, naade 'kiŋg ute maam kici. Taa naade kaakŋ nookuma, nookŋ ken naai ɛɗumo. Taa naai 'jemoga kaad'ken naai aalo te do naaŋ ey ɓɔrtɔ. ²⁵ Bua, naai se debm daan ki, naɓo jee do naaŋ ki se jeeli te eyo, garŋ maam se m'jeeli, ɔɔ jee se kic jeelga ken naai ɓo ɔlumo. ²⁶ Maam m'taaddɛn naade jeelga roi, ɔɔ maam m'utu m'aden tɛɗn naade ai jeel kɔkɔ, taa maak-jei ken naai ɔk dom ki se 'tɛɗn do naade ki kici, bin se jaay maam m'kiŋg dɔɔkŋ te naade.»

18

Isa jeege ɓaado ɔkiŋa

(Mt 26.36-54; Mk 14.32-50; Lk 22.39-51)

¹ Ken Isa jaay taad nanj taarin se, naan iin te jee metin ki gaan kaam maane k'danin Sedron deel baa jeh ken kaam naane. Gotn se ok jinene do naan ute jee metin ki se baa end maak ki. ² Gan Judas je kutn Isa se, jeel gotn ese kici taa Isa ute jee metin ki se, lee baado tus tus gotn ese. ³ Naan deelo naan dool asgar *Romege tu, ute asgargen ken lee boob *Bee Raa. Naade se *Parizige ute *magal jee tedn serke Raage tu bo oldeno. Naade baado jinene ki se, ute jel poodge te loompdege do ute nakj tedn boordege. ⁴ Num gan Isa jeel paac nakj utu kaan don ki se, naan iiko ceede ki deekden do: «Naase 'jeki nanja?» ⁵ Naade terlin do: «Naaje k'je Isan kod Nazaret.» Gotn se Isa terlden do: «Kese bo maama.» Gan Judas debm ken je kutin se utu maakj jeege tun se kici. ⁶ Ken jee se jaay booy Isa deekden do: «Kese maam se,» jee se ter te metde diwir do naade paac si naan ki. ⁷ Ter Isa tond metde daala do: «Naase tap bo, 'jeki nanja?» Naade terlin do: «Naaje k'je Isan kod Nazaret.» ⁸ Isa terlden do: «Maam m'taadsenoga taada m'wo kese bo maama. Ken naase jaay, 'jemki maam sum num, onki jee metum ki se 'baao.» ⁹ Taar ken Isa taado se aanga doobin ki ken do: *Maakj jeege tun ken naai edumdeno kaam jim paac se, nam kalan maam m'utin te eyo.**

¹⁰ Gotn se, Simon Pier doo gard-jerlin se, do og gaan te bi debm tedn naabm magal debm tedn serke Raa ki. Naan gaan te bin do ji daama do gaabm se k'danin Malkus. ¹¹ Gan Isa taad Pier ki do: «Gard-jerli se olin saapin ki gotin ki! *Koo pm dubar ken Bubum edumo se, maam m'an kaayin ey la?»

*J'ok k'baan te Isa naan Annan ki
(Mt 26.57-75; Mk 14.53-72; Lk 22.54-65)*

* 18:9 Aak Jn 6.39 do 17.12.

¹² Gōtn se dōol asgar *Rōmege, ute bubde dō te asgargen ken lee bōob *Bee Raa ken Yaudge ōldeno se, iij-ōk Isa dō dōokina. ¹³ Naade ōk baansino deet se gōtn Annan ki. Dō Annan se bō moom Kayipm gaaba. Dō baar ken ese Kayipm bō *magal debm tēdn serke Raa ki. ¹⁴ Kayipm ese bō ken taado magal Yaudge tu dō: ken asen tēdn jiga naase ki se, deb kalaŋ bō 'kooyo dō 'kōŋ jee dēna.

Pier baate Isa

¹⁵ Simon Pier ute debm mētn Isa ken kuuy se, naade ōko mētn Isa. Num debm mētn Isa ken kuuy se, *magal debm tēdn serke Raa ki se jeelina, gōtn se naan end te Isa kalaŋ baa daan bōor bee magal debm tēdn serke Raa ki se. ¹⁶ Gaŋ Pier se dōp iŋg naatn taa dōob ki, anum debm mētn Isa ken kuuy, ken magal debm tēdn serke Raa ki jeeliŋ se teeco. Dō baado taad mēnd ken iŋg bōob taa dōobo se, dō j'ōŋ Pier se endo. ¹⁷ Dō mēnd ken iŋg bōob taa dōobo se, naan deek Pier ki dō: «Naai kic bō maakŋ jeege tun mētn gaab ken se la?» Pier terliŋ dō: «Maam se mētn naade eyo!» ¹⁸ Bii ken se kuulu dōŋō, taa naan se bō jee tēdn naabge ute asgargen ken lee bōob *Bee Raa se, gōtn se naade tuuy pōodo dō daar riib riibi. Gōtn se Pier kic daar riib te naade.

*Magal debm tēdn serke Raa ki se tōnd mētn Isa

¹⁹ Gaŋ magal debm tēdn serke Raa ki se baag tōnd mētn Isa se taa jee mētiŋ ki dō do taar ken naan lee dooyde. ²⁰ Isa terliŋ dō: «Jee te dēnde se maam taaddēnga tal tal dō daayum maam m'lee dooyo jeege maakŋ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki dō m'dooyo jeege daan bōor *Bee Raa ki, gōtn ken Yaudge paac le tusn se taar dīm kalaŋ tap bō maam m'ōyiŋ te eyo. ²¹ Naai tap bō 'tōnd mētn bin se taa dō? Naai 'tōnd mētn jeegen tiŋg booyo taar ken maam m'lee taaddēno se. Dō mētn taar ken maam taaddēno se le, naade jeeliŋ paac.» ²² Do taar ken se sum bō maakŋ

asgarge tun ken lee boob Bee Raa se deb kalaŋ ken ceen ki se, ondin metn bin ki o deekin o: «Magal debm tedn serke Raa ki bo k'taadin taar ken bin ne?» ²³ Gaŋ Isa terlin o: «'Taadum tu taar di ken maam m'taad m'tujin se! O ken maam jaay m'taadga taar met ki num, gen di jaay naai ondum se?» ²⁴ Isa jaay Annan olin gotn Kayipm ken magal debm tedn serke Raa ki se, Isa k'dookinga dooko.

Pier baate Isa kuuy daala

²⁵ Kaad ken Simon Pier daar riib riib poodo gotn ese se, naade deekin o: «Maakŋ jeege tun metn gaab ken se, naai kic bo maakde ki la!» Gotn se Pier naaj o: «Maam se metn naade eyo.» ²⁶ Gaŋ maakŋ jee tedn naabm *magal debm tedn serke Raa ki se, deb kalaŋ se taasn gaabm ken Pier oŋ gaajo te bin se, naan deek Pier ki o: «Naai se, maam m'aakioga te naan maakŋ jinen ki daamo?» ²⁷ Gaŋ ter gotn se Pier naaj daala o kaad ken se sum bo gaŋ koronjo naar odooyo.

Isa j'ok k'baansin naan Pilat ki

(Mt 27.1-2,11-30; Mk 15.1-9; Lk 23.1-25)

²⁸ Tanorin norin se, naade oko Isa gotn Kayip ki o baansin bee magal *Romege tu ron Pilat. Gaŋ naade baate kend maak ki taa naade daapga daap rode gen kosn *laa Paak, taa naade je tedn kusina rode ki eyo. ²⁹ Gotn se Pilat teec onde naatn o deekden o: «Gaabm se naase okinki mindin gen di?» ³⁰ Naade terlin o: «Gaabm se ken tuj te dim ey sum bo naaje j'ansino kokaŋ baa goti ki la?» ³¹ Gotn se Pilat terlden o: «Naase mala ok baansin ki, o taar se, baa aakin ki ute doobm naase.» Gaŋ Yaudge terlin o: «Naaje j'undjen te kulu gen tool deba eyo.» ³² Bin bo taar ken Isa taado o te doobm gay ken naan utu an kooy se, aanga doobin ki.

³³ Gōtn se Pilat terl end maak ki daala, ɔl k'darjɔ Isa, ɔɔ naan̄ tɔnd metin̄ ɔɔ: «Naai ɓo Gaar Yaudge la?» ³⁴ Num Isa terlin̄ ɔɔ: «Taar naai 'taad se, naai mala ɓo saap ɔnj̄n̄ lɔɓu, jeegen kuuy ɓo taadi taa maam le?» ³⁵ Pilat terlin̄ ɔɔ: «Naai aakum maam se, m'kɔɔf Yaud la? Kese jeeige mala naaden *jee magal tɛɔn̄ sɛrke Raa ki se ɓo ɔk ɓaansio gɔtum ki je ai kutu. Naai tap ɓo tujga dɔo?» ³⁶ Gōtn se Isa terlin̄ ɔɔ: «Gaar maam se gen do naan̄a ara eyo. Ken gaar maam jaay gen do naan̄a ara num, asgarumge am kɔnj̄ kɔnj̄num Yaudge am kɔk eyo. Num ɓorse gaar maam se, gen do naan̄a ara eyo.» ³⁷ Gōtn se Pilat deekin̄ ɔɔ: «Ken bin se, naai gaarge daamo?» Isa terlin̄ ɔɔ: «Yɛɛ aan gɔɔ ken naai 'taadin̄ se, maam se m'gaarge. Taa naan̄ se ɓo maam j'oojuma ɔɔ maam m'ɓaado do naan̄ ki se taa m'tɛɔn̄ saada do taar ken met ki. ɔɔ debm jaay inj̄g ute taar met ki se, booy kuun taaruma.» ³⁸ Pilat terl Isa ki ɔɔ: «Taar met ki se, taar gayo?»

Num ken Pilat jaay taad taar ese se, naan̄ terl teec ɓaa ɔnj̄ Yaudge daala ɔɔ deekden ɔɔ: «Gaabm se, maam m'ɔnj̄ te taar dɔim kusin̄ gɔtin̄ ki eyo. ³⁹ Aan gɔɔ aanga laa Paaknj̄ gen Yaudge tak ɓo, maam m'lee m'tɔɔɔf tɔlsen tɔl maaknj̄ jee dangayge tu deba kalan̄ se, ɓorse naase 'jeki m'asen kɔɔɔn̄ kɔl Gaar Yaudge se la?» ⁴⁰ Ter gōtn se naade baag tɔɔyɔ ɔɔ: «Naaje k'je Barabas, ey num naan̄ se eyo!» Anum gan̄ Barabas se, naan̄ debm tujnj̄ naknj̄ jeege.

19

Isa jeege je an̄ ɓaa kutu

¹ Gōtn se, Pilat ɔl ɔɔ j'ɔk k'ɓaano te Isa ɔɔ k'tɔndin̄ ute meeje. ² ɔɔ asgarage se, uj ɔaapo jeeke gen kɔrɔndɔ ɓaado ɔndin̄ don̄ ki, ter naade uun uusin̄ kal gaaringe aac ɓon̄j. ³ Naade iiko cɛɛn̄ ki ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Tɔɔse naai ki, Gaar Yaudge!» Gōtn se, naade baagin̄ tɔnd metn̄ bin̄ ki. ⁴ Ter

Pilat teeco kuuy daala ð ðeek Yaudge tu ð: «'Booyki, gaabm se maam m'año kòðdn teecn̄ naatn. Taa naase aki jeele maam se m'õḡ te taar ðim ken naase ðkiḅki mindiḅ ro ki eyo.» ⁵ Gõtn se Isa teeco naatn ute jekḅ kòrõndõ don̄ ki ð te kal gaaringen aac se ron̄ ki. Anum Pilat ðeekden ð: «Kese ðo gaabm se!» ⁶ Num ken *magal jee tẽdn serke Raa ki te jeedege jaay aakiḅ se, naade baag tòðdn tòḡyõ ð: «Naan̄ se tupu tòliḅ ro kaag ki! Tupu tòliḅ ro kaag ki!» Gaḅ Pilat taad̄den ð: «Naase mala ðk ðaa tupu 'tòliḅki ro kaag ki; ey num maam se m'õḡ te taar ðim ken naase ðkiḅki mindiḅ ro ki eyo.» ⁷ Yaudge terliḅ ð: «Naaje se j'òk *Ko Taar ken Raa edõ Musa ki ð maakḅ Ko Taar naajege se taad̄ ð debm bin se j'aḅ tòlõ. Taa naan̄ tẽd ron̄ Goon *Raa.» ⁸ Ken Pilat jaay booy taarde se, ðeere ðkiḅ cir daala. ⁹ Pilat terl̄ ðaa õḡ Isa maak ki tõnd metiḅ ð: «Naai tap ðo iino gay?» Num gaḅ Isa baate terliḅ taara. ¹⁰ Gõtn se Pilat ðeekiḅ ð: «Maam ara ðo naai 'baate terlum taara ne? Naai 'jeel ey la ken maam m'òk tòḡgõ ð ken m'je num, m'ai kòðdn kòlõ ð ken gõtõ le m'òk tòḡgõ ken m'ai tupm tòl ro kaag ki se?» ¹¹ Gaḅ Isa terliḅ ð: «Naai se ken Raa jaay ed̄i eyo te tòḡg ey se, naai ðk tòḡgõ dom ki eyo. Taa naan̄ se ðo debm ðk ðlum ji naai ki se, tẽdga *kusiḅ ciri naai se daala.»

¹² Naan̄ ken se sum ðo, Pilat je ðoobm an kòðdn kòl Isa. Num gaḅ Yaudge baag tòðdn tòḡyõ ðeek ð: «Ken naai jaay ðõd ðliḅga num, naai se mẽdn Sezar* eyo. Taa debm jaay tẽd ron̄ gaarge se, naan̄ se debm taamooy Sezar.» ¹³ Ken Pilat jaay booy taargen se naan̄ ðl k'j'òk k'j'õðdõ Isa naatn, naan̄ ðaado õndiḅ gõt ken j'iḅiḅ k'daapiḅga ðaap te koa ken naan̄ lee õḅḅ bõõrõ jeege tu. Gõtn se k'daḅiḅ te taar Ebre: *Gabbata*. ¹⁴ Aan gõõr te katar se, Pilat taad̄ Yaudge tu ð:

* 19:12 Sezar se Gaar magal iḅḅ *Rõm ki.

«Aakki, kese bo gaarse!» Naan ken se, naade daap daap rode gen tedn *laa Paak gen Yaudge teɣer.

¹⁵ Num gan Yaudge terl baag tōōdn tōōyo ɔɔ: «Naan se, nakin yoa, naan se nakin yoa! 'Baa tupu tōōlin ro kaag ki gam naane!» Pilat terlden ɔɔ: «Gaarse bo, naase 'jeki m'lan tupm tōōl ro kaag ki la?» Magal jee tedn serke Raage tu terlin ɔɔ: «Naaje se Gaarje Sezar sum, gaar kuuy se naaje k'j'ok eyo!» ¹⁶ Gōtn se sum bo, Pilat ok olden Isa taa naade an baa tupm tōōlin ro kaag ki. ɔɔ gōtn se asgarge ok baan te Isa.

Isa k'tupin ro kaag ki

(Mt 27.32-52; Mk 15.21-37; Lk 23.26-46)

¹⁷ Ken Isa teec teec maakn Jeruzalem ki se, naade onin naan mala uun kaagn j'ansin tupm ro ki se, daamin ki. ɔɔ naade baansin gōt ken k'danin kaadn do deba. Gōtn se te taar *Ebre se, ron Golgota. ¹⁸ ɔɔ gōtn ese bo naade tupin ro kaag ki ɔɔ naade tup jeege dio ro kaagge tu kici; deb kalan j'uun k'darin ceesin ken kalan ɔɔ deb kuuy se j'uun k'darin ceesin ken kuuy ɔɔ naade ol Isa daar daan ki. ¹⁹ Ter Pilat raan ro kaag ki ol k'baa k'tupin raan kaam do kaag ken k'tupm Isa ro ki. ɔɔ taar naan raan se taad ɔɔ: «Isan kōf Nazaret se, naan Gaar Yaudge». ²⁰ Gan den Yaudge se dooyga taar se, taa gōtn k'tupm Isa ro kaag ki se, naan gōor te Jeruzalem. ɔɔ taar naan raanin se le raanin te taar Ebre, taar Laatin ɔɔ ute taar Grēk kici. ²¹ Num *magal jee tedn serke Raa ki gen Yaudge se, deek Pilat ki ɔɔ: «On̄te raan ɔɔ: naan se Gaar Yaudge, num raan ɔɔ: naan bo taad ɔɔ naan Gaar Yaudge.» ²² Gan Pilat terlden ɔɔ: «Taar maam m'raaninga se, m'raaninga sum.»

²³ Ken asgarge jaay tup Isa ro kaag ki aas se, naade tōs kalinge ɔɔ nigin gōtō kaam sō. Deba kic bo uun bedin bedina. ɔɔp kalin kalan ken naan uusinga num lee tuusin kalgen kuuy do ki se, ɔɔ kal se on̄d raan bini bōoy aan naan

ki se ɔk gɔtn kur eyo. ²⁴ Gɔtn se asgarge taad te naapa ɔɔ: «Kal se j'ɔnte 'nɛɛpɪnki, num gan k'tɛdɪn salatɪa, debm kɛn oocɪŋga ɓo 'kuun sum.» Anum nakɪ se aanga doobɪn ki aan gɔɔ taar k'raaŋo do dɔkiŋ kɛn ɔɔ:

Naade nigga kalumge ute naapa,

ɔɔ kalum maak ki se ɛ, naade tɛdɪŋga salatɪa.†

ɔɔ kɛse ɓo naabm kɛn asgarge tɛdɔ.

²⁵ Cɛɛ kaag kɛn k'tupm Isa se, ko Isa ute genaŋ mɛnda, ɔɔ Mari mɛnd Kleopas ute Mari kɛn iɪŋo Magdala ki, naade utu daar gɔtn ese. ²⁶ Gɔtn se, Isa aak koŋa daar daar cɛɛ debm mɛtiŋ kɛn naaŋ jɛŋ se, naaŋ deek koŋ ki ɔɔ: «Kaaya aaka, kɛse ɓo gooni.» ²⁷ Tɛr naaŋ taad deb kɛn mɛtiŋ ki se, ɔɔ: «Aaka, kɛse ɓo koi.» Bii kɛn se sum ɓo debm mɛtn Isa ki se ɔk ɓaansiŋ beɛŋ ki. ²⁸ Kɛn nakgen se jaay deel paac sum se, aan gɔɔ Isa jeel naabm kɛn naaŋ ɓaano ro ki se naŋga, num taa taar k'raaŋo do dɔkiŋ 'kaan doobɪn ki se, naaŋ deek ɔɔ: «Maam se, maane tɔɔluma.» ²⁹ Gɔt kɛn se ɔk k'jɛɛŋɛ dooc te tɔtn koojŋ biŋ kɛn mooyo se. Naade uuno kaagɪ nakɪ k'daŋɪ isop‡ ɔɔ uuno nakɪ uun maane se butɪŋ taar ki. Naade ɔliŋ maakɪ tɔtn koojŋ biŋ kɛn mooy mooy se ɔɔ uun ɔliŋ taar Isa ki taa ŋ'suubu. ³⁰ Kɛn Isa jaay suub naam tɔtn koojŋ biŋ kɛn mooy mooy se, naaŋ taad ɔɔ: «Naabum aasga.» Gɔtn se naaŋ no doŋa ɔɔ ɔŋ koŋ tece.

Isa j'ɔsiŋ cɛŋkɛŋ ki te ɓɔɔɔ

³¹ Aan gɔɔ biin se Yaudge daap daap rode gen tɛdn *laa Paak se, naade je jee k'tupde ro kaage tu se, daar bini kaan *bii sebit ki eyo. Taa bii sebit ese se, bii laa magala. Gɔtn se naade ɓaa tɔnd mɛtn Pilat ɔɔ: «Jee kɛn k'tupde ro kaagge tun se, k'ɓaa k'tɔnd k'tɛɛcɛden jɛdege taa ooyga

† 19:24 Aak KKR 22.18. ‡ 19:29 Isop se kaagɪ iɪŋ aan gɔɔ mɔɔkɔ ɔɔ k'tɛdn nakɪ oot kooto. Aak Zak 12.10.

num j'adeno t̄ođn b̄ooy ro kaagge tun k'tupdeno ro ki se.»
³² Ɔo ḡoŋn se asgarge baado t̄ond t̄erec j̄e gaabm ken deete
 ɔ t̄er t̄ond t̄erec j̄e gaabm ken kuuy se kici. Jee se bo ken
 k'tup k't̄oalde te Isa kalan se. ³³ Ken naade jaay aan do Isa
 ki se, naade ɔŋiŋ naan̄ ooyga. Taa naan̄ se bo naade baate
 t̄ond t̄erecŋ j̄enge. ³⁴ Gaŋ maakŋ asgarge tun se, deb kalan
 uuno b̄ooy ɔ ɔsiŋ c̄eŋken̄ ki. Ḡoŋn se mooso te maane
 naar teeco. ³⁵ Debm taad taar ara se, naan̄ mala aakinga
 te kaamiŋa ɔ saadn̄ naan̄ se, taar met ki. Ɔo naan̄ jeele
 saadn̄ naan̄ se ken met ki, taa bin se naase kic bo aki tookŋ
 do taar ken naan̄ taad se. ³⁶ Nakgen se paac jaay aan se,
 taa taar k'raaŋo do d̄akiŋ se, 'kaan doobiŋ ki ken ɔ: *Naan̄
 se j'an̄ k̄oŋ t̄erecŋ c̄eŋgiŋ gam eyo.* §

³⁷ Ɔo t̄erl̄ ḡoŋ kuuy kic bo taar k'raaŋo do d̄akiŋ se taadga
 ɔ: *Jee ɔsiŋo se, naade utu an̄ kaakŋ ute kaamde.**

Isa k'j'olinga maakŋ baad ki

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56)

³⁸ Ken nakgen se jaay deel se, Yusup k̄ođ Arimate se,
 naan̄ kic maakŋ jeege tun metn̄ Isa ki naɔo taa Yaudge se,
 naan̄ beere ɔ t̄oy t̄oy roŋa. Naan̄ bo baa t̄ond metn̄ Pilat
 taa baa k̄ođn̄ ro Isa ro kaag ki. Ḡoŋn se Pilat tookiŋ, ɔŋ
 Yusup baa ɔđ ro Isa. ³⁹ Ɔo Nikodem ken bii kalan̄ iŋgo
 ḡoŋn Isa ki n̄oer se, naan̄ kic baano te itir ken k't̄ediŋ te
 maan̄ kaagŋ k'dariŋ mir ute alues† se aas baa baa doocŋ
 k̄or sik-kaar-mii. ⁴⁰ Yusup te Nikodem se uun b̄ooy ro Isa
 se ro kaag ki. Ɔo uuno dark̄oy ɔ t̄ediŋ nakŋ oot nijimi
 ute itir se ro ki ɔ naade teeliŋ tec aan ḡoo gen Yaudgen
 lee duubm yodege. ⁴¹ Ḡoŋn k'tupm̄ Isa ro kaag ki se, ḡoŋn
 se ɔk j̄iŋeŋ ɔ maakŋ j̄iŋeŋ ken se, ɔk baada ɔ baadn̄ se

§ 19:36 Aak Ekz 12.46, Nmb 9.12 ɔ KKR 34.20. * 19:37 Aak Zak 12.10.

† 19:39 Mir te alues se kaagŋ k't̄ediŋ dawa jeege tu ken j'ɔŋiŋ taa
 naan̄ *Israelge tu.

aan gɔɔ iibi, taarin se naade gaasin ute koa. Baadn se j'ɔl k'naam te nam maak ki eyo. ⁴² Aan gɔɔ Yaudge daap daap rode gen tɛdn *laa Paak se, gɔtn ese kic ɛ, baada utu gɔɔr te naade dɛy se, naade uun ɔl ro Isa maak ki.

20

Naade baa ɔŋ te Isa maakŋ baad ki eyo

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-11; Lk 24.1-12)

¹ Bii dumas ki, tanɔɔriŋ nɔɔriŋ ken gɔtɔ utu ilim sum bo, Mari ken iinɔ Magdala ki iin baa taa baad ki. Ken naan aan se, aak ko ken k'gaasn taa baad se, k'dircilinga naatn. ² Gɔtn se naan ɔk tɛrl aan baa ɔŋ Simon Pier ute debm metn Isa ken kuuy ken Isa jen se, naan dɛekden ɔ: «Mɛljege se, nam ɔɔdinga naatn maakŋ baad ki, ɔ gɔtn k'baa j'ɔlin se naaje k'jeel gɔtin eyo.» ³ Ken Pier ute debm metn Isa ken kuuy jaay booy taar se, gɔtn se naade teeco ɔ iin baa taa baad ki. ⁴ Ken naade jaay baa baa se, naade di paac aan kaana, nabo debm metn Isa ken kuuy se, aan deel Pier ɔ naan bo baa aan deet taa baad ki. ⁵ ɔ ken naan jaay aan se no aak maakŋ baada, naan aak kalgen k'teelsin se, utu tood gɔtin ki gan naan baate kend maak ki. ⁶ Anum ken Simon Pier ken aanɔ metin ki jaay aan se, naan end maakŋ baad ki. ɔ naan kic aak kalgen k'teelsin se tood tood gɔtin ki. ⁷ ɔ naan aak kal k'teelin kaamin se bo, tood te kalgen k'teelin ron ki se kalan eyo. Kal k'teelin kaamin se, naan aakin k'teel j'aalinga cɛɛs ki. ⁸ Naan ken se jaay debm metn Isa ken aan aan deet se, naan kic end maakŋ baad ki se. Naan aaka ɔ took aal maakin paac. ⁹ Ey num jee metn Isa ki se, booy ɔk te ey bɔrtɔ taar ken k'raanɔ do dakin ken dɛek ɔ: Isa se, bɛɛki num, adɛ dur daan yoge tu. ¹⁰ Gɔtn se sum bo jee metn Isa ken di se ɔk tɛrl baa beedege tu.

Isa teec naan Mari ken iino Magdala ki

¹¹ Gaŋ Mari daar eem taa baad ki ɔɔ maakŋ keemiŋ ki se naan no aak maakŋ baada. ¹² Ɔɔ naan aak *kɔdn Raage dio ing king te kaldege raap raapo, gɔtn k'j'aalno ro Isa ro ki se. Deb kalar ing kaam don ki ɔɔ deb kalar ing kaam gɔtn jɛŋge tu. ¹³ Naade deek Mari ki ɔɔ: «Mend ara, naai eem gen dio?» Naan terlden ɔɔ: «Melum se nam ɔɔdinga naata ɔɔ gɔtn k'baa k'j'ɔl k'j'aalsiŋ ro ki se le, maam m'jeel eyo.» ¹⁴ Ken naan utu taad taad jaay terl aak bin se, naan aak Isa daar daar gɔtn ese. Nabo naan aak jeeliŋ eyo. ¹⁵ Gɔtn se Isa tɔnd metiŋ ɔɔ: «Mend ara, naai eem gen dio? Naai 'je naŋa?» Num gaŋ Mari jaay aakiŋ se, naan saap ɔɔ daan debm bɔɔbm jinenɛ se le daam. Gɔtn se naan taadiŋ ɔɔ: «Gaabm ara ken naai bo ɔɔdinga le, taadum gɔtiŋ ken naai aalsiŋ ro ki se ɔɔ maam m'an baa kuunu.» ¹⁶ Gaŋ Isa darjiŋ ron ki ɔɔ: «Mari.» Ɔɔ Mari terl aakiŋa ɔɔ deekiŋ te taar *ɛbre ɔɔ: *Raabuni*. Kese je deekiŋ ɔɔ: Debm dooy jeege. ¹⁷ Gɔtn se Isa deekiŋ ɔɔ: «Ɔnte 'kɔkuma, taa maam m'ookŋ m'baa te gɔtn Bubum ki ey bɔrtɔ. Num naai se, 'baa ɔŋ genaamge se 'taaddɛn ɔɔ, maam se m'ookŋ m'baa baa gɔtn Bubum ki, ɔɔ Bubum se, Bubm naase kici, ɔɔ m'baa baa gɔtn Raam ki ɔɔ m'Raam se *Raa naase kici.» ¹⁸ Gaŋ naan ken se jaay bo, Mari ken iino Magdala ki se baa ɔŋ jee metn Isa ki se taaddɛn ɔɔ: «Maam se m'aakiga Meljege utu kaamuma. Ɔɔ 'booyki kese bo taar ken naan taadumo.»

Isa teec naan jee metinge sik-kaar-kalar

(Mk 16.14-18; Lk 24.33-45)

¹⁹ Bii dumas ken se sum bo aan tɛgeriŋ ki se, jee metn Isa ki se, end maakŋ bee ki ɔɔ dekel taara dode ki, taa naade beer beer magal Yaudge tu. Gɔtn se naade aak Isa mala baado daar daande ki. Ɔɔ naan deekden ɔɔ: «Ɔŋ tɔɔsn Raa se 'tedn te naase!» ²⁰ Ken naan utu daar taaddɛn taad se,

gōtn se naan̄ tuun̄ taadden̄ jinge ute gōtn̄ cējkēna. Ken̄ jee metin̄ ki jaay aak Meljege se maakde raap aak eyo. ²¹ Ter Isa deekden̄ daala ɔ: «Raa asen̄ kedn̄ tōsina. Aan̄ gōɔ Bu ɔlumo do naan̄ ki se, maam̄ kic m'ɔlsen̄ naase.» ²² Ken̄ Isa jaay taad̄ nan̄ taarin̄ se, naan̄ iibden̄ kuulu dode ki ɔ deekden̄ ɔ: «Ɔkki *Nirl Salal. ²³ Jee ken̄ tēdga nak̄ *kusin̄ jaay naase 'tēddekiga kaldē se, Raa kic aden̄ tōl kusindege. Ɔ jeegen̄ naase ɔj 'tēddeki te kaldē ey lē, Raa kic aden̄ kōj tōl kusindege ey kici.»

Isa taad̄ te Tōma

²⁴ Gan̄ bii ken̄ Isa jaay baado ɔj jeengen̄ metin̄ ki maak̄j bēe ki se, Tōma ken̄ k'dan̄j̄ Didim* ken̄ maak̄j jee metin̄ ken̄ sik-kaar-di se, gōtɔ te naade. ²⁵ Jee metn̄ Isa ken̄ kuuy se, baa taad̄ Tōma ki ɔ: «Naaje se j'aakkiga Meljege utu kaamje!» Gan̄ Tōma tērl̄den̄ ɔ: «Ken̄ maam̄ jaay m'aak te d̄l ken̄ k'tupin̄ te ponto jin̄ ki eyo, ɔ m'ɔl jim̄ m'naam te gōtin̄ eyo ɔ tērl̄ cējkēn̄ ki jaay m'ɔl jim̄ naamin̄ te ey se, maam̄ kōj took̄j taarse se eyo.» ²⁶ Ken̄ aan̄ bii dumas ken̄ kuuy se, jee metn̄ Isa ki baado tus maak̄j bēe ken̄ se daala. 'Bii ken̄ se Tōma kic ɔo utu te naade. Ken̄ Isa ɔjde se kaam̄ taarde k'dekelinḡa dēkēlē. Naan̄ naar̄ daar̄ daande ki ɔ deekden̄ ɔ: «Raa asen̄ kedn̄ tōsina.» ²⁷ Ter Isa deek̄ Tōma ki ɔ: «Aak jim̄ge, ɔ ɔl ji naam̄ gōtin̄a. Ter ɔl ji naam̄ cējkēma. Ɔj̄te naaj̄n̄ taara num̄ aal maaki dom ki.» ²⁸ Tōma tērlin̄ ɔ: «Naai se Meluma ɔ Raama!» ²⁹ Gan̄ Isa tērlin̄ ɔ: «Naai aal maaki dom ki se taa naai aakumga kaaka. Num̄ maak-raapo jeege tun̄ aakum te ey jaay ɔo, aal maakde dom ki se.»

Taar se k'raan̄j̄n̄ taa d̄io

³⁰ Isa se tēdga nak̄-kōɔɔgen̄ kuuy dēna naan̄ jeege tun̄ metin̄ ki. Naɔo kengen̄ metinge se j'ɔj̄ k'raan̄j̄den̄

* 20:24 Didim se je deek̄j̄ ɔ rōj̄ɔ.

te maakŋ Kitap ken ese se eyo. ³¹ Num nakgen k'raarjŋ maakŋ Kitap ken ese se, taa asen kəl naase aki jeele Isa se, naaŋ ɓo *al-Masi, Goon Raa. Ɖo ken naase jaay aalki maakse doŋ ki se, naase aki kəŋ kaaja ute ro naaŋa.

21

Isa teec naan jeenŋe tun metiŋ ki

(Mt 28.16; Lk 5.1-11)

¹ Ken nakgen se jaay deel se, Isa terl ɓaado teec naan jeenŋe tun metiŋ ki taa baar ken k'darjŋ Tiberiad. 'Booyki tɛd ɔ di jaay naaŋ teec naande ki se. ² Jee gətn ese se naade Simon Pier ute Toma rəŋə se, Natanael kəf Kana ken iino taa naaŋ Galile ki, gaan Zebedege ute jee metn Isa ken kuuy dio. Naade se iŋg kalaŋ. ³ Num gaŋ Simon Pier deekden ɔ: «Maam se m'ɓaa ɓaa təkŋ kenjɛ.» Naade terliŋ ɔ: «Bin num naaje kic k'ɓaa te naai.» Naade teec ɓaa ook maakŋ markab ki. Num ken naade jaay aan se, maakŋ nɔɔr ken te magaliŋ se, naade je kenjige bini ɔŋ te eyo. ⁴ Ken gəto jaay iip tək se, naade aak Isa daar daar do jɛŋ baar ki. Nabo jee metiŋ ki se aakiŋa ɔ aak jeeliŋ eyo. ⁵ Gaŋ Isa deekden ɔ: «Naase gaange, kenjɛ cək kic naase ɔkki ey daamo?» Naade terliŋ ɔ: «J'ək eyo.» ⁶ Gətn se naaŋ deekden ɔ: «Uun undki gendse se kaam do ji daam aak markaba. Gətn se ɓo naase aki kəŋə.» Naade und gendde ɔ tɔsɔ maakŋ gendde ki se, kenjɛ dena num gen kiikiŋ kic ɓo naade ɔŋ iikiŋ eyo. ⁷ Gətn se debm metn Isa ken Isa jen se, deek Pier ki ɔ: «Kese Mɛljege!» Ɖo ken Simon Pier jaay booy j'ɔ kese Mɛljege se, naaŋ ɔɔdga kəɔf kaliŋ kic ɓo, uun uusiŋ gətiŋ ki, dək maakiŋ jaay aal ooc maan taa aŋ ɓaa kəŋə. ⁸ Kaad ken se, jee metn Isa ken kuuy se, naade kic ɔɔpdenga gəɔr kaam tal cili-kaar-di sum ɓo, kookŋ kaan jɛŋ ki. Ken naade jaay ɓaado ɓaa te markabde se, tiiko gendden ken dooc te kenjɛ se. ⁹ Ken naade jaay aan taa

baar ki se, booy naan ki do gōtn se naade aak naal poodo, do do naal pood ken se k'nan nan kenje do naade aak mappa gōtn ese kici. ¹⁰ Num Isa deekden do: «Kenjgen naase 'tōkkiro se, 'baankiro kandum.» ¹¹ Gōtn se Simon Pier ook maakn markab ki do tiiko gend dooc te kenje se baano do jen ki. Do kenj maakn gend ken se, k'met k'j'ōnjn kenjgen magal magal salal bo kaar-te-si-mii-kaar-mōtō. Do te den kenjgen ese se kic bo, gendde neep te eyo. ¹² Isa deekden do: «'Baakiro aki kōsō.» Gōtn se jee metin ki paac se, nam jaay 'tōnd metin do: «Naai nanja» kic bo gōtō. Taa Meljege se, naade paac aak jeelinga. ¹³ Isa baado ojde do uun mappa se nigdesina, ter kenje se kic naan uun nigdesina. ¹⁴ Ken Isa jaay duro daan yoge tu se, te naan se naan teec doolga mōtō naan jeege tun metin ki.

Isa taad te Pier

¹⁵ Ken naade jaay os aas sum se, Isa deek Simon Pier ki do: «Simon goon Jan, naai 'jem te maaki cir jee se paac la?» Gōtn se Simon terlin do: «Yee Meluma, naai 'jeele ken m'jei se.» Isa terlin do: «'Gaamum gaan baatumge.» ¹⁶ Ter naan deekin gen k-dige do: «Simon goon Jan, naai 'jem te maaki paac la?» Naan terlin do: «Yee Meluma, naai 'jeele ken maam m'jei se.» Isa deekin do: «'Tedn debm gaam baatumge.» ¹⁷ Ter Isa deekin gen k-mōtoge tu daala do: «Simon goon Jan, naai 'jem la?» Gōtn se Pier maakin tuj se ro ken ken Isa tōnd metin doolin mōtō do: «Naai 'jem la, 'jem la se?» Gōtn se Pier terlin do: «Meluma, naai 'jeel nakge paac do 'jeelum maam se, m'jei.» Ter Isa deekin do: «'Gaamum baatumge. ¹⁸ 'Booy bee m'ai taada: ken naai utu goon kōdō se, naai mala bo tuus kali do 'dōk maaki do gōtn naai maaki je bo baa sum. Num ken naai jaay baado doolga num, utu kuun ji raan nam kuuy bo utu ai dōkn maaki do ai baa kōli gōt ken naai maaki je eyo.»

¹⁹ Ken Isa jaay taad bin se je taadn ð Pier se ute doobm gay j'utu j'an̄ tɔɔlo ð yo naan̄ se utu *nookn̄ *Raa. Do taar ken se, ter Isa taadn̄ ð: «Naai se ðk metuma.»

²⁰ Gɔtn se Pier terl̄ aak metn̄ ki se, naan̄ aak debm metn̄ Isa ken Isa jen̄ se utu baadɔ metde ki. Naan̄ se bo kaad ken naade ðso kɔs jaay naan̄ dejo kaadn̄ Isa ki ð deekin̄o ð: «Melje, ken utu ai kuti se nan̄a?» ²¹ Ken Pier jaay aakin̄ se, deek Isa ki ð: «Melje, naan̄ se di an̄ kaan don̄ ki kaca?» ²² Gan̄ Isa terlin̄ ð: «Naan̄ se, ken maam je m'an̄ kɔnin̄ 'ting bini maam m'utu m'adē baa kic num, naai se ðli d̄io? Naai se, 'baadɔ 'daanuma.» ²³ Taar se jaay genaage baa booyin̄ se, naade taad ð: «Debm metn̄ Isa ken ese se 'kooy ey sum.» Num gan̄ taar ken ð naan̄ 'kooy ey sum se, deer num, Isa taad te bini eyo. Num naan̄ taad ð: «Ken maam je m'an̄ kɔnin̄ ting bini maam m'utu m'adē baa kic num, naai se ðli d̄i?» ²⁴ Debm ken taad nakgen se ð jaay raan̄jin̄ paac se, naan̄ se bo debm metn̄ Isa ken ese. Naaje k'jeele saadn̄ naan̄ se, saadn̄ met ki. ²⁵ Isa se tedga nakge kuuy kic bo dena. Nakgen se jaay k'raan̄jin̄ paac kalan̄ kalan̄ ð k'dirig te kalan̄ ey se, maam m'jeele taargen k'raan̄jo se do naanja te magalin̄ kic bo an̄ kɔn̄ kɔk eyo.

Kitapm ken Raa doko kiji ute jeege New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

